

תוספות על מסכת תמיד פֶּרֶק ראשון דף כ"ה ע"ב בשלשה מקומות כו'.

איפא דוכתי טובא דדייק הגמרא מניינא למה לי ורובם מיייתי להו בריש מסכת פרייתות ואיפא דוכתי טובא דלא דייק הגמרא מניינא למה לי. ונראה לי דכל מניינא שיש לו סמך מן התורה פי הכא מדפריה הגמרא לקמן מנלן מן הפסוק דבעינו שומרים בשלשה מקומות דילמא כולהו בחד מקום לחוד ויליף להו מקרא לא שייך למידק מניינא למה לי וברישי פרייתות הארכתי גבי מניינא למה לי.

ומיהו איפא למידק למה איפא דוכתי טובא דתני המנין ברישא ונהדר תני הענין כמו בכאן ובפ"ק דר"ה ארבעה ראשי שנים ובפ"ק דבבא קמא ארבעה אבות נזיקין ובפ"ק דיומא ז' ימים לפני יוה"כ וכהנה רבות ואיפא דוכתי טובא דתני הענין ברישא ונהדר תני המנין כמו בפ"ק דקדושין האשה נקנית בשלש דרכים ובפ"ק דפסחים שואלין ודורשין בהלכות פסח לפני הפסח ל' יום ובפ"ק דע"א לפני אידיהו של ע"א שלשה ימים וכתבו התוספות בריש קדושין שבכל מקום שונה התנא לשון הרהוט לו בפה ובעל הליכות פתב הטעם שאין התנא מדקדק להשוות לשונו בכל המקומות כדי לאשמועין דליפא בהא מילתא משום ותבחר לשון ערומים וכל תנא דתני כדבעי שפיר דמי דליפא קפידא במילתא כמו שכתב הר"ן זה הטעם בריש נדרים לענין הא דקאמר שם בגמ' דהתנא לא דייק להי מפרש ברישא דזמנין מפרש ברישא והוא דפתח ביה וזמנין מפרש ברישא והוא דסליק מיניה ואע"ג דברישי מסכת נזיר מסיק הגמרא דהתנא דייק להי מפרש ברישא והא דזמנין מפרש ברישא והוא דפתח ביה וזמנין מפרש ברישא כו' וכולהו איפא טעמי פדמפרש שם הגמרא מ"מ בהא דזמנין תני המנין ברישא וזמנין תני הענין ברישא ודאי הטעם פדאמרן דבא לאשמועין דליפא בהא מילתא משום ותבחר לשון ערומים: הפהנים שומרים בבית המקדש כו'.

פירש המפרש ובגמרא נפקא לן מקרא דבית המקדש צריף שימור דאי לא נפקא לן מקרא הנה אמינא דלא צריף שומרים דאין עניית במקום עצירות ואי גבבי פלי מקדש יקנו אחרים כו'.

ואני אומר זה לא היה ולא נברא דהא דפריה הגמרא מנה"מ אי אפשר לפרש כמו שעלה על דעתו דפריה מנה"מ דבית המקדש צריף שימור וזה מפמה טעמים חזא דא"כ הנה קא מתמה הגמרא מנה"מ והא קרא פתיב פדקמתמה הגמרא בכל מקום דפריה מנה"מ על דבר דכתיב ביה קרא מפורש דהא הכא נמי מקרא מלא פתוב דבית המקדש צריף שימור ולא במקום אחד בלבד אלא בשני מקומות פדכתיב ושמרו את משמרת אהל מועד והוא מצנת עשה וכתוב נמי ושמרתם את משמרת הקדש וישון שמירה אזהרה היא דאם בטלו השמירה עברו בלא תעשה כמו שאמרו בהדיא במכילתא ושמרו את משמרת אהל מועד אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין ת"ל ושמרתם את משמרת הקדש כו' וכך הם דברי הרמב"ם והראב"ד ושאר המחברים במנין המצות עשה ולא תעשה ואם פן היאך אסתפק להו מעיקרא מנלן מן הפסוק דבית המקדש צריף שימור דהא כתיב ביה קרא מפורש כמו שנתבאר וכבר מצינו נמי להראשונים ז"ל שכתבו בשם רבינו האי גאון ז"ל במסכת שבת אהיה דריש פֶּרֶק הזורק הוצאה גופא היכא פתיבא כו' וז"ל לא גרסינן

היא פתיבא וטעות הוא דמעיקרא לא אסתפק להו דהא כתיב ביה קרא מפנרש אל יצא איש ממקומו אלא מנלן דהויא מלאכה כו' ע"כ.

ועוד דא"כ מאי משני אבני לקמן אמר קרא והחוננים לפני המשכן קדמה וגו' דהא בקרא זה לא אשפחן אנהרה כלל דבית המקדש צריך שימור רק שכתוב בו סדר ואופן השמירה וא"כ י"ל שאין חיוב כלל לשמור בית המקדש רק שבא הכתוב לאורווי סדר ואופן שמירה אם רוצים לשמור ולכן הנוכח במכילתא למילף דבית המקדש צריך שימור מקראי אחרוני שהבאתי לעיל ואמאי פריה הגמ' לקמן על תירוץ אבני אמרי אין שימור בעלמא אשפחן כו' עדיפא מינה ה"ל למיפרה הלא לא משני כלל על מה שהקשה מנה"מ ועדיין הקושא מנה"מ במקומה עומדת אפילו אחר כל התירוצים דקאמר לקמן בגמרא והא נדאי דמעיקרא נמי לא אסתפק להו דהו שמירה אינה מחמת פחד לסטים גנבים אלא מפני שהוא כבוד וגדולה לבית שלא היא בלא שומרים כי אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרים לפלטרין שאין עליו שומרים כמו שאמרו בספרי זוטא פרשת קרח על פסוק וזר לא יקרב הלכה בעל פרה צריה אתה לפרש הא דפריה הגמרא מנה"מ לא פריה אלא על סדר ואופן השמירה דקתני המשנה דבעינו ג' שומרים בג' מקומות פריה מנה"מ דלמא בחד שומר סגי ואת"ל דבעינו ג' שומרים דלמא פוליהו בחד מקום לחוד ומה שכתוב לקמן בגמרא שלפנינו אמרי אין שימור בעלמא אשפחן דבעי פהנים שימור טעות דלוג סופר יש שם וצריה להיות דבעי ג' פהנים שימור כמו שכתוב בספרי המדוניקים והמפרש גופיה פירש לקמן בגמרא מנא הני מילי פלומר מנלן מן הפסוק דבעינו שלשה שומרים ולא פירש מנא הני מילי דבית המקדש צריה שימור ואולי חזר בו מכח הטעמים שפירשתי.

ועוד פירש המפרש שצריה לבית המקדש שיהיו שומרים יום ולילה וגם זה לא הנה ולא נברא לפי שאין מצות שמירה זו אלא דוקא בלילה אבל לא ביום וכן כתבו בהדיא הרמב"ם וסמ"ג ור"ש ור"ע מברטנורה ז"ל בריש מדות ומיהו קשה לי על המכילתא שהבאתי ועל הגמרא דידן דהא כל הני קראי במשפן ואהל מועד שהיה במדבר פתיב בבית עולמים מנלן ואי אפשר לומר דמשפן ומקדש גמרינו מהדדי דהא כה"ג ממש פריה הגמרא ביומא בפרק טרף בקלפי גבי וכל אדם לא יהנה באהל מועד ובפרק הוציאו לו גבי מעלה עשן ובפרק שני שעירי גבי מדב' המדבר' ומצריה קרא להשוות מקדש למשפן וכן בסוטה פרק הנה מביא גבי עפר סוטה ומן העפר אשר יהנה בקרקע המשפן פריה הגמרא שילה ובית עולמים מנין ומצריה התם קרא לרבות שילה ובית עולמים וכן בפ"ב דשבועות אמרינו מכדי משפן איקרי מקדש ומקדש איקרי משפן תרי קראי למה לי נכתוב או אידי ואידי מקדש או אידי ואידי משפן ומשפן ומקדש למה לי כו' ש"מ בהדיא דאע"ג דמקדש איקרי משפן לא גמרי מהדדי אי לאו דכתיב קראי תירי ושמא י"ל דקים להו שיש אהל מועד מיותר לכה צריה להשוות מקדש למשפן וכה"ג תירצו התוספות בריש עירובין גבי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אהל מועד בזמן שהם פתוחין ולא בזמן שהם נעולין והא פי כתיב האי במשפן פתיב אשפחן מקדש דאיקרי משפן משמע דמשפן ומקדש גמרינו מהדדי וכן בפ"ק דחולין גבי לויים בשנים קאמר יכול אף שילה ובית עולמים כה"ל לעבוד עבודת עבודה וגו' אלמא אי לאו קרא הנה גמרינו מהדדי וזה סותר לכל הני

גְּמֵרוֹת שֶׁהֵבֵאתִי וְתִירְצוּ דְשָׁמָא קִים לִיה לְגַמְרָא שִׁישׁ אֶהֱל מוֹעֵד מִיִּתְרַ לְכָה לְהַשְׁוֹת מְקַדְשׁ לְמִשְׁכָּן וְעוֹד י"ל כְּמוֹ שֶׁפִּירְשׁ רַבֵּינוּ חַיִּים פֶּהוּ בְּפֶרֶק ב' דְּשִׁבְעוֹת דְּדָבָר שְׁאִינוּ תְלוּי בְּקִדְוֶשֶׁת מְקוֹם פֶּהֵיָא דְעִירוּבִין וְדַחֲלוּן הֶתֶם סְגִי בְּחַד קִרָא לְשִׁנְיָהֶם אֲבָל בְּשִׁבְעוֹת דְּתְלוּי בְּקִדְוֶשֶׁת מְקוֹם לֹא גְמָרִינוּ מִהֲדָדִי מִטְעָמָא דְמִפְרִישׁ רַבִּי אֶלְעָזָר הֶתֶם וְכֵן בְּכָל הַגֵּי דְיוֹמָא שֶׁהֵבֵאתִי דְנַעֲשִׂין בְּפָנִים הַגֵּי תְלוּי בְּקִדְוֶשֶׁת מְקוֹם וְשִׁילּוּחַ שְׁעִיר הַמִּדְבָּרָה בְּאֵ מְפָלֵל חֲבִירוֹ שְׁנַעֲשֶׂה בְּפָנִים וְכֵן הֵיָא דְסוּטָה דְצָרִיף קִרְקַע הַמִּשְׁכָּן ע"כ וּלְפִי שֶׁשְׁמִירַת הַמִּשְׁכָּן וְהַמְקַדְשׁ נְמִי אִינוּ תְלוּי בְּקִדְוֶשֶׁת מְקוֹם כְּמוֹ הֵיָא דְעִירוּבִין וְדַחֲלוּן הֶלְכָה לֹא צָרִיף קִרָא לְהַשְׁוֹת מְקַדְשׁ מִשְׁכָּן.

כֵּן נ"ל: בֵּית הַנִּיצוּץ. פִּירְשׁ הַמִּפְרִישׁ לֹא שְׁמַעְתִּי בּוֹ טַעַם לְמָה נִקְרָא כֵּן וְלִי נִרְאָה לִיתֵן בּוֹ טַעַם נִכּוֹן לְפִי שֶׁלֹא הָיוּ מְסִיקִין בּוֹ מְדוּרוֹת גְּדוּלוֹת כְּמוֹ בְּבֵית הַמוֹקֵד שֶׁהָיָה שֵׁם תְּמִיד אֲשֶׁר גְּדוּל לְהִתְחַמֵּם שֵׁם הַפְּהָגִים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים יְחַפִּים עַל רִצְפַת הָעֲזָרָה שֶׁהִיא שֶׁל שִׁישׁ דְּבַעֲיָנוּ שֶׁלֹא יֵהָא דְבָר חוֹצֵץ בֵּינוּ לְרִצְפָה כְּדִפְרַשׁ"י בַּפ"ק דְיוֹמָא גַּבִּי וְאַחַת לְשִׁפְתַת בֵּית הַמוֹקֵד כו'.

וְכֵן פִּרְשׁ"י בַּפ"ק דְשִׁבְתָּ בְּמִשְׁנָה וּמֵאַחֲזִינִין אֶת הָאוּר בְּמְדוּרַת בֵּית הַמוֹקֵד כו' אוֹ כְּמוֹ שֶׁפִּירְשׁ הַרְמְב"ם ז"ל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְסִיקִין בּוֹ מְדוּרוֹת גְּדוּלוֹת לִיקַח מִשָּׁם אֲשֶׁר לְצוּרָה הַמְזַבֵּחַ שֶׁמִּצְנָה לְהֵבִיא מִן הַהֲדִיּוֹט וְכֵן פִּירְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת בַּפ"ק דְיוֹמָא בְּשֵׁם רַבֵּינוּ חֲנִנְיָאֵל ז"ל וְלִכְל הַפִּירוּשִׁים אֵינְפָא לְמִימַר דְלְפִיכָה נִקְרָא בֵּית הַמוֹקֵד עַל שֵׁם שֶׁהָיָה שֵׁם תְּמִיד אֲשֶׁר גְּדוּל אֲבָל בְּבֵית הַנִּיצוּץ לֹא הָיָה שֵׁם אֲשֶׁר רַק לְקִיּוֹם הָאֵשׁ שְׁאֵם יְכַבֵּה הָאֵשׁ מִן הַמַּעְרְכָה הָעֲשׂוּיָה בְּפָנֵי עֲצָמָה לְכָה לְקִיּוֹם הָאֵשׁ כְּדֵאִיתָא בְּסוּף פֶּרֶק טֶרֶף בְּקִלְפִי אֲזִי יִקְחוּ מִן בֵּית הַנִּיצוּץ וְלְכָה לֹא הָיָה צוּרָה לְהִיּוֹת מוֹקֵד גְּדוּל בְּבֵית הַנִּיצוּץ רַק אֲשֶׁר קִטָּן הוּאִיל שֶׁהָיָה מַעְרְכָה בְּפָנֵי עֲצָמָה לְקִיּוֹם הָאֵשׁ וְכ"ש לְפִי פִירוּשׁ ר"ח וְהַרְמְב"ם שֶׁהֵבֵאתִי שְׁגַם בְּבֵית הַמוֹקֵד הָיָה אֲשֶׁר גְּדוּל לְקִיּוֹם הָאֵשׁ וְשֶׁלְשָׁתָן הָיוּ צָרִיכוֹת לְקִיּוֹם הָאֵשׁ שְׁאֵם יְכַבֵּה הָאֵשׁ מִבֵּית הַמוֹקֵד וּמִבֵּית הַנִּיצוּץ יִקְחוּ מִן הַמַּעְרְכָה הָעֲשׂוּיָה בְּפָנֵי עֲצָמָה לְכָה לְפִיכָה נִקְרָא בֵּית הַנִּיצוּץ לְעָרָה בֵּית הַמוֹקֵד גְּדוּל עַל שֵׁם שֶׁהָיָה שֵׁם אֲשֶׁר קִטָּן כְּעֵין נִיצוּץ שֶׁל אֵשׁ.

כֵּן נִרְאָה לִי: וְהַרְוִבִין שׁוֹמְרִין שֵׁם. פִּירְשׁ הַמִּפְרִישׁ לְפִי שֶׁעֲדִינִין לֹא הִגִּיעוּ לַעֲשׂוֹת עֲבוּדָה וְאִין יְכוּלִין לַעֲשׂוֹתָה עֲבָדִינוּ לְהוֹ שׁוֹמְרִים שְׁאוֹתָן שֶׁיְכוּלִין לַעֲבֹד אִינוּ רוֹצִים לְשַׁמֵּר וְעוֹד הוּאִיל וְיְכוּלִין לַעֲבֹד אִין אֲנוּ מְנִיחִין אוֹתָן לְשַׁמֵּר כו'.

וְקָשָׁה לִי עַל פִּירוּשׁוֹ טוֹבָא חֲדָא שֶׁהָרִי אֶהְרֵן וְשָׁנִי בְּנִי הָיוּ יְכוּלִין לַעֲבֹד וְאַפִּילוּ הֵכִי הָיוּ שׁוֹמְרִים בְּמִשְׁכָּן א"כ אֲמַאי אִין אֲנוּ מְנִיחִין אוֹתָן שֶׁיְכוּלִין לַעֲבֹד לְשַׁמֵּר אַף בְּמִקְדָּשׁ שֶׁהָרִי לֹא יִלְפִינוּ שְׁמִירַת הַמְקַדְשׁ בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת אֲלָא מִשְׁמִירַת אֶהְרֵן וְשָׁנִי בְּנִי בְּמִשְׁכָּן וְעוֹד מִשְׁמַע מִתּוֹךְ פִּירוּשׁוֹ שְׁגַם בְּבֵית הַמוֹקֵד הָיוּ הַשׁוֹמְרִים דּוֹקָא הַרְוִבִין וְלֹא הַפְּרָחִי כִּהְוָה הוּאִיל שֶׁהֵם הִגִּיעוּ לַעֲשׂוֹת עֲבוּדָה וְכֵן מִשְׁמַע בְּהֲדָא מְדַבְּרִי הַמִּפְרִישׁ לְקַמֵּן בְּגַמְרָא גַבִּי הֶתֶם דְלֹא מְטוּ לְמַעַבְדַּ עֲבוּדָה קָרִי לְהוֹ רוֹבִים כו' מְדַפְּרִישׁ הֶתֶם גַּבִּי שְׁמִירָה דְלֹא מְטוּ כו' מִשְׁמַע דְהִקָא גַבִּי פְרָחִי כִּהְוָה אִין בְּהֵם שְׁמִירָה אֲלָא בְּשִׁבִיל כֹּה הָיוּ יְשָׁנִים הַפְּרָחִי כִּהְוָה בְּבֵית הַמוֹקֵד כְּדֵי שֶׁיְהִיוּ מְזוּמָנִין לְמַחַר לַעֲבֹדָה בְּיוֹם עֲבוּדָתָן וְקָשָׁה דַּא"כ לְמָה נִקְטַת הַתְּנָא שֵׁם דְלֹא הָיָה לִיה לּוֹמַר אֲלָא וְהַרְוִבִים שׁוֹמְרִים דְהָנָה מִשְׁמַע שֶׁהֵם הָיוּ הַשׁוֹמְרִים בְּכָל הַשְּׁלִשָׁה מְקוֹמוֹת אֲלָא עַל פְּרָחִי מְדַנְקַט שֵׁם מִשְׁמַע דְבָא לְאַשְׁמוּעֵינוּ דּוֹקָא

שם היו הרובין שומרים לאפוקי בבית המוקד היו השומרים פרחי פהונה וכו פתבו בהדיא רבינו משה מקוצי בסמ"ג ור"ע מברטנורה ו"ל בפירוש המשנה דפרחי פהונה היו השומרים בבית המוקד וטעמא וראיה לא הגידו לדבריהם.

ונראה לי הטעם דלא היו הפרחי פהונה שומרים לא בבית אבטינס ולא בבית הניצויץ אלא דוקא בבית המוקד כדי שיהיו מזוננים למחר לפיוס לתרום את המזבח פדקתני במשנה הממונה בא ודפק עליהם והם פתחו לו אמר להם מי שטבל יבא ויפס כו' ואותו הפיוס היה בבית המוקד כמו שאפרש לקמן אבל קשה היאך אפשר לומר דהפרחי פהונה היו השומרים בבית המוקד דהא המשנה קתני בסמוך לא היו ישנים בבגדי קדש אלא היו פושטין כו' ומתפסים בכסות עצמן משמע בהדיא דבכסות עצמן מיהו היו ישנים ונלא תנן במדות ומייתי לקמן בפרקין איש הר הבית היה מחזר על כל משמר ומשמר כו' אלמא שהשומרים לא היו ישנים כלל כל הלילה.

ואי אפשר לומר דהאי לא היו ישנים בבגדי קדש כו' לא קאי אלא דוקא אזקני בית אב אבל הפרחי פהונה לא היו ישנים כלל דהא ליתא מפמה טעמים. קדא דא"כ אין סדר במשנה דהנה ליה לומר לא היו ישנים כו' קודם פרחי פהונה איש פסותו בארץ ועוד מדקתני בסיפא הממונה בא ודפק עליהם כו' מדקאמר עליהם סתם משמע לכל אותן הנזכרין לעיל שהיו בבית המוקד דהיינו זקני בית אב וגם פרחי פהונה ועוד מדאמר להם מי שטבל יבא ויפס והאי ודאי דלא לזקני בית אב לחוד אמר מי שטבל יבא ויפס אלא גם לפרחי פהונה שהיו בבית המוקד ועוד שהרי כתב הרמב"ם ו"ל בהדיא בסוף הלכות בית הבחירה ונ"ל לא היו הפהנים השומרים ישנים בבגדי פהונה אלא מקפלין אותן כו' עד ולובשין בגדי עצמן וישנים על הארץ פדרה כל שומרי חצרות המלכים שאינם ישנים על המטות עכ"ל.

ואי אפשר לפרש הא דקתני המשנה שהיו ישנים בכסות עצמן על הארץ לאו דוקא ישנים אלא שוכבים מפני שלא היו יכולין לעמוד על רגליהם כל הלילה לשמור ולפיכך היו שוכבין דהא ליתא דהא ביומא ריש פרק בראשונה אמרינן דלכך לא הנה פייס בראשונה בתרומת הדשן משום דסבור פינון דאיפא אונס שינה לא אתו כו' ש"מ בהדיא שהיו ישנים ממש וכן כתבו התוספות בהדיא בזבחים פרק שני גבי מיתבי ראוהו אחיו הפהנים כו'.

לכן נראה בעיני דזמן קבוע היה להם לישן בלילה ואם מצאו הממונה שישן יותר חובטו במקל ושרף בגדיו אם לא שעמד תחלה ואמר שלום עליך ומשמר אחד היה ישן ומשמר שני היה גיעור ושומר פדרה כל שומרי חצרות המלכים וכן דייק לשון המשנה דמדות שהבאתי דקתני קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישן לו על משמרו מדנקט על משמרו משמע שאינו נלקה אלא על שישן על משמרתו אבל בלא משמרו היה ישן בהיתר דאם לא פן על משמרו למה לי והשומרים היו מתחלפין על פי משמרות עד שיגמרו כ"ד משמרות וחזרין חלילה כמו בשאר עבודות והשתא לא קשיא מידי.

כן נראה לי: וזקני בית אב ישנים שם. פירש ר"ע מברטנורה ו"ל על הרובדין היו ישנים ולא דק שהרי בגמרא קאמר רובדין מאי ניהו גזרא דאצטבתא דסלקי בהו לאצטבתא הרי בהדיא משמע שלא על הרובדין היו ישנים אלא באצטבתא ועוד דא"כ היה לו לומר ישנים על גביהן ומדקאמר שם משמע דלא קאי ארובדין אלא בתוף פניסת החומה היו

ישנים וכן פ"י המפרש ובמקום חול היו ישנים ולא במקום קדש דבית המוקד הנה בנוי חציו בקדש וחציו בחול וראשי פספסין קנים היו מפסיקין בין קדש לחול כדי שישנהרו הפהנים שלא ינהגו במקום קדש מנהג חול כדאיתא ביומא ומה שפנה גדול הנה ישן בלשפת פרהדרין ז' ימים לפני יום הכפורים אע"ג שהיתה בנויה בקדש היינו משום שהיתה פתוחה לחול וא"כ הנה תוכה חול דאי לאו הכי הא אין ישיבה בעזרה וכל שכן שאין ישנים בה: ומפתחות העזרה בינדם.

תימה דהא תנא בתוספתא דשקלים פ"ב גבי אין פותחין משלשה גזברין ומשבועה אמרפלין כו' מה היו עושין אלו שבועה אמרפלין שבועה מפתחות העזרה היו בינדם רצה אחד מהם לפתוח אינו יכול עד שיכנסו כולם ויפתחו כו' ונראה לי דהתם איירי במפתחות העזרה של חדרים שהיה בהן ממון ההקדש והכי דייק הסיפא דקתני והגזברין נכנסין אחריהן ומוציאין מה שהם צריכין והתם מפרש מה היו עושין אלו שלשה גזברין ואמר שהם מתעסקין בממון ההקדש והם פודין הערכין והחרמים וההקדשות ומעשר שני וכל מלאכת הקדש והכא איירי במפתחות העזרה של שאר חדרים שלא היה בהן ממון ההקדש כי אם צרכי העבודה: איש פסותו בארץ.

נראה לי דלא גרסינן פסותו אלא פסותו מלשון פר ונסת ומכאן מביאין התוספות ראיה בע"א בפרק השוכר את הפועל דנסת הוא המצע קטן שקורין קישין שנותן האדם תחת ראשו וכר הוא המצע גדול שכל גופו של אדם שוכב עליו והעולם טועה שאומר לקטן פר ולגדול פסות ואני שמעתי ולא אבין מנא להו דהאי איש פסותו בארץ ר"ל שהיו נותנין איש פסותו בארץ תחת ראשו למראשותיו דילמא פירושו שהיו שוטחין איש פסותו בארץ תחת כל גופו ושוכב עליו וכן משמע קצת לקמן בגמרא.

ומה שכתבו שהעולם טועה שאומר לקטן פר כו' נראה לי שהעולם סומכין על הרמב"ם ז"ל שפירש פן בהדיא בסוף פ' במה טומנין במשנה ונותן לתחת הכר או תחת הפסת ונגרר אחריו ר"ע מברטנורה ז"ל שם בפירוש המשנה ובפרק י"ו ובפרק עשרים דכלים ומיהו בעל הערוך פירש כדברי התוספות והביא ראיה מפרק השולח אמרה ליה ברתיה לריש לקיש לא בעי מידי למזגא אמר לה בתי פרסי פרי וגם התוספות הביאו ראיה זו והביאו עוד ראיות אחרות מהא דתנן בפרק כ"ח מפלים פר שעשאו סדין ונסת עשאו מטפחת אלמא דבר גדול מכסת ומהא דגרסינן בפרק בתרא דעירובין ונעשית פר לבעלה ור"ע מברטנורה ז"ל גופיה בפ"י דמסכת מקנאות פירש כדברי התוספות והערוך: דף כ"ו ובית הפסא של כבוד.

נראה לי שמפני כך הנה שם בית הפסא כדי שיטיל מים קודם טבילה דתנן בפרק ה' דמקנאות ומייתי לה בפ"ק דחולין בעל קרי שטבל ולא הטיל את המים כשיטיל את המים טמא רבי יוסי אומר בחולה ובזקן טמא ביגד ובבריא טהור: ירד וטבל כו'.

פירש המפרש והא דתנן במסכת מגילה לא מזין ולא טובלין אלא ביום היינו בחייבי טבילה שצריכין ספירה כמו טמא מת או זב או מצורע כו'. נראה דהקושא מעיקרא ליתא לפי מה שפירשו התוספות שם במסכת מגילה וביבמות פרק החולץ דהא דתנן לא טובלין ולא מזין אלא ביום לא איירי כלל בטבילת אדם עצמו מפני דהיא ודאי כשרה בלילה אלא מיירי בטבילת אזור שאינה כשרה אלא דוקא ביום ולהכי נקט טובלין ואח"כ

מזין וזה מוכרח דאל"כ קשה הלא תנו בסוף מסכת פרה אין טובלין האזוב בלילה ומזין ביום אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזין עליו ביום כו' וכן משמע בירושלמי דמגילה דאמר וטבל והזה מה הזאה ביום אף טבילה ביום כו' וכן פירש ר"ש בסוף מסכת פרה ואפילו לפי פרש"י ור"ת שפירשו המשנה דמגילה דמיירי בטבילת אדם עצמו אין שום מקום לקושיא זו מפני דכתיב ביה קרא מפני גבי בעל קרי דרשאי לטבול בלילה שצאמר וקה לפנות ערב ירחץ במים: בא וישב לו אצל אחיו הפהגים כו'.

פירש המפרש אע"ג דעדיין אינו טהור עד שיעריב שמשו דהא טבול יום הוא י"ל דחכמים לא הטריחוהו ללקח ולצאת משם הואיל וליילה הוא כו'. משמע מתוך פירושו דביום מיהא אסור לו מדרבנן לישב שם וקשה דא"כ למה פירש אח"כ על יוצא והולך לו דהואיל ולא יעשה עבודה מה יעשה לשם א"נ אגב חביבותא איקרי ועביד עבודה כו' משמע דלולי שיש לחוש אגב חביבותא איקרי ועביד עבודה מותר לו לישב שם דאל"כ למה הוצרך לכל הני טעמי תיפוק ליה שתייב לצאת ביום משום דטבול יום אסור במחנה לוייה אם פו יש סתירה מדידיה אדידיה אמנם לי נראה דהקושיא מעיקרא ליתא מכמה טעמים חדא דהא אפילו ביום מותר לו לישב שם מפני שלא גזרו רבנן אלא שלא יכנס אבל אם הוא כבר שם ונטמא בפנים לא גזרו עליו שיצא כיון דמדאורייתא שרי לכנס שם כמו שפיתבו התוספות בהדיא בפ"ק דיבמות ובפסחים פ"ק כל הפסולין בשם ר"ת ודקדק פו מהכא ומהא דאמרינו בפ"ק הנשרפין פהו ששימש בטומאה אחיו הפהגים מביאין אותו חוץ לעזרה ומפצחין את מוחו בגזרין משמע דאין מוציאין אותו אלא חוץ לעזרה שהיא מחנה שכניה וממיתין אותו בעזרת נשים כיון שפבר היה שם ועוד דהא פבר פתבו התוספות שם בשם ר"י דהא דאמרו טבול יום אל יכנס למחנה לוייה לא בכל מחנה לוייה דמפתח הר הבית עד שער ניקנור קאמר דהא בתוספתא ובספרי ובירושלמי מסכת פלים משמע דשרי בכולהו חוץ מבעזרת נשים ואפילו טבול יום דזבין וזבות אלא בעזרת נשים דסמוך למחצה שכניה קאמר ואע"ג דהכא קאמר בא וישב לו אצל אחיו הפהגים שהיו בבית המוקד ואין לה סמוך למחנה שכניה יותר מבית המוקד שחציה בקדש וחציה בחול מ"מ בעזרת נשים החמירו יותר מבשאר מקומות אע"פ שסמוכים ממש למחנה שכניה לפי שהוא מקום פניסה ויציאה לכל אדם יותר משאר מקומות שדרה שם נכנסין לעזרת ישראל דרה שער ניקנור שהוא שער האיתון המשמש פניסה ויציאה פדתנו במדות וכן פתבו התוספות בשם ר"י בפ"ק דחולין בדבור המתחיל שמה נגע בבשר כו' וז"ל דלא החמירו לומר טבול יום אל יכנס במחנה לוייה אלא בעזרת נשים שהוא מקום פניסה ויציאה אבל בשאר מקומות יכול ליקנס עד סמוך למחנה שכניה ממש ע"כ והא דקתני יוצא והולך לו הוא מאותן טעמים שפיתבו המפרש שהבאתי.

פנ"ל: משפים וטובל. פירש ר"ע מברטנורה ז"ל משפים וטובל שלא היה אדם נכנס לעזרה לעבוד עבודה אפילו טהור עד שהוא טובל כו'.

לאו דוקא לעבוד עבודה אלא אפילו בלא עבודה רק שנקנס לעזרה פדאיתא בהדיא בירושלמי דיומא פפרק אמר להם הממונה על המשנה דקתני אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אפילו טהור עד שיטבול לא סוף דבר לעבודה אלא אפילו שלא לעבודה וכן מוכח שם בגמרא דידן אלא ר"ע נקט לשון המשנה דיומא שהבאתי כיון דבאמת איירי

הָכָא שְׁנַכְנַס לְעֶזְרָה לְעֶבֶד עֲבוּדָה דְהֵינּוּ לְתַרְוּם אֶת הַמְּזַבְּחִים: וְכִי בְּאִיזוֹ שְׁעָה הִמְמוֹנָה בָּא כו'.

פִּירֵשׁ הַמְּפָרֵשׁ שׁוֹאֵל וְאָח"כּ מְשִׁיב פְּלוֹמֵר אֲנֹכִי מְפָרֵשׁ לָךְ לֹא כָּל הָעֵתִים שְׁוֹת כו' וְצָרִיךְ פִּירוּשׁ לְפִירוּשׁוֹ פְּלוֹמֵר מִי אֵיכָּא זְמַן קְבוּעַ לְבִיאַת הַמְּמוֹנָה דְאַמְרַת שְׁהִיָּה מְשָׁפִים וְטוֹבֵל קוֹדֵם בִּיאַת הַמְּמוֹנָה אֲלֵא וְדַאי לֹא הִיָּה זְמַן קְבוּעַ לְבִיאַתוֹ שְׁלֵא כָּל הָעֵתִים שְׁוֹת כו' וְהִלְכָה מִי שְׁהִיָּה רוּצָה לְתַרְוּם הִיָּה מְשָׁפִים כָּל מָה שְׁהִיָּה יָכוֹל: מְקַרִּיאַת הַגְּבָר.

פִּירֵשׁ הַמְּפָרֵשׁ קְרִיאַת הַתְּרַגְּוּל וְאִינוּ מְוַכְרַח כִּי יֵשׁ מְפָרְשִׁים דְהֵינּוּ קְרִיאַת פֶּהֶן שְׁשִׁמוּ גְבִינֵי שְׁהִיָּה מְכָרִיז בְּכָל בְּקָר קוֹדֵם עֲלוֹת הַשַּׁחַר בְּבֵית הַמְּקֻדָּשׁ עֲמָדוֹ פֶּהֶנִים לְעֲבוּדַתְכֶם כו' וּמְצִינּוֹ שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים בַּפ"ק דְיוֹמָא לֹא הִיָּתָה קְרִיאַת הַגְּבָר מֵגַעַת עַד שְׁהִיָּתָה עֶזְרָה מְלֵאָה מִיִּשְׂרָאֵל מֵאֵי קְרִיאַת הַגְּבָר רַב אָמַר קְרֵא גְבָרָא רַב שְׁיֵלָא אָמַר קְרֵא תְּרַגְּוּלָא תְּנִיא פְּנוּתִיהָ דְרַב גְּבִינֵי פְּרוּז מֵהוּ אָמַר עֲמָדוֹ פֶּהֶנִים לְעֲבוּדַתְכֶם וְלוּיִם לְדוּכְנָכֶם כו' תְּנִיא פְּנוּתִיהָ דְרַב שְׁיֵלָא הַיּוֹצֵא לְדָרְךָ קוֹדֵם קְרִיאַת הַגְּבָר דְמוֹ בְּרֵאשׁוֹ כו': אָמַר לָהּ מִי שְׁטַבֵּל יְבֵא וְיָפִיס סֵדֵר הַפִּיִּיס וּמַעֲשֵׂהוּ מְפֹרָשׁ בַּפ"י שְׁנֵי דְיוֹמָא וּמִיִּיתֵי קָצַת לְקַמֵּן בְּפִרְקִין הַמְּמוֹנָה אָמַר לָהּ הַצְּבִיעוּ וּמָה הֵן מוֹצִיאִין אַחַת אוֹ שְׁתֵּים אוֹיִן מוֹצִיאִין גְּוָדֵל בְּמְקֻדָּשׁ וּפְרֵשׁ"י הַצְּבִיעוּ הוֹצִיאוּ אֲצַבְעוֹתֵיכֶם כָּל אֶחָד יִרְאֵה אֲצַבְעוֹ וּמְקִיפִין וְעוֹמְדִין בְּעַגְלוֹהָ בָּא הַמְּמוֹנָה וְנִטְלַ מְצַנְפַת מַעַל רֵאשׁ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן וּמְמַנּוּ פִּיִּיס מִתְחִיל לְמַנּוּת וּמוֹצִיא כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֲצַבְעוֹ לְמַנְּנוֹ וְהַמְּמוֹנָה אָמַר כָּל שְׁהַמְּנִין כָּלָה בּוֹ הוּא זוֹכָה וּמוֹצִיא מִפִּיו מְנִין מֵאָה אוֹ שְׁשִׁים הַרְבֵּה יוֹתֵר מִשְׁהִיָּו שֵׁם הַפְּהֵנִים וּמִתְחִיל לְמַנּוּת מְזָה שְׁנִטְלַ מַעַל רֵאשׁוֹ הַמְּצַנְפַת וְסוֹבֵב וְהוֹלֵךְ וּמוֹנָה וְחוֹזֵר חֲלִילָה עַד סוֹף הַמְּנִין וּמִי שְׁהַמְּנִין כָּלָה בּוֹ הוּא הַזּוֹכָה וְכֵן לְכָל הַפִּיִּיסוֹת וְאִין מוֹצִיאִין גְּוָדֵל בְּמְקֻדָּשׁ בְּגִמְרָא מְפָרֵשׁ מִפְּנֵי הַרְמָאִין כְּשִׁיקְרַב הַמְּנִין לְכָלוֹת וְיִבִּיט לְמִי יִכְלָה יוֹצִיא זֶה הָעוֹמֵד לְפָנָיו שְׁתֵּי אֲצַבְעוֹת כְּדֵי שְׁיִמְנָה בְּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם וַיִּמְהַר הַמְּנִין לְכָלוֹת בּוֹ וְהַמְּמוֹנָה לֹא יָבִין לְפִי שְׁאָדָם יָכוֹל לְהַרְחִיק הַגְּוָדֵל מִן הָאֲצַבְעֵי הַרְבֵּה וְנִרְאִין כְּאֲצַבְעוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם ע"כ.

וּמְצַאֲתֵי פְּתוּב בְּשֵׁם הַרִיטְב"א שְׁפַתְבּ בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת שְׁהַמְּמוֹנָה שְׁנוּטֵל הַמְּצַנְפַת לֹא הִיָּה יוֹדֵעַ סֵף הַמְּנִין וְהָאָמַר הַמְּנִין לֹא הִיָּה יוֹדֵעַ מִמִּי נִטְלַ הַמְּצַנְפַת ע"כ, וְעֵדִיין צָרִיכִין אָנוּ לְמוֹדְעֵי לְאִיזָה צַד הַפִּיִּיס מְהֵלֵךְ אֵי לְיָמִין אֵי לְשִׂמְאַל וְיִגְעַתִּי וְלֹא מְצַאֲתֵי פְּלוּם בְּגִמְרָא דִּידֵן לְבַד בִּירוּשְׁלַיִם דְיוֹמָא פֶּרַק בְּרֵאשׁוֹנָה מְצַאֲתֵי דְפְּלִיגִי בְּזָה אָמוּרָאֵי וְז"ל כִּי צִידָה הִיָּה הַפִּיִּיס מְהֵלֵךְ מִיָּמִין לְשִׂמְאַל אָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר חֲזִיָּא מִן מַה דְתַנִּי מִי שְׁזָכָה בְּקִטְרוֹת אָמַר לְזָה שְׁעַל יָמִינוֹ אוּף אֶת לְמַחְתָּה הָדָא אָמַרָה לְיָמִין הַפִּיִּיס מְהֵלֵךְ תְּלַמִּידֵי דְרַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי חִילְפֵי הַבִּינֵי לְשִׂמְאַל הַפִּיִּיס מְהֵלֵךְ הַזּוֹכָה זוֹכָה לְיָמִין מוֹטָב שְׁיִזְכָּה לְמִי שְׁעָבַר עָלָיו הַפִּיִּיס ב' פְּעָמִים מְזָה שְׁלֵא עָבַר עָלָיו הַפִּיִּיס אֲלֵא פְּעַם א' בְּלְבַד: מְנָא הֵנִי מִיָּלֵי כו'.

מֵה שְׁיֵשׁ לְדַקְדַק כָּאֵן כְּתַבְתִּי לְעִיל וּפִירְשְׁתִּי כָּל הַסּוּגָיָא: מִיָּהוּ מִתְּנִיתִין קְתָנֵי כו'. קָצַת קָשָׁה זֶה הַלְשׁוֹן דְהָא וְהַלּוּיִם בַּכ"א מְקוּם לֹא קְתָנֵי כָּלֵל בְּמִתְנִיתִין בְּמִסְכָּתָא זוֹ אֲלֵא בְּמִסְכָּתָא אַחֲרַת בְּמִדּוֹת וּמִיִּיתֵי לָהּ לְקַמֵּן בְּגִמְרָא תְּנִין הַתָּם כו' וְעִיקַר הַקְּוִשְׁיָא הִיא מִן הַלּוּיִם בַּכ"א מְקוּם א"כ אֵיךְ יִצְדַק לֹמַר מִיָּהוּ מִתְּנִיתִין קְתָנֵי כו'.

וְשָׂמָא אֵין זֶה אֱלָא טְעוֹת דְּלוּג סוּפְרִים וְרָאוּי לְהָיוֹת פְּתוּב בְּמִשְׁנֵה וְהַלּוּיִם בְּעֵשְׂרִים וְאַחַד מְקוּם וְכוּ נִרְאֵה מְדַבְרֵי הַמְּפָרֵשׁ לְעֵיל בְּמִשְׁנֵה מְדַכְתֵּב וְז"ל וְכו"ד שׁוּמְרִים בְּכ"ד מְקוּמוֹת נִפְקָא לָן בְּגִמְרָא כּו'.

כּו"ל: וְהַלּוּיִם בְּכ"א מְקוּם. הֵינּוּ בְּשִׁלְשָׁה מְקוּמוֹת שְׁהָיוּ הַפְּהֻגִים שׁוּמְרִים לְמַעְלָה וְהַלּוּיִם שׁוּמְרִים עִמָּהֶם שָׁם לְמַטָּה וְעוֹד י"ח מְקוּמוֹת שׁוּמְרִים לְוִיִּם לְבָדָם כְּדֵּי מְצָאֵתִי פְּתוּב בְּפִסְקֵי תוֹסְפוֹת דְּמַסְסַת זוּ וּבְמַסְסַת מְדוֹת.

וְלִי נִרְאֵה שֶׁהוּא טְעוֹת גְּדוֹל שְׁהָרֵי מִשְׁנֵה שְׁלֵמָה שְׁנִינוּ בְּרִישׁ מְדוֹת וּמִיִּיתִי לָהּ לְקַמְן בְּשִׁלְשָׁה מְקוּמוֹת הַפְּהֻגִים שׁוּמְרִים בְּב"ה בְּבֵית אַבְטִינְס כּו' וְהַלּוּיִם בְּכ"א מְקוּם וְקָא חֲשִׁיב לְהוּ לְהֵגִי כ"א מְקוּם שְׁהַלּוּיִם הָיוּ שׁוּמְרִים לְבָדָם בֵּין שַׁעַר וּפְנֵה דְהַר הַבַּיִת וְדַעְזֵרָה וְאַחַד לְשַׁכַּת הַקְּרָבָן וְאַחַד לְשַׁכַּת הַפְּרוּכַת וְאַחַד לְאַחוּרֵי בֵּית הַפְּפוּרְת וּפְרִיף הַגְּמְרָא וְרַמְיָנָהוּ שְׁבַעַה שְׁעָרִים הָיוּ בְּעֵזְרָה וְכו' וּמִשְׁנֵי תְרֵי מִינְיָיָהוּ לֹא צְרִיכֵי שְׁיִמּוֹר וּפִי' הַמְּפָרֵשׁ לֹא צְרִיכֵי שְׁיִמּוֹר לְוִיִּם דְּהָא פְּהֻגִים בְּשִׁלְשָׁה שְׁמָרֵי לְהוּ וּמֵאֵי נִיהוּ שַׁעַר בֵּית הַמּוֹקֵד וְשַׁעַר בֵּית הַנִּיצוּץ וְכו' וְכ"כ הַרְמַב"ם בְּסוּף הַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה ש"מ בְּהִדְיָא שְׁהַלּוּיִם לֹא הָיוּ שׁוּמְרִים כָּלֵל לְמַטָּה בְּשִׁלְשָׁה מְקוּמוֹת שְׁהָיוּ הַפְּהֻגִים שׁוּמְרִים דֹּא כ"כ אָף אֵלּוּ תְרֵי מִינְיָיָהוּ צְרִיכֵי שְׁיִמּוֹר וְעוֹד דָּאִם כֵּן הָיוּ בֵּין הַפֵּל כ"ז מְקוּמוֹת וְאַנְן יִלְפִינּוּ לְקַמְן מְקָרָא שְׁלֵא הָיוּ בֵּין הַפֵּל רַק כ"ד מְקוּמוֹת דְּהֵינּוּ ג' מְקוּמוֹת שְׁהָיוּ הַפְּהֻגִים שׁוּמְרִים לְבָדָם וְכ"א מְקוּם שְׁהָיוּ הַלּוּיִם שׁוּמְרִים לְבָדָם וְכוּן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא מְהָא דְקָאֵמֵר לְקַמְן תְּלַתָּא מִינְיָיָהוּ דְכְּהֻנִּים וְכו"א דְלוּיִם וְנִרְאֵה לִי דְהַמְּשֵׁנָה דְּמְדוֹת הַטְּעוּהוּ דְקַתְנֵי שַׁעַר הַנִּיצוּץ כְּמִין אַכְסוּדְרָה הֵינָה וְעַלְיָה בְּנוּיָה עַל גְּבֵה שְׁהַפְּהֻגִים שׁוּמְרִים מְלַמְעָלָה וְהַלּוּיִם מְלַמְטָה וְעַלָּה עַל דַּעְתוֹ דְשְׁמִירַת לְוִיִּם מוּסַבָּה עַל בְּנֵן שַׁעַר הַנִּיצוּץ וּמִשָּׁם לְמַד דְּהוּא הַדִּין בְּבֵית אַבְטִינְס וּבְבֵית הַמּוֹקֵד הָיוּ הַלּוּיִם שׁוּמְרִים לְמַטָּה אֲבָל כְּבָר נִשְׁמַר מְזָה הַטְּעוּת רַבִּינוּ שְׁמַעְיָה ז"ל בְּרִישׁ מְדוֹת וּפִירֵשׁ דְשְׁמִירַת לְוִיִּם אֵינָה מוּסַבָּה עַל בְּנֵן שַׁעַר הַנִּיצוּץ אֱלָא קָאֵי עַל כ"א מְקוּם שְׁהָיוּ הַלּוּיִם שׁוּמְרִים לְבָדָם וְכוּן פִּירֵשׁ הַמְּפָרֵשׁ וְלֹא פּוֹקֵי מִהַסְמָ"ג שְׁכַתְבַּת שְׁהַלּוּיִם הָיוּ שׁוּמְרִים בְּג' מְקוּמוֹת שְׁהָיוּ הַפְּהֻגִים שׁוּמְרִים וְהָיוּ נְמֵי שׁוּמְרִים בְּכ"א מְקוּם לְבָדָם: מְסִיפָיָה דְקָרָא שׁוּמְרִים מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמֶרֶת.

פִּירוּשׁ הַמְּפָרֵשׁ מְגוּמָגֵם מְאֹד וְהַעֲקָר כִּינּוּן דְכַתִּיב ג' שְׁמִירוֹת בְּקָרָא דְהֵינּוּ שׁוּמְרִים מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמֶרֶת זֶה הוּא רִמְזוּ לְשִׁלְשׁ מִשְׁמֶרֶת בְּג' מְקוּמוֹת: ע"ב אֵיבְעֵיָא לְהוּ עֲלִיּוֹת מִשָּׁם הוּוּ כּו'. תִּימָא מֵאֵי קָא מִיבְעֵיָא לִיָּה דְמֵאֵי נִפְקָא מִינָה מֵאֵי דְהִנָּה הִנָּה וְלִיכָא לְמִימַר דְרוּשׁ וְקַבֵּל שְׁכָר הוּא שְׁצָרִיכִין אֲנוּ לְעַמּוּד עַל הָאָמֶת וְאֵע"פ שְׁכָבֵר עֲבַר שְׁהָרֵי כה"ג פְּרִיף הַגְּמְרָא בְּכ"ק דְיוֹמָא כִּיצַד הַלְבִישָׁן כִּיצַד הַלְבִישָׁן מֵאֵי דְהִנָּה הִנָּה אֱלָא כִּיצַד מְלַבִּישָׁן לְעַתִּיד לְבֹא לְעַתִּיד לְבֹא נְמֵי לְכַשְׁיבֹאֵא אֲהֵרָן וּבְנָיו מִשָּׁה יְהִיָּה עִמָּהֶם אֱלָא כִּיצַד מְלַבִּישָׁן לְמִיִּסְבֵּר קָרָאֵי אֱלָמָא דְדוּקָא לְמִיִּסְבֵּר קָרָאֵי דְרִשְׁיָנוּ אֵע"פ שְׁכָבֵר עֲבַר לְקַבּוּעַ בְּעֵיָא בְּגִמְרָא בְּדָבָר שְׁאִין בּוּ צוּרָף לֹא אֲשַׁפְחוּ וְהָכָא אֵין שׁוּם צוּרָף בְּבְעֵיָא זֹו לֹא לְעַנְיָן לְעַתִּיד לְבֹא שְׁהָרֵי בְּנֵן בֵּית הַעֲתִיד לְהַבְנוֹת מְפוֹרֵשׁ בִּיחְזוּקָאֵל וְאִיכָא נְמֵי לְמִימַר לְעַתִּיד לְבֹא יְחֻזְקָאֵל יְהִיָּה עִמָּהֶם כְּדָאֵמֵרִין בְּכ"ק דְיוֹמָא שְׁהַבֵּאתִי מִשָּׁה יְהִיָּה עִמָּהֶם לְעַנְיָן סוּדָר לְבִישַׁת בְּגָדִים וְגַם לִיכָא שׁוּם נִפְקָא מִינָה לְעַנְיָן אִיסוּר וְהִיתֵר וְכוּן קִשָּׁה בְּכ"ב דְע"א וּבְכ"ק דְתַעֲנִית דְקָא מִיבְעֵיָא לְהוּ מְרַבֵּי עֲקִיבָא בְּמָה שְׁיִמֵּשׁ מִשָּׁה כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּלוּאִיִם

וכן בפ"ק דסנהדרין איבערצא להו שור סיני בכמה מיגמר שעה מדורות כו' ומיהו התם איכא למימר שפא מיבעיא להו למיסבר קראי אכל הכא אי אפשר לומר דקא מיבעיא ליה למיסבר קראי שהרי הני עליות שהיו בבית אבטינס ובבית הניצויץ לא פתיבו ולא רמיזו פלל בקרא א"כ קשה למאי נפקא מינה קמיבעיא ליה וברי' פ'ק ארבע מיתות פרי' נמי כה"ג היקתא למשיחא פיון דליכא נפקותא אלא לישב לישני דשמעתין ואע"ג דאשכחן בפרק המוכר פירות דבעי תמר חורנין מהו כו' ופרשב"ם דלנסכים בלחוד קמיבעיא ליה ולא לענין קידוש מ"מ אפשר לומר הנ"מ נמי לענין קידוש למצנה מן המןבחר.

ואע"ג דבפ"ק דחולין מצינו דבעי רבי ירמיה אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ ישראל מהו ופרש"י דרוש וקבל ש"כר הוא שצריכין אנו לעמוד על האמת ואע"פ שפ'ר עבר ע"כ. פ'ר כתב עליו הרא"ש ז"ל בפסקיו וז"ל ולא נהירא לי דדוקא לתיסבר קראי דרשינו אע"פ שפ'ר עבר אכל לקבוע בעיא בגמרא בדבר שאין בו צורך לא אשכחן כו' והביא ראיה מפ"ק דיומא שהבאתי וכתב ונראה לי דנפקא מינה בבעיא זו לאדם שאסר עצמו באחד מן המינין מזמן ידוע ואילך כו' ע"ש שהארי' ואין פאן מקומו.

ושפא יש לדחות ולומר דגם פאן איכא למימר דקא מיבעיא ליה למיסבר קראי דהיינו וילוו עליה וישתתף דפירושו שהפ'נים יהיו שומרים למעלה והלויים למטה אכל אין דעתי נוחה בזה וצרי' עיון: בעבודתה הפתוב מדבר כו'.

אכל בספרי שנינו וישתתף בעבודתם ומינה מהם גזברים ואמרפלין אתה אומר וישתתף בעבודתם ומינה מהם גזברים ואמרפלין או וישתתף בעבודתם ת"ל ושמרו משמרתה ומשמרת כל האהל ועדיין אני אומר וישתתף בעבודתה וישתתף בעבודתם שמשמרתה משמע לעבודתה ומשמרת כל האהל משמע לעבודתו ת"ל ואני הנה לקחתי את אחיכם הלויים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתנים לה' לה' הם מסורים ולא לפ'נים הא אין עליה לומר אלא פלשון ראשון וישתתף בעבודתו ומינה מהם גזברין ואמרפלין ואתה ובני' אתה לפני אהל מועד הפ'נים מבפנים והלויים מבחוץ אתה אומר כו' או אלו ואלו מבפנים ת"ל ונלוו עליה ושמרו את משמרת אהל מועד כו' ושם אפרש באור' א"ה: אמר רבי יהודה בזה שנקנסין כו'.

בלא רבי יהודה לא הנה מצי למיפרך מידי משום די"ל דשער הפתוח לעזרה אין צרי' שומר פיון שאינו משמש פניסה וציאה הלכך הוכרח להביא אמר רבי יהודה כו': שבו נכנסין לבלוש העזרה פירוש שהיו נכנסין בכל ב'ק דר' אותו פשפש לחפש על כל פלי שרת שבעזרה שיהיו פולן במקומו פדתנו לקמן בפ'קין נטל את המפתח ופתח את הפשפש כו'.

לבלוש תרגום ויחפש ובלש: אמר אב'יי דמתקני ומייתי מעיקרא כו'. פירש המפרש קודם שיביאו האבנים בעזרה היו מתקנות על ידי פרזל ומייתי אבנים גדולות ואבנים דקות כו' עד בו אי אתה בונה גזית אכל אתה בונה גזית בהיכל ובבית קדשי הקדשים.

וקשה לי על פירושו שהרי בפרק עגלה ערופה ת"ר שמיר שבו בנה שלמה את בית המקדש שנאמר והבית בהבנותו אכן שלמה מסע נבנה הדברים ככתבן דברי רבי יהודה

אמר לו רבי נחמיה וכי אפשר לומר פן נהלא כבד נאמר כל אלה אבנים יקרות וגו' מגוררות במגרה א"כ מה ת"ל לא נשמע בבית בהבנותו שהיה מתקן מבחוץ ומכניס מבפנים אמר רבי נראין דברי רבי יהודה באבני מקדש ודברי רבי נחמיה באבני ביתו.

והשתא פיון דרבי אמר נראין דברי רבי יהודה באבני מקדש למה הניח אבני דברי רבי יהודה ותפס דברי רבי נחמיה לפרש המשנה אליביה. וכבר נזקק מזה רש"י בפירושו במלכים ופירש הפסוק פדברי רבי יהודה וז"ל אבן שלמה מסע נבנה כמו שהסיעוה מן הקר על ידי השמיר פמות שהיא באה משם נתונה בחומות הבגין ולא סתתוה בכלי ברזל ע"כ.

ושמא י"ל משום דהכרעת רבי אינה הכרעה מפני שהיא הכרעה שלישית דלאו הכרעה היא פדאימא בסוף פ"ק דפסחים ועוד דסתם מכילתא אתיא פרבי נחמיה. ומיהו קשה לי על רבי גופיה למה סתם פאן פנגד הכרעתו.

לכן נראה לי לפרש הא דאמר אבני דמתקני ומייתי מעיקרא היינו דמתקני על ידי שמיר: דף כ"ז התם דלא מטי למעבד עבודה כו'. פירש המפרש כגון פחותים משלש עשרה ולא דק דהא רבי אמר בפ"ק דחולין דאין פהו פשר לעבודה עד שיהא בן עשרים ויליף ליה מקרא ואע"ג דרבנן פליגי עליה ואמרו משיביא שתי שערות פשר לעבודה הא מסקינן התם לחד לישנא והוא עיקר דלא פליגי רבנן עליה אלא בדיעבד אבל לכתחלה מודו רבנן לרבי פדתינא איש מורעה לדורותם מכאן א"ר אלעזר קטן פסול לעבודה ואפילו תם מאימתי פשר לעבודה משיביא שתי שערות אבל אחיו הפהנים אין מניחין אותו לעבוד עד שיהא בן עשרים לכן נראה לי לפרש התם דלא מטי למעבד עבודה כגון פחותים מעשרים: חמשה על חמשה שערי עזרה.

אי אפשר לפרש עזרה של נשים דהא שם היתה ישיבה לכל אדם פדאימא בהדיא בפירק אלו נאמרין גבי ופרשת המלך ואם פן היאך אמר לקמן עזרה דאי תמה ובעי למיתב לא מצוי יתיב דאמר מר כו' אלא בעזרה של ישראל אי נמי של פהנים קאמר: דאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד לכאורה משמע בפ"ב דזבחים דלא אתי למעוטי אלא דוקא מלכי ישראל אבל לפהנים היתה ישיבה בעזרה מדקאמר שם מה יושב שאוכל אם עבד חילל כו' והיכי אכיל יושב וזה אין ישיבה בעזרה וכן משמע ממאי דפריה התם גבי קדוש ידים ורגלים מן הפיור ולייתב מיתב ולקדש וזה קדוש ידים ורגלים בעזרה הנה ואפ"ה פריה ולייתב מיתב ולקדש וגם התרצן אינו מתרץ לו דאסור לישב משום דאין ישיבה בעזרה אלא מדאמר קרא לשרת ושירות מעומד הוא ועוד אי בעית אימא קרא אי בעית אימא סבא דלכהנים היתה ישיבה בעזרה.

קרא שנאמר ועלי הפהן יושב על הפסא על מזוזת היכל ה' סבא שהרי כל עצמו לא אמר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד אלא מטעם שחלק להם המקום פבוד להראות שמלכותו שלמה כדפרש"י בסוטה פירק אלו נאמרין וזה הטעם אינו שיהו פנגד הפהנים אלא פנגד בני גילו שהם מלכי ישראל.

וגדולה מזאת מציינו בירושלמי דפסחים וביומא שיש אמוראים טובא החולקים על מר ואמרו פי אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד אלא לכ"ג בלבד שנאמר ועלי הפהן

יושב וגו' אבל ויבא דוד וישב לפני ה' פירשוהו וישב עצמו לתפלה אבל לפי האמת אי אפשר לומר פן דאם לפנהנים היתה ישיבה בעזרה א"כ מאי מקשה בסוטה פ"ק אלו נאמרין עומד מכלל דיושב הוא והאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד והא התם בכ"ג קנימינן ש"מ בהדיא דאתא למעוטי אפילו כ"ג.

ונראה לי ליישב הא דכתיב ועלי הפהן יושב על הפסא על מזוזת היכל ה' דדוקא בעזרה עצמה אין ישיבה אלא למלכי בית דוד אבל על מזוזת ליפא איסור ועוד י"ל דדוקא מן דוד ואילף אין ישיבה בעזרה אלא כו' והא דאמר בפ"ב דזבחים שהבאתי מה יושב שאוכל כו' צריך לומר כמו שפירשו התוספות בפ"ב דיומא דאירי שאוכל בקדשים קלים הנאכלין בכל העיר א"נ י"ל היינו טעמא דמותר לישב ולאכול קדשים דבאכילת קדשים פתיב בהו למשחה ולגדולה פ"ד דהמלכים אוכלין והיינו מיושב אי נמי דאע"ג דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד הני מילי לדברים דלאו צורך עבודה אבל אכילה צורך עבודה היא דכתיב ואכלו אותם אשר נופר בהם שהפנהים אוכלים ובעלים מתפפרים פדאיתא ביומא ריש פ"ק בא לו כ"ג הלכך משארא שרי ואתי שפיר נמי הא דפריה בפ"ב דזבחים גבי קדוש ידים ורגלים מן הפיור שהבאתי וליתב מיתב ולקדש אע"ג דבעזרה הנה הואיל דצורך עבודה הוא שרי.

והשתא אין אנו צריכין לדחוק ולפרש וליתב מיתב ולקדש דלאו ישיבה ממש קאמר משום דאין ישיבה בעזרה אלא ישיבה על ידי סמיכה כדפירשו התוספות התם אלא הוא כפשוטו ישיבה ממש מטעם שפירשתי הואיל דצורך עבודה הוא משארא שרי אבל שמירת הבית דהכא לא חשיב צורך עבודה פ"ן דשמירת הבית אינה אלא מפני שהוא כבוד וגדולה לבית שלא? הא בלא שומרים פדאיתא בספרי זוטא שהבאתי לעיל בריש מכילתין ולכך אמר שפיר דאי .

תמה ובעי למיתב לא מצוי יתיב: אמר מר חמשה על חמשה שערי עזרה כו'. אין לתמונה דקאמר אמר מר על משנה דכן אשכחן בריש ברכות ובגזיר ובסוף פ"ק המוכר פירות ובשאר דוכתי אבל הא יש לתמונה למה לא קאמר נמי לעיל מזה אמר מר גבי הא דפריה חמשה על חמשה שערי עזרה כו' מאי שנא הר הבית כו': ורמינהו שבועה שערים היו בעזרה כו'.

קשה בעיני טובא למה לא פריה נמי מהמשנה דשקלים בפ"ז דקתני היכן היו שלש עשרה השתחניות האלו ארבע בצפון וארבע בדרום שלש במזרח ושתיים במערב כנגד שלשה עשר שערים ש"מ בהדיא דס"ל דשלשה עשר שערים היו בעזרה.

ומיהו בהא יש לתרץ בדוחק דלא פריה מינה משום דדעת יחיד היא דהיינו אבא יוסי בן חנן דאמר פ"ב דמדות והכי איתא שם בירושלמי דשקלים היכן היו השתחואות וכו' מתניתין דאבא יוסי בן חנן דאמר כנגד י"ג שערים ב"רם כרפנן שבועה שערים היו בעזרה כו'.

אבל אפתי קשה על רבא דמיייתי בסמוך ברייתא דאיכא תנא דאמר תמניא הוו למה לא הביא משנה זו דשקלים שהבאתי למימרא דאיכא נמי תנא דאמר שלשה עשר שערים היו בעזרה.

שוב אחר זמן רב שפתיבתי זה מצאתי בתוספות בפרק בתרא דכתובות גבי י"ג פרוכות
היו במקדש שני ז' פנגד ז' שערים כו' שהביאו סוגיא דהקא והקשו ג"כ ותירצו ונ"ל
תימה אמאי מיייתי רבא הנה תנאי ממתניתין דמדות הנה יכול להביא דתנו בשקלים בפרק
שני י"ג השתחנאות היו שם אבא יוסי בן חנן אומר פנגד י"ג שערים ועוד תימה דהרי
פאן מחלוקת רביעי דעל פרחין לההוא תנא דס"ל די"ג שערים היו בעזרה לא מצי למימר
דקסבר ח' ודל חמשה דהר הבית דהא מפרש התם שם של אותן שערים ואין מזכיר
אפילו אחת מאותן שערים דהר הבית המפורשים בפ"ק דמדות.

ואומר רבינו תם דלעולם ס"ל לההוא תנא דז' שערים היו בעזרה והא דחשיב י"ג היינו
עם השערים הקטנים דהפל חשיב ותדע דהא חשיב פשפשים שהיו לשער ניקנור אבל
גדולים לא היו בעזרה אלא ז' וא"ת לרבנן נמי דתני שבעה שערים מאי קמתמה פנגד מי
הוו השתחנאות הא אינהו נמי מודו דעם הקטנים היו י"ג כדפרישית ואמר ר"ת פיון דלא
חשיבי בעיניהו כל פה שיקראו אותם שערים אין נראה שיהא השתחנאות פנגדם אבל
אבא יוסי בן חנן קרא אותם שערים עכ"ל התוספות.

ואפשר לומר דפשפש קורא פשעומד אצל שער גדול וכשהוא רחוק משערים גדולים
נקרא גם הוא שער ואפילו לפי תרוץ שלקם אפתי קשה מנא ליה לרבא לומר דלחמשה
דהר הבית פשוו להו תמניא דעזרה דילמא רבי נתן קאמר פנגד שלשה עשר שערים
בעזרה עצמה דס"ל כאבא יוסי בן חנן.

ועל הברייתא גופא קשה לי טובא דקתני אין פוחתין משלשה עשר גזברין וקלא משנה
שלמה שנינו בפ"ה דשקלים אין פוחתין משלשה גזברין ואי אפשר לומר דטעות דלוג
סופר הוא וראוי להיות משלשה עשר דהא גם בתוספתא ובירושלמי דשקלים גרסינן
משלשה גזברין וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל ושאר מחברים והא נדאי דלא נפל טעות
אחד בכל הספרים וצ"ע היטב: תרי מינייהו לא צריכי שימור.

פ"י מחמת שהיו תכופין לשאר השערים וכדמשני לעיל דני להקא ודני להקא והמפרש
פירש בענין אחר: ומשבעה אמרפלין. בפרק בתרא דהוריות פריף הגמרא מאי אמרפל
אמר רב חסדא אמר כל כלומר שהוא ממונה על כל הגזברין ואין משיבין על דבריו: והא
גופא קא קשיא ומניחין אותן תחת ראשיהן ש"מ תפלין כו' טעות סופר יש פאן וביומא
פרק בא לו כ"ג מיייתי פל הסוגיא דהקא והתם הכי גרסינן ומניחין אותן תחת ראשיהן
שמעת מינה בגדי פהונה ניתנו ליהנות בהן אמר רב פפא לא תימא תחת ראשיהן אלא
אימא פנגד ראשיהן אמר רב משרשיא שמע מינה תפלין כו': אמר רב משרשיא ש"מ
תפלין מן הצד שריין כו'.

נראה לי שדקדק למנקט מן הצד ולא אמר ש"מ תפלין פנגד ראשו שריין ללמדנו דלא
שרי אלא דוקא פנגד ראשו מן הצד אבל לא פנגד ראשו ממש דהכי איתא בהדיא בפרק
מי שמתו והיכא מנחלהו אמר רבי ירמיה בין פר לכסת שלא פנגד ראשו ומשמע שם
דכנגד ראשו אסור בכל ענין אפילו כלי בתוך כלי ואפילו אין אשתו עמו דוק ותשכח:
ולא חיישינן דילמא מיגנדר ונפל עלייהו.

בְּיוֹמָא פ' בָּא לֹו כ"ג לָא גְרָסִינֵן הָאֵי וְלֹא חֵיִיִּשִׁינֵן כּו' וְרִש"י פִּירֵשׁ שְׁמ טַעַם אַחַר וְלֹא חֵיִיִּשִׁינֵן שְׁמָא יִישָׁן בְּהֵם וְיָפִיחַ בְּהֵן נִרְאָה מִדְּבָרֵי דְלָא גְרָס גַּם הֵכָא הָאֵי וְלֹא חֵיִיִּשִׁינֵן דִּילְמָא מִיגְנָדְר כּו' דַּל"כ לָא הֵנָּה שְׁבִיב טַעַם הַמְּפֹרָשׁ פֶּאן בְּגִמְרָא וְיִפְרֵשׁ טַעַם מִסְבָּרָא דְנִפְשִׁיָּה וְהַמְּפֹרָשׁ דְּחָה טַעַמו שְׁל רִש"י וְהֵדִין עִמּוֹ: ע"ב הֵנִיחָא לְמ"ד אַבְנִטוּ שְׁל כ"ג כּו'.

פְּלוֹגְתָא דְתַנְאֵי הִיא בַּפ"ק דִּיוֹמָא וּבס"א גְרָסִינֵן הֵנִיחָא לְמ"ד אַבְנִטוּ שְׁל פְּהֵן הֵדְיוּט לֹא זְהוּ אַבְנִטוּ שְׁל כ"ג כּו' וְהִיא הַגְּיָרָא הַמְּדוּיָיקָת עִם הֵיּוֹת שְׁהַפְּנוּנָה אַחַת הִיא: אֲפִילוּ עֶשֶׂר מִצְעוֹת זֹו עַל גַּב זֹו כּו'.

בַּפ"ק דְּבִיצָה מֵיִתִּי סוּגְיָא זֹו וְכַתֵּב שְׁם הָר"ן ז"ל תִּימָה א"כ מֵאֵי אִירְיָא הַבְּרִיִּיתָא דְלַעֲלִיל שְׁמָא תִּפְרָךְ נִימָא דְמִשְׁמַע דְלָא אֲפָסִיק מִיִּדֵי הָא אֲפִילוּ עֶשֶׂר מִצְעוֹת זֹו עַל גַּב זֹו וְכַלְאִים תַּחְתִּיָּהן אָסוּר לִישָׁן עֲלֵיהֶן מִטַּעַם הַמְּפֹרָשׁ בְּגִמְרָא בַּפ"ק דְּבִיצָה מִשּׁוּם שְׁנַאָמַר לֹא יַעֲלָה עֲלֵיָּה כְּלוּמַר מִשּׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא יַעֲלָה אוֹתָן עֲלִיו.

וְנִרְאָה מִלְשׁוֹן רִש"י שְׁהִרְגִישׁ בְּקוֹשְׁיָא זֹו וְלִכֵּן פִּירֵשׁ אָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן שְׁמָא תִּפְרָךְ נִימָא כּו' וְאִיכָּא אִיסוּרָא דְאוֹרְיִיתָא דְעוֹבֵר מִשּׁוּם שְׁעֻטָּנֵז וּדְר"ש בֵּן פִּזִּי מְדַרְבְּנֵן וְאִין צוּרְךָ לְזָה אֵלָא כְּךָ נִרְאָה לִי דְבִרְיִיתָא נִקֻּט לָהּ הֵכִי מִשּׁוּם דְאֲפִילוּ בְּכַלְאִים שְׁאִין דְרַפְּן בְּהַעֲלָאָה אֵלָא בְּהַצְעָה כֵּל הֵיכָא דְלָא מְפָסִיק מִיִּדֵי אָסוּר שְׁמָא תִּפְרָךְ נִימָא עַל בְּשׂוּרוֹ אַבְל כֵּל הֵיכָא דְמְפָסִיק כֵּל שְׁאִין דְרַפְּן בְּהַעֲלָאָה שְׂרִי וְהֵיִינוּ דְתַנּוּ בְּפָרָק בְּתֵרָא דְכַלְאִים הַפְּרִים וְהַפְּסָתוֹת אִין בְּהֵם מִשּׁוּם כַּלְאִים וּבִלְבַד שְׁלֹא יְהִי בְּשׂוּרוֹ נִגְעָה בְּהֵן וְהֵיִינוּ מְפָנִי שְׁאִין דְרַפְּן לְהַעֲלוֹתָן וְכֵן פִּירֵשׁ ר"ש בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה וְר"ש בֵּן פִּזִּי אֶתָּא לֹאֲשִׁמוּעֵינוּ דְאֲפִילוּ עֶשֶׂר מִצְעוֹת זֹו עַל גַּב זֹו שְׁאִין דְרַפְּן בְּהַעֲלָאָה כֵּל שְׁפַלְאִים תַּחְתִּיָּהן שְׁדַרְפְּן לְהַעֲלוֹתָן אָסוּר לִישָׁן עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם שְׁנַאָמַר לֹא יַעֲלָה עֲלֵיָּה כְּלוּמַר מִשּׁוּם לֹא דְהַעֲלָאָה כֵּינֵן שְׁדַרְפְּן בְּכָךְ עַכ"ל הָר"ן.

מִשְׁמַע מְפָשֵׁט דְבָרֵי דְגְזִירָה שְׁמָא תִּפְרָךְ נִימָא לֹא שְׁיָיָךְ אֵלָא דוֹקָא אִם לֹא מְפָסִיק מִיִּדֵי וְנִרְאָה לִי שְׁזָה יֵצֵא לֹו מִדְּפָרִיָּה הַגְּמָרָא וְכִי תִימָא דְמְפָסִיק מִיִּדֵי וְאִי לֹא מִשּׁוּם דְגְזִירָה שְׁמָא תִּפְרָךְ נִימָא לֹא שְׁיָיָךְ אֵלָא דוֹקָא אִם לֹא מְפָסִיק מִיִּדֵי מְנָא לִיָּה לְהַמְקִשָׁן דְהַבְּרִיִּיתָא דְקַתְנֵי אַבְל אַתָּה מִצִּיעוֹ תַּחְתִּיָּה אַבְל אֲמָרוּ חֲכָמִים אָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן דְמִיָּרִי דוֹקָא אִם לֹא מְפָסִיק מִיִּדֵי שְׁאָמַר וְכִי תִימָא כּו' דִּילְמָא מִיָּרִי אֲפִילוּ אִם מְפָסִיק מִיִּדֵי וְלִכֵּן פִּירֵשׁ הָא דְקָאֻמַר בַּפ"ק דְּבִיצָה אֲפִילוּ עֶשֶׂר מִצְעוֹת זֹו ע"ג זֹו כּו' אָסוּר מִשּׁוּם שְׁנַאָמַר לֹא יַעֲלָה עֲלֵיָּה כְּלוּמַר מִשּׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא יַעֲלָה אוֹתָן עֲלִיו אַבְל לֹא מִשּׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא תִּפְרָךְ נִימָא וְאִין זָה מְוַכְרַח כִּי יֵשׁ לֹוֹמַר דְאֲפִילוּ אִם מְפָסִיק מִיִּדֵי שְׁיָיָךְ הַגְּזִירָה שְׁמָא תִּפְרָךְ נִימָא וְהִיא דְפָרִיָּה הַגְּמָרָא וְכִי תִימָא דְמְפָסִיק מִיִּדֵי אִין ר"ל דְתוֹ לֹא שְׁיָיָךְ הַגְּזִירָה שְׁמָא תִּפְרָךְ נִימָא אֵלָא ה"פ וְכ"ת דְמְפָסִיק מִיִּדֵי כְּלוּמַר וְתוֹ לִיכָּא לְמַגְזֵר שְׁמָא תִּפְרָךְ נִימָא כֵּינֵן דְמֵן הַתוֹרָה מְוַתֵּר לְהַצִּיעוֹ תַּחְתִּיָּה אֲפִילוּ אִם לֹא מְפָסִיק מִיִּדֵי א"כ דִּי לְנוּ חוּמְרָא זֹו שְׁאָסְרוּ חֲכָמִים לְהַצִּיעוֹ תַּחְתִּיָּה אִם לֹא מְפָסִיק מִיִּדֵי אַבְל לְאָסוּר אֲפִילוּ אִם מְפָסִיק מִיִּדֵי כְּלוּמַר הִיא לֹא הַחֲמִירוּ חֲכָמִים.

וְהִיא דְאָמַר ר"ש בֵּן פִּזִּי אֲפִילוּ עֶשֶׂר מִצְעוֹת כּו' אָסוּר מִשּׁוּם שְׁנַאָמַר לֹא יַעֲלָה עֲלֵיָּה הֵיִינוּ פִּירוּשׁוֹ מִשּׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא תִּפְרָךְ נִימָא וְכֵן כְּתִבּוּ בְּהֵדְיָא הַרְמַב"ם וְהַטוֹר י"ד וְשְׁאָר פּוֹסְקִים וְז"ל מְוַתֵּר מֵן הַתוֹרָה לִישָׁב עַל מִצְעוֹת שְׁל כַּלְאִים שְׁנַאָמַר לֹא יַעֲלָה עֲלֵיָּה אַבְל

אתה מציעו תחתיך ומדברי סופרים אפילו עשר מצעות זו על גב זו והתחתון שבהן פלאים אסור לישוב על העליון שמא תפרוה נימא על בשרו עכ"ל.

וגם מה שפירש הר"ן דהיתרא דכרים וכסותות היינו משום פינו ש אין דרפן להעלותו אין כן דעת הרמב"ם והטור י"ד ושאר פוסקים שכתבו בד"א שאסור אפילו עשר מצעות כו' ברפין פגון יריעות ושמלות אבל בקשין דליכא למיחש שמא תפרוה עליו נימא פגון פרים וכסותות מותר לישן עליהן ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן ע"כ.

הרי אסרו בעשר מצעות זו על גב זו אם המצע התחתון פלאים אע"פ שאין דרכו בהעלאה וכן משמע בהדיא מדברי התוספות שאכתוב בסמוך ולדעת הר"ן קשה לי הא דתנן בסוף פ"ק דביצה משלחין בי"ט פלאים ופרוה הגמרא פלאים למאי קזו ומשני בקשין ולמה לא משני בשאין עשויין להעלאה ולהצעה וצריה עיון: ואי בעית אימא באותן שאין בהן פלאים.

ביומא פרק בא לו לא גרסינן להאי ואבע"א ואם אינו טעות נראה שאין פאן מקומו כי אין זה סוגית הגמרא אלא מקומו הוא אחר תירוץ רב אחי נכה יש להגיה אלא שמע מינה פנגד ראשיהו רב אחי אמר כו' הא נמטא גמרא דנרש שריא ואי בעית אימא כו': רב אחי אמר בגדי כהונה קשין הן כו'.

וא"ת דהא תניא בפ"ק דערכין (דף ג') הפל חייבין בציצית פהנים לנים וישראלים ופרוה פשיטא ומשני פהנים איצטריכא ליה סד"א הואיל וכתיב לא תלבש שעטנז גדלים תעשה לך אימא מאן דלא אשתרי פלאים לגביה בלבושא הוא דמיחייב במצות ציצית והני פהנים הואיל ואשתרי פלאים לגביהו לא ליחייבו קמ"ל דכהנים חייבים והשתא מאי קאמר הואיל ואשתרי פלאים לגביהו הלא פינו דקשין הן לא אשתרי פלאים לגביהו פבר הקשו התוספות זאת הקושיא בריש פרק בא לו כ"ג ובסוף פ"ק דביצה ובפרק במה אשה ותירצו בשם ר"ת דלבישה והעלאה דהו דאורייתא אסירי אפילו בקשין אבל הצעה דמדרבנן לא גזרו בקשין ודלא כפרש"י שפירש על בגדי כהונה קשין הן דכיון דקשין הן שרי לגמרי אפילו בלבישה והעלאה דא"כ יקשה עליו ההיא דערכין שהבאתי וא"ת והצעה היכי שרי והא פינו דהו פלאים דאורייתא לעגנן לבישה והעלאה ליתסרו אפילו למוכרו לגוי ע"א פדתנן במסכת פלאים הבגד שאבד בו פלאים הרי זה לא ימכרם לע"א ולא יעשנו מרדעת לחמור וכ"ש להציע תחתיו וי"ל ההיא איירי דוקא באבד וחישינן שמא יקרע בגדו ויחזור ויתפרצו על גבי בגדו פדאמרינן בע"א גבי נודות הגוים ע"א שאסור לעשות מהן שטיחין לחמור שמא יבקע נודו ויחזור ויתפרצו על גבי נודו אבל אם הו הפלאים ניפרין מותר פדתנן במסכת פלאים תכריכי המת ומרדעת החמור אין בהם משום פלאים וא"ת והאמר הך אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהן וכן קשה אהא דתנן במסכת פלאים הפרים והפסותות אין בהם משום פלאים וי"ל דבמצעות שייך פריכה להכי חיישינן שמא תיפרוה לו נימא אבל במרדעת החמור ובכרים וכסותות לא שכיחא שתפרוה נימא ולהכי לא גזרו מיהו אם בשרו נוגע בהן אסור פדתניא בהדיא גבי פרים וכסותות ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן וה"ה במרדעת ובלבישה והעלאה אסירי בכל ענין אע"פ שאין בשרו נוגע בהן פדתנן לא יתן אדם מרדעת של פלאים על כתפו אפילו להוציא פלי אבל לבדין הקשין מותרין אפילו

בלבישה פֿינן שאַפֿילו לבישת הרפים אינו אַלא מדרבנן דמדאורייתא בעינן שיהא שוע טווי ונוז וקשה לפי זה מאי ראיה מייתי רב אשי מהא דאמר רב הונא הא נמטא גמרא דנרש שרנא פֿינן דבגדי פֿהונה קשין מותרין דוקא להציע פֿתחיו אבֿל ללבוש אסורין הואיל שהם פֿלאים דאורייתא שהו שוע טווי ונוז ואלו נמטא גמרא דנרש מותר אפילו ללבוש לפי שהלכדין אפילו ברפין אין איסורן אלא מדברייהם שאינן שוע טווי ונוז.

וצריך לֿדחוק ולומר הא דמייתי ראיה מהא דאמר רב הונא הא נמטא גמרא כו' לא שיהא דין קשין ונמטא שוין אלא הכי קאמר כי הכי דשרי לֿבדין קשין אפי' בלבישה לפי שבלבישת הרפים אינו אַלא מדרבנן ולא גזרו בקשין הכי נמי בגדי פֿהונה קשין שרי בהצעה הואיל דאפילו ברפין ליכא אלא איסור דרבנן להציע לכן בקשין לא גזרו להציע.

אמנם דוחק הוא דפֿשטא דלישנא משמע שיהא דין קשין ונמטא שוין או שניהם מותרין דוקא בהצעה כדפֿירש הרמב"ם ז"ל או שניהם מותרין אפילו בלבישה ואולי זה יכריח לרש"י לפרש מה שפֿכתבו התוספות בשמו דקשין שרו לגמרי מפני דס"ל דנמטא גמרא ודאי שרי אפילו בלבישה ולכן פֿירש דקשין נמי שרי אפילו בלבישה ועוד יש קצת הֿכרח אחר מהברייתא דמייתי בסמוך בגדי פֿהונה היוצא בהן למדינה אסור ובמקדש בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה מותר כו' ומדסתם ותני בגדי פֿהונה אף אבנט בכלל ומשמע ליה לרש"י דבכל ענין שרי להו אף משום פֿלאים מטעם דקשין הו וזהו דעתהראב"ד בהשגותיו בסוף הלכות פֿלאים ובפ"ח מהלכות פֿלי המקדש כמו שפֿכתב שם הפסוק משנה.

ומה שהקשו התוספות על פרש"י מההיא דערכין שהבאתי דקאמר הואיל ואשתרי פֿלאים לגבייהו כֿכר תירצה רבינו זרחיה בספר המאור בסוף פ"ק דביצה קושיא זו בטוב טעם ודעת ואמר דכי אמרינן דבגדי פֿהונה מותרין משום דקשים הם היינו דוקא באבנט שהיה קשה מפני שהיו חוגרים בו מתניהם וכלאים של פֿרחי פֿהונה אינו אלא באבנט דפֿרחי פֿהונה ודאי פֿהנים הדייטים היו שאין בגדיהם פֿלאים אלא באבנט בלבד ודאמרינן בערכין דאשתרו פֿלאים לגבייהו היינו לגבי כ"ג בשאר בגדים פֿגון חושן ואפוד שהיו רפים לפי שעשוין ללבישה.

וכתב עוד ז"ל ומדאסיקנא בגדי פֿהונה היוצא בהן במדינה אסור איכא למימר דאיֿדחיה לה דרב אשי דאמר בגדי פֿהונה קשין הו ואיכא למימר האי דקתני במדינה אסור לאו משום פֿלאים אלא מעלה דרבנן היא ומעלה שעשו בבגדי קדש ודיקא נמי דקתני אסור ולא קתני חייב ש"מ עכ"ל.

נראה מדבריו שפֿירש הא דאמר רב אשי בגדי פֿהונה קשין הו ר"ל ושרו לגמרי אפילו בלבישה כמו שפֿכתבו התוספות בשם רש"י ולא כמו שפֿירשו בשם ר"ת דלא שרו אלא דוקא בהצעה דא"כ לא איֿדחיה לה דרב אשי אע"ג דאסיקנא בגדי פֿהונה היוצא בהן במדינה אסור מפני שי"ל דהברייתא איירי בלבישה ורב אשי איירי דוקא בהצעה.

ומה שפֿכתב הרז"ה ז"ל ואיכא למימר האי דקתני במדינה אסור לאו משום פֿלאים אלא מעלה דרבנן כו' כֿך משמע נמי מדברי רש"י ביומא שפֿירש ז"ל למדינה אסור לפי שנוהג בהן דרף חול ע"כ.

וקשה לי עליהם היאך אפשר לומר ה' דקתני במדינה אסור לאו משום פלאים אלא אסור מדרבנן דהא פריף הגמ' ובמדינה לא נהא תניא בכ"ה יום הר גרזים כו' ומשני עת לעשות לה' הפרו תורתך ודחוק לומר דרבנן נמי שניף הפרה.

ומה שכתב בעל המאור ודיקא נמי דקתני אסור ולא קתני חייב ש"מ יש לדחות ולומר אסור מדאורייתא קאמר וחיוב וראיה מבוארת לדברי דהא תניא בתוספתא דכלאים בסוף המסכתא בזה הלשון ובגדי פהנים ובגדי כ"ג אין בהם משום פלאים בגדי כ"ג היצא בהן למדינה חייב ובמקדש בין לשרת ובין שלא לשרת פטור כו' ע"כ.

הרי בהדיא תנא היצא בהן למדינה חייב ומזאת התוספתא יש ראיה מוכרחת לדברי רש"י והראב"ד דבמקדש אפילו שלא בשעת עבודה מותר משום פלאים ויש סתירה לדברי התוספות שהבאתי לעיל וכן להרמב"ם ז"ל שכתב בסוף הלכות פלאים פהנים שלבשו בגדי פהנה שלא בשעת עבודה אפילו במקדש לוקין מפני האבנט שהוא פלאים כו' ומיהו מה שכתב רבינו זרחיה ז"ל ודיקא נמי דקתני אסור ולא קתני חייב ש"מ כו' דמשמע מדבריו דלשון חייב אי אפשר לפרש חייב מדרבנן אינו מוכרח דהא אפילו לשון חייב אפשר לפרש חייב מדרבנן פדתנן בפרק אמרו לו אכל אוכלין טמאים ושתה משקין טמאים ונכנס למקדש חייב אף על פי דפסול גויה הוי מדרבנן פדאימתא בפרק בתרא דיומא וכו' ג פירשו התוספות בשם ר"י ביומא בפרק הוציאו לו ה' דתנן בפ"ב דמעילה וחיוב עליהן משום נותר וטמא היינו נמי מדרבנן.

ומיהו יש להקשות לשיטת רש"י והראב"ד מהא דאמר בריש ערכין גבי פלאים דאשתי גבי פהנים נהי דאשתי בעידן עבודה בלא עידן עבודה לא אשתי. וכבר הנה אפשר ליישב דה"ק נהי דבעידן עבודה אשתי פלומר המיוחדים לעבודה שלא בעידן עבודה פלומר אותם שאינם מיוחדים לעבודה לא אשתי.

שוב מצאתי שכן פירשו התוספות בהדיא בפרק כל הבשר גבי טלית שאולה כל ל' יום כו'. אמנם יותר נכון בעיני ליישב פדכתב הפסוק משנה דבעידן עבודה לאו דוקא אלא הנה ליה פאלו אמר במקדש אלא משום דבמקדש דשרינן שלא בשעת עבודה טעמא משום דבמקום עבודה היא ומגו דאשתי בשעת עבודה אשתי אף שלא בשעת עבודה משום הכי נקט בשעת עבודה ולשיטת התוספות והרמב"ם ז"ל י"ל דהאי פרייתא בגדי פהנה היצא בהן למדינה כו' אסור ובמקדש בין בשעת עבודה כו' מותר לא לענן היתר פלאים מיתניא אלא לענן היתר הנאת בגדי פהנה וכדמסיים בה מפני שבגדי פהנה ניתנו ליהנות בהן ואיירי בבגדי פהנה שאין בהן פלאים אבל הבגד של פהנה שיש בו פלאים שלא בשעת עבודה במקדש אע"ג דלית ביה משום משתמש בבגדי פהנה משום פלאים מיהא אית ביה פפשטא דסוגית הגמרא בריש ערכין שהבאתי לעיל דקאמר נהי דאשתי בעידן עבודה בלא עידן עבודה לא אשתי ורש"י ז"ל עצמו בסוף פ"ק דביצה פתב להיפך גבי בקשין שרי דהינו דוקא לשיבה וכן פירש בהדיא גבי נמטא גמרא דנרש דהינו דוקא לשיבה ולכן אין דעתו של רש"י ידוע לנו עד שיבא מורה צדק: היצא בהן למדינה.

פירוש אפילו לירושלים שאף היא פגבולים לענן זה וכן בכל מקום דקתני מדינה לגבי מקדש ירושלים בכלל מדינה היא אבל במקום שר"ל מדינה מלבד ירושלים אז הוא

מחלק בְּהַדְיָא בֵּין יְרוּשָׁלַיִם לְמַדִּינָה כְּדֹא שְׁכַחְתּוּן בְּדוּכְתֵי טוּבָא לְאַפּוּקֵי מִהֶרְמַבְּ"ם שְׁפִירֵשׁ בְּפ"ו דְּמִסְכַּת מַעְשָׁר וּבְפֶרֶק א' דְּשִׁקְלִים וּבְפֶרֶק לׁוּלָב הַגְּזוּל וּבִשְׁאָר דְּוּכְתֵי טוּבָא שְׁפִל עָרֵי יִשְׂרָאֵל קְרִוּיִן מְדִינָה מְלֻבֵד יְרוּשָׁלַיִם וְקָשָׁה לִי עַל דְּבָרֵי דְהָא בְּפֶרֶק בְּתָרָא תָּנִן בְּמַדִּינָה אוּמְרִים שְׁלֵשׁ בְּרָכוֹת וּבְמַקְדָּשׁ בְּרָכָה אַחַת וְהָתָם וְדַאי יְרוּשָׁלַיִם בְּכָלֵל מְדִינָה הִיא מְדַמְפְּרֵשׁ הַגְּמָרָא הַטַּעַם בְּפֶרֶק אֱלוֹ נְאֻמְרִין לְפִי שְׁאִין עוֹנִין אָמֵן בְּמַקְדָּשׁ וְגַלְיָה לִיה מְקָרָא קוּמוּ וּבְרַכוּ אֵת ה' וְגו' וְזֵהוּ דְּוָקָא בְּמַקְדָּשׁ עֲצֻמוּ וְלֹא בִירוּשָׁלַיִם: הֵינְצָא בְּהוּ לְמַדִּינָה אֲסוּר.

בְּקִדּוּשֵׁין פֶּרֶק הָאוּמֵר גְּבִי יִנְאִי הַמְּלָךְ הַקָּם לְהֵם בְּצִיץ שְׁבִין עֵינֵיהּ פֶּרֶשׁ"י וְז"ל וְאֵע"ג דְּלָאוּ שְׁעַת עֲבוּדָה הָא אֲמַרִּינָן לְעִיל בְּפ"ב בְּגַדֵי כְּהֹנֵה גִיתָנוּ לִיהֲנוֹת בְּהוּ וְכַתְּבוּ עָלֵי הַתּוֹסְפוֹת וְז"ל וְקָשָׁה דְאַדְרָבָה מִשְׁמַע מֵהָתָם דְּמִיד שְׁהִיו יְכוּלִין לְהַפְּשִׁיטָן שְׁהִיו זְקוּקִין לְהַפְּשִׁיטָן מְדַקְאֵמֵר לֹא גִיתָנָה תוֹרָה לְמַלְאָכֵי הַשְּׁרַת מִשְׁמַע שְׁלֵא לְצוּרָה אֲסִירָא ע"כ.

וְלִי קָשָׁה קוּשְׁיָא אַחֲרַת יוֹתֵר חֲזָקָה אֲפִילוּ יְהִי כֵן כְּדִפְרֵשׁ"י דְּמִשְׁמַע בְּפ"ב דְּקִדּוּשֵׁין בְּגַדֵי כְּהֹנֵה גִיתָנוּ לִיהֲנוֹת בְּהוּ מ"מ אַפְתִּי קָשָׁה הֲלֹא הֵינְנוּ דְּוָקָא בְּמַקְדָּשׁ אֲבָל הֵינְצָא בְּהוּ לְמַדִּינָה אֲסוּר כְּדֹא אֲמַרִּינָן הָכָא בְּהַדְיָא הֵינְצָא בְּהוּ לְמַדִּינָה אֲסוּר וְהָא יִנְאִי הַמְּלָךְ חוּץ לְמַקְדָּשׁ הֵוָה וְלִקְוִשְׁיַת רִש"י כְּבָר תִּירְצוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם ר"ת דְּוָקָא צִיץ יְכוּל לְהַגִּיחוּ כָּל שְׁעָה מְדַכְתִּיב בֵּיהּ וְהִיָּה עַל מְצַחוּ תְּמִיד וְאֵע"ג דְּאַצְטְרִיף לְדַרְשָׁה אַחֲרִיתִי בְּפ"ק דְּיוֹמָא שְׁלֵא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמְּנוּ שְׁמָא י"ל מְדַכְתִּיב תְּרֵי זִמְנֵי וְהִיָּה עַל מְצַח אַהֲרֹן וְהִיָּה עַל מְצַחוּ תְּמִיד נְפָקָא.

וְיוֹתֵר הִיָּה נִרְאָה לֹמֵר דְּאִין ה"נ דְּשְׁלֵא כְּדִין עָשָׂה שְׁהֲנִיחַ הַצִּיץ אֲבָל לִיכָא לְמִימֵר דְּמִיד גְּזָרָה בּוּ מִינּוֹת דְּהָתָם מִשְׁמַע דְּאַפְתִּי לֹא גְזָרָה בּוּ מִינּוֹת עַד בְּתֵר הָכִי דְקָאֵמֵר וְתוֹרָה שְׁבַכְתָּב מַה תְּהָא עָלֵיהּ וְלֹא אֲמַר נָמִי הַתּוֹרָה שְׁבַעֲלָ פֶה: מִפְּנֵי שְׁבַגְדֵי כְּהֹנֵה גִיתָנוּ לִיהֲנוֹת בְּהוּ.

תִּימָה א"כ אֲמַאי אֲמַר רַב בְּפֶרֶק הָאִישׁ מְקַדָּשׁ כְּתוּבָת כְּהֹנֵה אִין בְּהוּ מְעִילָה לְפִי שְׁלֵא גִיתָנָה הַתּוֹרָה לְמַלְאָכֵי הַשְּׁרַת וּפֶרֶשׁ"י שְׁיִהִיו הַכְּהֹנִים זְרִיזִים כְּמַלְאָכִים לְהַפְּשִׁיטָן בְּגִמֵר עֲבוּדָה וְלֹא יִשְׁהוּם עָלֵיהֶם אַחֲרַת הָעֲבוּדָה כְּהֶרֶף עֵין ע"כ.

מִשְׁמַע דְּמִיד שְׁהִיו יְכוּלִים לְהַפְּשִׁיטָן שְׁהִיו זְקוּקִין לְהַפְּשִׁיטָן וְאֵע"ג שְׁהַכְּהֹנִים עִם כְּתוּבָת כְּהֹנֵה הִיוּ בְּמַקְדָּשׁ דְּהָא הָעֲבוּדָה אִינָה אֲלֵא בְּמַקְדָּשׁ א"כ ש"מ בְּגַדֵי כְּהֹנֵה לֹא גִיתָנוּ לִיהֲנוֹת בְּהוּ וְכֵן דְּקִדְקוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּהַדְיָא מֵהָתָם בְּפֶרֶק הָאוּמֵר גְּבִי הַקָּם לְהֵם בְּצִיץ כו'.

וְשְׁמָא י"ל רַב תָּנָא הוּא וּפְלִיג עַל הַר בְּרִיַּתָא דְהֶכָא וּס"ל בְּגַדֵי כְּהֹנֵה לֹא גִיתָנוּ לִיהֲנוֹת בְּהוּ: כְּדֹא יִתָּא בְּיוֹמָא פֶּרֶק בָּא לֹא כ"ג קְרוּב כו' עַד אִי בְּעִית אִימָא כו' נִרְאָה לִי שְׁאִין זֵה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא כִּי אִין זֵה סוּגִיתָ הַגְּמָרָא לְדַבֵּר בְּכֵהֲאֵי גְּוֹנָא אֲלֵא הַמַּעֲתִיקִים קְצָרוּהוּ.

וְהָא לֵה גוֹף הַבְּרִיַּתָא בְּעֶשְׂרִים וְחַמְשָׁה יוֹם הֵר גְּרִזִים דְּלֹא לְמַסְפַּד יוֹם שְׁבַקְשׁוּ כּוֹתֵיִם אֵת בֵּית אֱלֹהֵינוּ מְאֻלְפְּסִנְדְּרוֹס מוֹקְדוֹן לְהַחֲרִיבוּ וְנָתְנוּ לְהֵם בָּאוּ וְהוֹדִיעוּ אֵת שְׁמַעוֹן הַצְּדִיק מַה עָשָׂה לְבַשׁ בְּגַדֵי כְּהֹנֵה וְנִתְעַטַּף בְּבִגְדֵי כְּהֹנֵה וּמִיִּקְרִי יְרוּשָׁלַיִם עִמּוֹ וְאַבּוּקוֹת שְׁל אֹר בִּידֵיהֶן וְכָל הַלְיָלָה הִלְלוּ הוֹלְכִין מְצַד זֵה וְהִלְלוּ הוֹלְכִין מְצַד זֵה עַד שְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר כִּינּוֹן שְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר אֲמַר לְהֵם מִי הֵם הִלְלוּ אֲמָרוּ לֹא יְהוּדִים שְׁמַרְדּוּ בָּהּ כִּינּוֹן

שהגיע לאנטיפטרס זרחה חמה ופגעו זה בזה כיון שראה לשמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחנה לפניו א"ל מלך גדול שפמותה ישפתנה ליהודי זה א"ל דמות דיוקנו של זה מנצח לפני בבית מלחמתי אמר להם למה באתם אמרו אפשר ביתשמתפללין בו עליך ועל מלכותה שלא תחרב יתעוה גוים להחריבו א"ל מי הללו א"ל פותיני' הללו שעומדין לפניך א"ל הרי הם מסורין בידיכם מיד נקבום בעקביהם ותלאום בונבי סוסייהם והיו מגררין אותן על הקוצים ועל הברקנים עד שהגיעו להר גרזים כיון שהגיעו להר גרזים חרשוהו וזרעוהו פרשינין פדרך שבקשו לעשות לבית אלהינו ואותו יום עשאוהו יו"ט ואי בעית אימא ראוין לבגדי כהונה ואי בעית אימא עת לעשות לה' הפרו תורתך: מחילות לא נתקדשו כו'.

בפסחים פרק אלו דברים מייתי נמי הא דא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו ופרש"י מחילות ומערות של תחת העזרה ולא נתקדשו בקדושת עזרה ע"כ. וקשה לי על פירושו שהרי בסוף פרק פיצד צולין מסיק הגמרא דהא דא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו הני מילי במחילות שתחת הר הבית אבל מחילות שתחת העזרה אם הם פתוחים לעזרה נתקדשו בקדושת עזרה ואם הם פתוחין להר הבית לא נתקדשו כלום אפילו בקדושת הר הבית ומותר לזב ולבעל קרי ליכנס שם ורש"י גופיה פירש כן בהדיא בפרק פיצד צולין דהא דא"ר יוחנן בפרק אלו דברים מחילות לא נתקדשו היינו מחילות דהר הבית דבעל קרי מותר ליכנס שם א"כ איך פירש רש"י מחילות של תחת העזרה כו' דהא לא איירי רבי יוחנן במחילות של העזרה אלא דוקא במחילות דהר הבית ועוד מאי האי דקאמר לא נתקדשו בקדושת עזרה ממה נפשך אם הם פתוחין לעזרה הרי נתקדשו בקדושת עזרה ואם פתוחין להר הבית הרי לא נתקדשו כלום אפילו בקדושת הר הבית וכ"ש בקדושת עזרה.

וגם על התוס' קשה לי מאי מקשו התם על דא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו מהא דאמר בפ"ב דזבחים דכי קדיש דוד רצפה עד ארעית תהומא קדיש ותירצו דבכיצד צולין מסקינן כי א"ר יוחנן בפתוחות לחול אבל פתוחות לקדש קדש הלא הקושא מעיקרא ליתא כי לא א"ר יוחנן על מחילות שתחת העזרה אלא על מחילות שתחת הר הבית אבל הריא דפ"ב דזבחים דאמר דכי קדיש דוד רצפה כו' קאי על העזרה עצמה כדמוכח התם וצ"ע: אמר ליה ליעול מר עד כאן כו'.

טעות דלוג סופר יש כאן וצריך להגיה א"ל ליעול מר בטר דנפק א"ל עד כאן כו' וכן הוא בסוף פרק הרואה: עד כאן לא סליקת לשעיר פירוש לארץ ישראל ונקרא שעיר על שם עשו והוא אדום שהיו בארץ ישראל ולא היו צנועין בבית הפסא כמו הפרסיים שהיו בבבל: אחר זמן רב שפתבתי זה כתב אלי החכם מהר"ר יעקב מארץ ישראל בשם תוספות הרא"ש כמו שאני פירשתי וז"ל פלומר אמה מבבל שהם פרסיים וצנועים בבית ולא באת לארץ ישראל שדרים שם ארמיים שהם מבני ארם מהר שעיר שאינם צנועים ולמדת מנהגם הרע שאינה צנוע כי לא הנה לה לדבר אלי ליעול מר אלא הנה לה להשמיע קול עכ"ל.

אָבֵל אֵין דַעֲתִי נֹחֶה בְּפִירוּשׁ זֶה מִפְּנֵי שְׁקֻשָּׁה לִי הֲלֹא אֶרְצֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה מְעוֹלָם תַּחַם מְמַשְׁלֵת אֶרֶם א"כ לְמַה נִּקְרָא אֶרְצֵי יִשְׂרָאֵל שְׁעִיר עַל שֵׁם עֲשׂוּ וְכִי בְּשִׁבִיל שְׁדָרִים שָׁם הָאֶרְמִיִּים מִבְּנֵי עֲשׂוּ יִקְרָא עַל שְׁמֵם הֲלֹא גַם שְׁאָר אַנְמוֹת הַרְבֵּה דְגָרִים שָׁם.

לְכֹן יוֹתֵר נ"ל לְפָרֵשׁ עַד כָּאֵן לֹא סְלִיקַת לְשַׁעִיר הֵיִינוּ לִישְׁמַעְאֵל הַמוֹשֵׁל וּמוֹלֵךְ בְּאֶרְצֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא הָיוּ צְנוּעֵין בְּבֵית הַכֶּסֶּא כְּמוֹ הַפְּרָסִיִּים שְׁהָיוּ בְּבִבְלָה וְנִקְרָא שְׁעִיר מְשׁוּם דְאֶמְרִינוּ בִּפ' עֲשֻׁרָה יוֹחֲסִין א"ל רַבִּי לְלוֹי הָרֶאֱנִי יִשְׁמַעְאֵלִים א"ל דּוּמִין לְשַׁעִירִים שֶׁל בֵּית הַכֶּסֶּא: מְבִיא אֶת הָאֲדָם לִידֵי הַדְּרוֹקוֹן.

בְּמַסְכַּת בְּכוֹרוֹת פָּרַק מוּמִין אֱלוּ פִרְשׁ"י הַדְּרוֹקוֹן חֲוָלִי מְעַיִים וְקֻשָּׁה לִי עַל פִּירוּשׁוֹ שְׁהָרִי אֵימָא בִּר"פ מִי שְׁהוֹצִיאֻהוּ וְשִׁלְשָׁה מֵתִין כְּשֶׁהוּן מְסַפְרִין חֲוָלִי מְעַיִים וְחִזָּה וְהַדְּרוֹקוֹן מְכָלֵל דְהַדְּרוֹקוֹן לֹא הֵיִינוּ חֲוָלִי מְעַיִים וְרַשׁ"י גּוֹפִיָה לֹא פִירֵשׁ כֹּן בְּפָרַק מִי שְׁמַתוֹ וּבְפָרַק הַרְוֹאָה שְׁפַתְבּ הַדְּרוֹקוֹן חֲוָלִי הַמְצָבָה אֶת הַפְּרָס ע"כ.

וְשִׁמָּא י"ל דְמַה שְׁפִרְשׁ"י בְּבְכוֹרוֹת חֲוָלִי מְעַיִים לֹא הָיְתָה כְּפִיּוּתוֹ חֲוָלִי מְעַיִים מִמֶּשׁ הַנְּזַכָּר בְּכָל הַגְּמָרָא דְהֵיִינוּ חֲוָלִי הַשְּׁלִשׁוּל אֱלֹא ר"ל שְׁפָרְסוּ צָבָה. וּמִיָּהוּ קֻשָּׁה לִי לְמַה לֹא קֻשְׁיָב הַגְּמָרָא נְמִי הַדְּרוֹקוֹן שֶׁל עֲמוּד הַחֹזֵר בְּהָדִי שְׁלִשָּׁה מֵינֵי הַדְּרוֹקוֹן דְמֵיִתִּי בְּפָרַק בְּמַה מְדַלִּיקוּ וְצָרִיף עֵינֵי: לִידֵי יִרְקוֹן.

מִשְׁמַע דְהַדְּרוֹקוֹן וְיִרְקוֹן תְּרִי מִקְלֵי גִינְהוּ וְכֹן מִשְׁמַע בְּהַדְּיָא בְּפָרַק בְּמַה מְדַלִּיקוּ דְאֶמַר אַרְבְּעָה סִימְנִין הֵן סִימְן לְעֵבִירָה הַדְּרוֹקוֹן סִימְן לְשִׁנְאָת חַנּוּם יִרְקוֹן כּו' וְכֹן פִּרְשׁ"י בְּהַדְּיָא בְּפָרַק מִי שְׁמַתוֹ הַדְּרוֹקוֹן חֲוָלִי הַמְצָבָה אֶת הַפְּרָס יִרְקוֹן חֲוָלִי שְׁשִׁמוֹ גְּלַנְיָצָה וְלֹא כְּמוֹ שְׁפַתְבוֹ הַתּוֹסְפוֹת בְּבְכוֹרוֹת בְּפָרַק מוּמִין אֱלוּ שְׁהֵם עֲנִין אֶחָד מְדַאֲמְרִינוּ בִּיבְמוֹת הַעֲבִירוֹם לְפָנֵי הַצִּיץ כָּל שְׁרֵאוּיָהּ לְבִיאָהּ פְּנִיָה מוֹרִיקוֹת דְאֶמַר מִר סִימְן לְעֵבִירָה הַדְּרוֹקוֹן וְאֵינוּ מוֹנְכָרָה כִּי י"ל שְׁיֵשׁ לְהַדְּרוֹקוֹן קֻצַּת יִרְקוֹת פְּנִים כְּדַאֲמַר פְּנִיָה מוֹרִיקוֹת וּמִיָּהוּ עֲנִין אַחַר לְגַמְרֵי הוּא וְכֹן פִּירְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת עֲצָמָם בְּהַדְּיָא בִּיבְמוֹת: תִּיב וְגַלִּי וְכִסִּי וְקוּם.

אֵע"ג דְבִסּוּף פָּרַק הַרְוֹאָה לֹא אֶמְרִינוּ אֱלֹא אֵין נִכְרַעִין מְעוּמַד אָבֵל שְׁלֹא יָקוּם כְּשֶׁהוּא מְגוֹלָה לֹא נִזְכָּר שָׁם בְּגְמָרָא וְלֹא בְּפּוֹסְקִים מ"מ נִרְאָה לִי דְכָל אִפִּי שְׁוֵה דַה"ה שְׁלֹא יָקוּם כְּשֶׁהוּא מְגוֹלָה כְּדַאֲמַר כָּאֵן וְכִסִּי וְקוּם דְכִינוּ דְמְשׁוּם צְנִיעוּת הוּא מְאִי שְׁנָא: וְכִשְׁאֲתָה שְׁוֹתָה מֵיָם שְׁפּוּף מְהוּ.

פִּירֵשׁ הַמְּפָרֵשׁ כְּלוּמַר הָא דְבַעֲיִנוּ שְׁטִיפָה לְאַחַר שְׁתִּיָה ה"מ בְּיִין שְׁאִינָהּ יָכוֹל לְשְׁפּוּף מְמַנּוּ וְתַעֲבִיר הָרוּק בְּשְׁפִיכָה מְשׁוּם בְּזִיוֹן אוֹכְלִים אָבֵל בְּמִים שְׁאִין כָּאֵן בְּזִיוֹן שְׁפּוּף מְהוּ וְטוֹב לְעֲשׂוֹתוֹ יוֹתֵר ע"כ.

מְכָאֵן קוּרָא אֲנִי תִגַּר עַל מַה שְׁנִהְגוּ לְשְׁפּוּף מְכוּס הַבְּדֵלָה שֶׁל יִין עַל הָאֶרֶץ וְאוּמְרִים טַעַם חָלוּשׁ מְשׁוּם דְאֶמְרִינוּ בְּעִירוּבִין כָּל בֵּית שְׁלֹא נִשְׁפָּף בּוֹ יִין כְּמִים אֵין בּוֹ סִימְן בְּרַכָּה וְעוֹשִׁין כֹּן לְסִימְן טוֹב בַּתְּחִלַּת הַשְּׁבֻעַ שְׁהָרִי חֲמִירָא סַכְנָתָא מְאִיסוּרָא וְאִפ"ה אֶמַר כָּאֵן בְּשְׁמַעְתִּין דְאֶסוּר לְשְׁפּוּף מְכוּס שֶׁל יִין כְּדִי לְהַעֲבִיר הָרוּק מְשׁוּם בְּזִיוֹן אוֹכְלִין אֵע"פ שְׁיֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם סַכְנָה וְהַשְּׁפִיכָה טוֹב יוֹתֵר מְשְׁטִיפַת הַכּוּס כ"ש שְׁאֶסוּר לְשְׁפּוּף מְשׁוּם סִימְן טוֹב בְּעֵלְמָא וְעוֹד שְׁהָרִי בְּהַדְּיָא תְּנָא בְּסוּף פָּרַק ג' שְׁאֶכְלוּ ת"ר מְמַשְׁיָכִין יִין בְּצִינּוֹרוֹת לְפָנֵי חֲתָן וְכָלָה וּפִרְשׁ"י מְמַשְׁיָכִין יִין בְּצִינּוֹרוֹת מְשׁוּם סִימְן טוֹב וְאֵין כָּאֵן מְשׁוּם בְּזִיוֹן וְהַפְּסֵד

אוכלין לפי שמקבל אותו בראש פי הצנור בכלי ע"כ וכן כתבו בהדיא הפוסקים רוב מנני ורוב בנני כדפרש"י דאסור לשפוף היינו על הארץ משום סימן טוב ושמחת חתן וכלה אלא צריף שיקבלנו בכלי כפי הצנור הרי קמן מבואר דאסור לשפוף היינו על הארץ משום סימן טוב אף שמצאתי כתוב וז"ל פשמבדילין על הכוס שופכין מן הכוס פירוש מן היינו על הארץ דאיתא בב"ר כל בית דלא משתפף ביה יינא כמיא במוצאי שבת לית ביה ברכה ע"כ.

לא תאבה לו ולא תשמע אליו כי לא היה ולא נברא בב"ר מה שכתב בשמו ואי אישיר חילי אבטליגיה: כל מילי לא תפלוט כו'. בפרק המוצא תפלין גבי פיה בפני רבו חייב מיתה מסקינן דוקא פיהו שהוא דבר שיוציא מגופו בכת אבל רוק בעלמא מותר דאנוס הוא לרוק וממילא בקרא ודיסא מותר לו לפלוט אפילו פיהו.

כן נראה לי: איש הר הבית היה מחזיר על כל משמר כו'. היינו בן ביבי היה ממנוה על זה הדבר כדאיתא בריש פרק ב' דיומא אמר אביי מריש הנה אמינא הא דתנו בן ביבי ממנוה על הפקיע אמינא פתילתא (וכן פירש בהדיא בגמרא דירושלמי בפ"ב דיומא ובפ"ה דשקלים) כדתנו מבלי מוכסי הפהנים ומהמיניגיהו מהו היו מפקיעין ובהו היו מדליקין פינון דשמענא להא דתניא ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע אמינא מאי פקיע נגדא.

וקשה בעיני למה קראו פאן איש הר הבית ולא הזכירו בשמו כמו שהזכיר לקמן שמות הממונים הנזכרים בשקלים בן ארזא מקיש בצלצל גביני פרוז ונראה שקראו איש הר הבית בלשון חשיבות ומעלה הואיל שהיה שר וממונה על כל השומרים והא דקראו איש הר הבית לא אתא לאפוקי העזרה דהא היו כל כף שומרים בעזרה כמו בהר הבית כמפורש לעיל ועוד דהא קאמר בסמוך והם אומרים מה קול בעזרה כו' אלא משום דהר הבית הוא שם פולל כל בית המקדש דהר הבית היה ת"ק אמה על ת"ק אמה ובכלל אותו חשבון היה חשבון העזרה קל"ה אמה על אורך קפ"ז אמה כדתנו במדות הלכך קראו איש הר הבית: דף כ"ח קול בן לוי לוקה כו' האי בן לוי אינו כמו בן לוי דבעלמא שר"ל דוקא לוי ולא פהו אלא אף פהו בכלל בן לוי דהקא וכן פירשו בהדיא הרמב"ם ור"ע מברטנורא וז"ל בפירוש המשנה דשקלים בפ"ה גבי בן ביבי על הפקיע שהיה מפה הפהנים כמו הלויים אם היו ישנים וכן דיוק הלשון על כל משמר ומשמר: יאהב את התוכחות כו'.

והא דלא חשיב הך בהדי אינה דאמר רבי בריש פ"ב דאבות איזו היא דרף ישרה שייבנר לו האדם כל שהיא תפארת לעושה כו' שמא י"ל תנא ושייר: שנאמר מוכיח אדם אחר. בפסחים מדוניקים כתוב מוכיח אדם אחר חזן ולא אחר כף מצאתי כתוב בפסקי תוספות: בראשונה כל מי שרוצה לתרנם כו'.

משנה היא בריש פ"ב דיומא ופריף התם בגמרא ומעיקרא מ"ט לא תקינו לה רבנן פייסא ומשני מעיקרא סבור פינון דעבודה לילה היא לא חשיבא להו ולא אתו א"נ פינון דאיכא אונס שינה לא אתו פינון דחזו דקאתו ואתו לידי ספנה תקינו לה רבנן פייסא ואמר רב אשי שתי תקנות הוו מעיקרא סבור לא אתו פינון דחזו דקאתו ואתו נמי לידי ספנה תקינו לה פייסא וכינון דתקינו לה פייסא לא אתו אמרי מי יימר דמתרמי לן הדר תקינו להו מי

שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזרי עצים כי היכי דניתו וניפייסו והקשו התם התוספות וז"ל תימה לי למנא ליה דשתי תקנות הווי לימא מעיקרא סבור דלא אתו כיון דחזו דאתו וקאתו נמי לידי ספנה והוצרכו לתקן פייסא אמרו אם נתקן פייסא א"כ יהיו נמנעין מלבא דלימרו מי גימר דמתרמי ליה ותקיננו בההיא שעתא דתקיננו פייסא כל מי שזכה בתרומת הדשן דליזפי נמי בסידור מערכה ובסידור שני גזרי עצים וי"ל דלאו דוקא קאמר שתי תקנות בתרי זמני אלא בתדא זימנא וקרי להו שפיר שתי תקנות כיון דתקנת הפייס משום דנפיש דאתו הנה ומשום חששא דילמא לא ליתו תקיננו כל מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה כו' קרי ליה שפיר שתי תקנות אפילו אי בתדא זימנא תקיננו להו ואע"ג דלישנא דכיון דתקיננו פייסא לא אתו משמע דבתר הכי תקיננו להו אין לחוש דלא דק פולי האי בלישניה כי רב אשי מפרש הענין פאלו הנה בתרי זמני וממילא נוקמא נמי בתדא זימנא א"נ נ"ל מדקתני מי שזכה בתרומת הדשן יזכה כו' ולא קאמר מי שיזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה כו' ש"מ דלאו בתדא זימנא נתקן אלא הכי הנה מעשה כיון דחזו דלא אתו ופעם אחת הנה שלא באו אלא מועטין ולא היו לשם פהגים שהיו מסדרין המערכה לאחר הדשן אז אמרו מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור המערכה: כל מי שרוצה לתרום כו'.

המפרש לא פירש פלום על משנה זו ולא ידענא למה והילך פרש"י ביומא כל מי שרוצה לתרום כל פהג שהנה מאותו בית אב רוצה לתרום הדשן שחרית תורם ולא הנה פייס לדבר ובזמן שהו מרובין הבאין לתרום זה אומר אני תורם וזה אומר אני תורם זה הנה משפטו רצין ועולין בפכש שהוא ל"ב אמה אורך וכל הקודם בהו ליפנס לתוף ארבע אמות עליונות של פכש הסמוכות לראש המזבח זכה לתרום וזהו גורלם ואם היו שניהם שוין בכניסתם אין אחד מהם זוכה לתרום אבל מעתה פולם באים להטיל גורל ומהו הגורל הממונה על הפייסות אמרו לכולם הצביעו הוציאו אצבעותיכם כל אחד יראה אצבעו כדמפרש לקמן בפרקין מקיפין ועומדין בעגולה בא הממונה ונוטל מצנפת מעל ראש של אחד מהן וממנו פייס מתחיל לימנות ומוציא כל אחד ואחד אצבעו למנין והממונה אומר כל שהמנין פלה בו הוא זוכה ומוציא מפיו מנין או מאה או ששים הרבה יותר משהיו שם הפהגים ומתחיל למנות מזה שנטל מראשו המצנפת וסובב והולך ומונה וחוזר חלילה עד סוף המנין ומי שהמנין פלה בו הוא הזוכה וכן לכל הפייסות אחת או שתיים בגמרא פריף עלה ואין מוציאין אגודל במקדש בגמרא מפרש מפני הרמאין פשיקרב המנין לכלות ויביט למי יכלה יוציא זה העומד לפניו שתי אצבעות כדי שימנה בשני בני אדם וימהר המנין לכלות בו והממונה לא יבין לפי שאדם יכול להרחיק האגודל מן האצבע הרבה ונראין כאצבעות שני בני אדם: הממונה אמר להו הצביעו כו'.

ביומא אמרינן בגמ' הממונה אמר להו הצביעו כו' תנא הוציאו אצבעותיכם למנין ונמנינהו לדידהו מסייע ליה לרבי יצחק דאמר רבי יצחק אסור לימנות את ישראל אפילו לדבר מצוה דכתיב ויפקדם בבזק כו' וקשה לי למה יליף ליה מדברי קבלה ולא יליף ליה מהתורה עצמה מדכתיב פי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש פןפר נפשו לה' בפקד אותם וגו' ופירש שם רש"י כשתחפוץ לקבל סכום מניינם לדעת כמה הם אל תמנם לגלגולת אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה השקלים ותדע מניינם.

ואין לומר דמהתם ליפא למילף שאסור למנות את ישראל לגלגולת אפילו לדבר מצוה משום שאפשר לומר דהתם איירי כשבא למנות את ישראל שלא לדבר מצוה דהא ליתא דא"כ קשה למה לא רצה יואב למנות כל ישראל כשצוהו דוד המלך הלא היה יכול למנותם על ידי שהיה לוקח מכל אחד שום דבר ומנה הדבר ההוא ולא היה בהם נגף שהרי דוד לא ביקש רק לקבל סכום מניינם לדעת כמה הם א"כ בודאי לא היה מקפיד עליו אם לא ימנה אותם לגלגולת אלא על ידי דבר אחר אלא ודאי כי אפילו מנה אותם בדבר אחר פינו שמה אותם שלא לצורך מצוה הם חסרים ולכן לא רצה יואב למנותם כלל.

וביותר קשה לי אמאי לא מנאו בעלי מוני מצות הגזרה הזאת בכלל מנין הלאונו שהרי ליפא מאן דפליג שהגזרה הזאת היא מצוה לדורות כמו שכתבו המפרשים ו"ל שדוד טעה וחסב שלא היה הגזרה הזאת אלא לפי שעה בעבור האדנים ולא שהכתוב מקפיד על מנין הגלגולת מפני שראה שכתוב בה ולקחת את כסף הכפורים מאת בני ישראל ונתת אותו על עבונת אהל מועד שהם האדנים כמו שמבואר בפרשת אלה פקודי ולא ידע שזאת הגזרה היא אף לדורות ורא"ם כתב שטעה מפני שראה שכתוב בה ונתנו איש כופר נפשו שמלת כופר מורה שגמלים לגלגולתם ושולטת בהן עין הרע ולכן צוה הכתוב שיתנו כפרה תמורת נפשם וחסב שפירוש הכתוב הוא שיתנו אותה לגלגולתם ושיתנו חצאי השקלים שהיה כפרה ולפיכך מנה אותם גם הוא לגלגולתם ונתנו גם חצאי השקלים והכתוב לא הזכיר נתינת חצאי השקלים מפני שפינו שמהם לגלגולתם אין תועלת בנתינתם ע"כ.

ואני אומר אחר המחילה מפורסם תורתו דאשתמיטתיה מיניה גמרא ערוכה ברור מללו בכרכות בפרק הרואה קאמר וכינו דמיניהו דוד לא שקל מיניהו פופר. ולי נראה מה שהקשו המפרשים וכי דוד לא קרא מימיו בפרשת כי תשא שגזרה שלא ימנה לגלגולת אלא על ידי חצאי השקלים הקושאי מעיקרא ליתא וכל הטורח שטרחו לפרש מהיכן בא לדוד הטעות בפירוש המקרא בחנם הוא כי דוד לא טעה כלל בפירוש המקרא רק שהקב"ה הכשילו שישכח לגמרי זאת הפרשה כי תשא וגו' וימנה את ישראל כמו שאמרו בפרק הרואה אם ה' הסיטה בי אמר לו הקב"ה לדוד מסית קרית לי חייך שאני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן מפירין בו שצאמר כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש פפר נפשו וכן אשפחן שטעה דוד בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו כי עבונת הקדש עליהם בפתח ישאו דהיינו הארון הקודש והוא הרפיבהו על עגלה לפי שאמר זמירות היו לי חוקיה בבית מגורי וכמו שלא טעה דוד כלל בפירוש המקרא להלן בפתח ישאו רק שהקב"ה הכשילו שישכח לגמרי זאת הפרשה כי עבונת הקדש עליהם בפתח ישאו ה"נ הכא.

כן נראה לי: ומה הן מוציאין אחת או שתיים. בפ"ב דיומא פריף הגמרא השתא שתיים מוציאין אחת מבעיא ומשני לא קשיא פאן בבריא פאן בחולה וכתבו שם התוספות ו"ל השתא שתיים מוציאין אחת מבעיא אע"ג דבכמה דוכתי קתני לא זו אף זו מ"מ היכא דאיפא שינויא אחרניא קאמר ליה ועוד דהיכא דהוי זה בכלל זה לגמרי לא הנה ליה למיתני ודא דלא פריף הכי בריש פ"ק דעירובין וביריש פ"ק דסוכה דקאמר רבי יהודה

מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה השתא חמשים מכשיר ארבעים מבעיא י"ל דכל היכא דלא הנה דוקא אלא ה"ה יותר לא פריה הכי כדמשני בריש מפנין ארבעה וחמשה קנפות ארבעה וחמשה כדאמרי אינשי אבל המקשה שהקשה התם חמשה מפנין ארבעה מבעיא הנה סלקא דעתיה דדוקא הנה ומשני ליה דלאו דוקא הוי ובפרק בנות פותים דקנשי מטהר ארבעים וחמשים יום פריה ליה משום דדוקא הוא דאין קנשי מטהר לעולם ובפרק אלמנה גזונת דקאמר אלמנה ששקה שתיים ושליש שנים ולא תבעה מזונותיה איבדה מזונותיה ופריה ליה אע"ג דהתם לאו דוקא דכ"ש אם שקהתה יותר דאיבדה מזונותיה י"ל משום דהתם הוי שתיים ושליש זו ואין צריה לומר זו והלכה פריה ליה וכן בסוף בבא קמא גבי לוקח מן הרועים ארבעה וחמש צאן אבל לא שתיים ושליש ופריה השתא ארבעה זבינו חמש מבעיא התם גמי הוי זו ואין צריה לומר זו ובפרק במה אשה גבי סנדל המסונר פריה ליה משום דפשיטא ליה דהוי דוקא ארבעה או חמש אבל לא טובא ובריש פרק אעפ"י משהא אדם אשתו שתיים ושליש שנים וגבי תינוק יונק והולך ארבע וחמש שנים איכא למימר דפשיטא ליה דה"ה טובא הלכה לא פריה ליה א"נ בההיא דתינוק יונק ארבע וחמשה שנים י"ל דדוקא קאמר וד' לבריא וה' לכחוש עכ"ל התוספות ולפי מה שכתבו התוספות בריש פרק האיש מקדש בו ובשלוחו דלא שייך לתרץ לא זו אף זו אלא דוקא בשתי בבות ולא בשתי מלות א"כ הקושא מעיקרא ליתא וכבר הארכתי בזה בחדושי בפרק קמא דהוריות ע"ש: נטל את המפתח כו'.

פירוש הממונה של מקדש הנזכר לעיל במשנה: ושתי אבוקות של אור בידם כו'. זהו דוקא בלילי החול אבל בלילי שבת לא הנה בידם אבוקות של אור אלא בודקין בגרות הדלוקין שם מערב שבת ואע"ג דקי"ל דאין שבות במקדש משום דכהנים זריזין הם וטלטול גר בשבת אינו אלא שבות שאני הכא דאפשר בגרות הדלוקין מערב שבת: עד שתקדש ידיה ורגליה מן הפיור וא"ת לדעת רבי דאמר בפ' כל הנזבחים שקבלו דאין לינה מועלת בקדוש ידים ורגלים א"כ היאך היו עושין תרומת הדשן דהא העלאת לילה פוסלן לכל עבודות אפילו עבודת לילה כדמוכח התם הסוגיא.

כבר תירצו התוספות שם די"ל בכהנים ישנים שניעורו בלילה ואין צריכין לקדש ומתנייתין דיומא ריש פרק בראשונה דמוכחת שהיה תרומת הדשן בכהני סדתי דקאמר עלה בגמרא דלכה לא הנה פייס בראשונה בתרומת הדשן משום אונס שינה אתיא כרבי אליעזר ברבי שמעון דפליג עליה דרבי ואמר אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים א"נ י"ל שהיה להם מים בכלי שרת אחר כדי קידוש של תרומת הדשן: אין אדם נכנס עמו כו' משום שאסור ליכנס בין אולם למזבח בלא רחויץ ידים ורגלים כה מצאתי פתוב בפסקי תוספות דמכלתין וקשה לי שהרי בסוף פ"ק דכלים פליגי בזה ת"ק ור' יוסי ובודאי הלכה כת"ק דקאמר שמונתר ליכנס בין אולם למזבח בלא רחויץ ידים ורגלים דדוקא להיכל אסור ליכנס בלא רחויץ ידים ורגלים וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מהלכות בית הבחירה ומיהו בתוספתא דכלים פ"ק שנינו נכנסין לבין האולם ולמזבח בלא רחויץ ידים ורגלים דברי ר"מ וחכמים אומרים אין נכנסין אמר ר"ש הצנוע לפני ר"מ אני נכנסתי לבין האולם ולמזבח בלא רחויץ ידים ורגלים א"ל מי חביב אתה או כ"ג שתק כו' עד אמר ליה העבודה אפילו כ"ג פוצעין את מוחו בגזרין אלא שלא מצאך בעל הפול פירוש

איש הר הבית הממונה ובודק כמו לא יפלה את כליו ומנין שהוא לשון בדיקה דכתיב לא תפאר אתריה ומתרגמינן לא תפלי בתרה: ע"ב עד שהיו שומעין קול העץ כו'.

בזבחים פ"ק כל הזבחים שקבלו דמן מפרש הגמרא למה הוצרה להשמיע קול פי הכי דלישתמע קליה לפהגים שיהיו מזרזין את עצמן להיות נכונים להעלות אפר לתפוח לאחר שירד זה מן המזבח פדתנן בפ"ה ראוהו אחיו שירד כו' ופריה הגמרא והא הנה גביני פרוז ומשני בי תרי היפרי הו עבדי דשמע בהאי אתי ושמע מהאי אתי: שעשה בן קטן מוכני לפיור כו'.

רש"י והערוף וכל המפרשים שראיתי פירשו דמוכני היינו גלגל שהיו קושרים בו את הפיור בתכל והיו משקעין אותו בערב בבית העזרה כדי שיהיו מימיו מחוברין למי המעין ובטלה קדושתו ולא יפסלו בלינה ובשחרית היו מעלין אותו מן הבור מלבד הרמב"ם שכתב בפירוש המשנה דמוכני הוא כלי סביב לפיור שלא נתקדש בכלי שרת ושם היו מניחין את המים תמיד כדי שלא יתקדשו ויפסלו בלינה והיו שותתין מאותו כלי לפיור כדי הצורה ראשון ראשון ע"כ וכו' הם דבריו בספ"ג מהלכות בית הבחירה וקשה בעיני טובא על פירושו שהרי בסוף פ"ק אמר להם הממונה פריה הגמרא מאי מוכני ומשני אמר אבני גלגל דהנה משקעא ליה הרי קמן מבואר מפי הגמרא ערוכה דמוכני היינו גלגל כדפרש"י וסייעתו וצריה לדחות ולומר שהוא מפרש גלגל דהנה משקעא ליה היינו לומר שעשה כלי עגול בגלגל סביבות הפיור שהיה הפיור משוקע בתוכו וכשהיו רוצין היו פותחין פי אותו כלי והמים שותתים ממנו לפיור כדי הצורה ראשון ראשון אבל אין זה במשמעות הלשון ועיקר חסר מן הספר וכבר השיגו הראב"ד ו"ל ופירש דבריו רש"י.

ונראה שהרמב"ם ו"ל גופיה חזר בו בפ"ה מהלכות ביאת המקדש שכתב שם וז"ל מי פיור נפסלין בלינה וכיצד היו עושין משקעים אותו במי מקנה או במעין ולמחר מעלין אותו ע"כ.

וזהו ממש כדפרש"י ותמיה אני על הראב"ד שלא הזכיר זה בהשגותיו וכן מוכני של השנייה בפ"ק י"ח דכלים פירש הרמב"ם ו"ל בפירוש המשניות ש"ל שהוא גלגל ואופן אלו בחבורו בפ"ג דכלים כתב שהוא תיבה והראב"ד השיגו וכתב עליו מעולם לא שמענו מוכני פירושו תיבה אלא גלגל ואופן כמו ששמענו אף הוא עשה מוכני לפיור כו': בטל מחמת הפסוק ועלה כו'.

ביומא פ"ב מפרש הגמרא טעם שלא היה חותה במחתה של זהב משום שהתורה חסה על ממונן של ישראל: ופינה את הגחלים אילף ואילף. פירוש בתחלה פינה את הגחלים שנהיו מן העצים של המערכה אילף ואילף בצדי המזבח ואח"כ היה חותה מלא המחתה מן הגחלים הפנימיים שנהיו מאברי עולה שנתאכלו ונהיו גחלים כדמניא בת"כ פ"רשת צו ובירושלמי דיומא פ"ק בראשונה והרים את הדשן אשר תאכל האש יכול עצים פי הדשן שנהיה מן עצי המערכה ת"ל עולה פירוש את הדשן אשר תאכל האש את העולה אלמא דשן של עולה היא ולא של עצים.

אי עולה יכול אברי עולה פי' קודם שנתאכלו וקורא אותן דשן מפני שפבר נשפכו אע"פ שצדיקין לא נתאכלו ת"ל אשר תאכל האש הא כיצד חותה מן המאןפלות הפנימיות ויורד ע"כ ומפאן קשה על רש"י שפירש בפ' כל הפסולין גבי והבשר לרבות עצים ולבונה כו' כגון שקדשו בכלי היינו עצים שחתה אותן במחתת פלי שרת מעל המזבח עם גחלים כו' דהא איתא בהדיא בת"כ ובירושלמי שהבאתי דלא הנה חותה כלל במחתה עצים כי אם אברי עולה שנתאכלו לגמרי ושמה י"ל דרש"י מפרש דלא מייירי התם בתרומת הדשן אלא ביום הפפורים שהיה חותה גחלים לקטורת וכן תירצו התוספות התם לפרש"י ומיהו הסוגיא דשמעתין התם לא משמע כן דוק ותשפח וצ"ע.

ומצאתי כתוב שהקשה הריטב"א ז"ל בפ"ק דיומא למה לא הונזכר בשום מקום תרומת גחלים אלא תרומת הדשן ומצאתי כתוב על זה בשם הר"י בנבנשתי ז"ל כי בעת תרומת הדשן היו שם קצת אברי עולה שנתאכלו וקצת שלא נתאכלו לגמרי והם גחלים בוערות קרוב להיות דשן לזה לא היה פונה מאברי העולה הנשפכים קצת אשר למעלה במערכה אבל מפנה את הגחלים אילך ואילך וחותה מאברי העולה אשר הם למטה שנשפכו לגמרי עכ"ל.

ואין דבריו נכונים בעיני שיהי גבי יום הפפורים וכן בקטורת של כל השנה בעיני גחלים דוקא כדאמר התם גחלי אש יכול עוממות כו' ואפ"ה לא הונזכר גבייהו תרומת גחלים.

ולי נראה שאין מקום לקושיא זו מפני שהגמרא נקט לישנא דקרא והרים את הדשן לאפוקי גבי גחלים לא כתיב והרים אלא ולקח: וחתה את המאןפלות הפנימיות כו'. שיעור תרומת הדשן אינו אלא מלא המחתה בלבד כדאיתא ביומא פרק בראשונה בעי רבי אבין תרומת הדשן בכמה מתרומת מעשר ילפינו לה או מתרומת מדן ילפינו לה ת"ש דתני ר' חייא נאמר פאן והרים ונאמר להלן והרים מה להלן בקומצו אף פאן בקומצו.

ופרש"י מתרומת מעשר ילפינו לה דהא והרים כתיב לשון והרמותם ממנו והויא באומד אחד מעשרה בדשן המערכה או מתרומת מדן דכתיב והרמות מכם לה' אחד מחמש מאות ת"ש דמהרמת קומץ ילפינו לה לא יפחות מאומד מלא הקומץ אם רצה להוסיף יוסיף כלומר עד מלא המחתה דהא ליפא למימר דוקא קאמר דהא לא אפשרלפשוט ברמץ גחלים רותחות ידיו לקומץ ע"כ וכתבו שם התוספות וז"ל מתרומת מעשר ילפינו לה כו' תימה לי אמאי לא מספקא ליה גמי אי מתרומה גדולה ילפינו לה וי"ל משום דבתרומת הדשן כתיב והרים ובתרומת מעשר גמי כתיב והרמותם ובתרומת מדן גמי כתיב והרמות מכם אבל בתרומה גדולה לא כתיב במצו צויה לשון הרמה אלא כתיב ראשית דגגה כו' עד תתן לו והא דכתיב בתרומת גורן כן תרימו אותה תרומה דכתיב בחלה כתיב וא"ת ואמאי לא מבעינא ליה אי ילפינו מחלה י"ל דוהרים מוהרמותם או מוהרמות ילפינו אבל והרים מתרימו לא ילפינו דלא דמו פולי האי להדדי א"נ י"ל דילפינו תרומה קמיינתא מתרומה דנהי דתרומת מעשר יש תרומה גדולה קודם לה מ"מ בלויים דמשתעי קרא זו היא תרומה קמיינתא דסייבינהו קרא לאפוקי חלה שיש תרומה גדולה קודמה אי גמי יש לומר פינו דתרומה גדולה וסלה אין להם שיעור מפורש ללמוד סתום מן המפורש דהיינו מתרומת מעשר או מתרומת מדן.

ואין להקשות תרומה גדולה וחסלה גופייהו אמאי לא גמרינן מהאי גזירה שנה שיהא להם שיעור דיש לומר פיון דכתיב בהו ראשיה דגנה ואפילו דגן אחד וכן בחלה נמי פתיב ראשית עריסותיכם ומה שפירש רש"י מתרומת מדין אחת מחמש מאות אף על גב דהנה נמי התם אחד מחמשים נראה לי מחמש מאות ילפינן משום דכתיב אצל ותרמות.

ולי הנה נראה יותר ללמד ממדין אחד מחמשים כדדרשינן בירושלמי בינונים אחד מחמשים דכתיב אחד אחוז מן החמשים כל שאפה אוזו ממקום אחד יהא פנה ותימה לי מאי מספקא ליה אי גמרינן מתרומת מעשר או ממדין פשיטא דיותר סברא הוא ללמוד מתרומת מעשר דורות מדורות מללמוד ממדין דורות משעה.

ולפי מה שפירשתי דמאחד אחוז מן החמשים גמרינן כי הא דמשמע כל שאפה אוזו ממקום אחד יהא פנה ואפילו לפי פרש"י ז"ל דוהרים שהוא לשון יחיד מנהרמות שגם הוא לשון יחיד גמרינן אבל מוהרמותם שפא לא ניחא ליה למילף א"נ מתרומת הדשן שהיא מצות עבודת ציבור מתרומת מדין דשייכא בכל ישראל גמרינן אבל תרומת מעשר בלויים נאמרה אבל תימה לי מ"ש דלא נסתפק אי מוהרים ממנו בקמצו גמרינן דדמי ליה טפי מכלהו דבאידי ואידי פתיב והרים וי"ל משום דלא מצינן למיגמר לגמרי כי התם שיתרום תרומת הדשן בקמצו פן יפנה כמו שפרש"י להכי לא הנה ס"ד למילף מינה ואפילו הכי פשיט דגמרינן מינה פיון דדמי ליה דבאידי ואידי והרים פתיב: והלך במזרחו של כבש כעשר אמות.

פירוש המזבח רבוע הנה ארכו ל"ב אמה ורחבו ל"ב אמה וכבש נתון בדרומו של מזבח ארכו ל"ב אמה ורחבו י"ו אמה והמקום הפנוי מדרומו של מזבח שהוא במזרחו של כבש שהוא העגול הרשום הוא מקום הדשן וכשירד הכהן מראש המזבח עם מלא המחתה דשן ברצפת העזרה ששם רגלי הכבש הנה הולך עם המחתה בצד מזרחו של כבש י' אמות באורך הכבש כנגד מזבח עד שהגיע לעגול הרשום שהוא מקום הדשן ושם הניח את הדשן והנה רחוק מן הכבש לצד מזרחו ג' טפחים ורחוק מן המזבח לצד דרומו עשרים אמה בקרוב שהרי מרגלי הכבש עד ראשו של מזבח ל"ב אמה ונמצא שמרגלי הכבש עד יסודו של מזבח שלשים אמה בקרוב ואחר שמרגלי הכבש עד מקום הדשן עשר אמות יחוייב שישארו עד יסוד המזבח עשרים אמות כן פתב הרב המזרחי: רחוק מן הכבש ג' טפחים כו'.

פירש המפרש וא"ת הא בעינן ושמו אצל המזבח ונהי דכבש כמזבח לכל מילי מ"מ הנה לנו לקרבו אצל המזבח ועדיין הוא רחוק מן המזבח עשרים אמות אמר לי רבי דמוהשליף דכתיב במנראה ונוצה דייקנן דכתיב במנראה ונוצה והשליף אותו אצל המזבח קדמה וקים להו לרבנן דלא מיקרי השלכה כו'.

ובמעילה פרק וד חטאת גבי דישון מזבח הפנימי והמנורה לא נהנין ולא מועלין בו פתבו התוס' נמי הכי שהיו נושאים דישון מזבח הפנימי והמנורה במקום שזורקין בו המנראה והנוצה רחוק עשרים אמות מרגלי הכבש כדמפרש בתמיד משום דכתיב והשליף ואין השלכה פחות מעשרים אמות ע"כ.

וקשה לי על דבריהם דהא בנבחים פָּרַק קְדָשִׁי קְדָשִׁים א"ר יוחנן בא וראה כמה גדול פתח של פהגים שאין לה קל בעופות יותר ממוראה ונוצה פעמים שהפהג זורקן יותר משלשים אמה דתנו נטל מחתה של פסוף ועלה לראש המזבח ופינה את הגחלים כו' עד מקום שנותנין מוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי והמנורה כו' אלמא דלא מיקרי השלכה לכל הפחות מכ"ח או כ"ט אמות כגון דכשנעשית בקרן מערבית דרומית לא היתה השלכה פחות מל"א אמות א"כ ממילא ידעינן דאילו כשנעשית בקרן דרומית מזרחית שהיא קרוב טפי לבית הדשן יותר מכל שאר הקרנות לא היתה השלכה לכל הפחות מכ"ח או כ"ט אמות דוק ותשכח.

ולי נראה דהקושא מעיקרא ליתא משום די"ל דקבלה היתה בידם דאצל המזבח לא אצל המזבח ממש אלא רחוק עשרים אמות ולא משום דכתיב והשליך ואין השלכה כו': מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה.

פירש המפרש וכל אלו נבלעים במקומן אבל תרומת הדשן נראה לי דלא היתה נבלעת מדאמרין בסוף פ"ק דיומא עשרה נסים נעשו לאבותינו כו' ופרכינן ותו ליכא והאמר אביי מוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה נבלעין במקומן ואם איתא דתרומת הדשן כמו כן נבלעת הנה ליה לאחשובה ואמרין בכריתות ושמו מלמד שטעונין גניזה דאסור ליהנות מתרומת הדשן ע"כ.

מה שכתב ואמרין בכריתות ושמו כו' רצונו לומר ועוד ראיה אחרת דלא היתה נבלעת מדטעון גניזה וכל זה פתבו התוספות בנבחים פָּרַק קְדָשִׁי קְדָשִׁים ובסוף פ"ק דיומא בשם ר"ת ודחו דבריו דאין כל זה ראיה וז"ל התוספות בפָּרַק קְדָשִׁי קְדָשִׁים דישון מזבח הפנימי והמנורה הקשה ריב"א פיון דתרומת הדשן ודישון מזבח הפנימי והמנורה נבלעין במקומן אמאי מועלין בזה יותר מזה דבתרומת הדשן מועלין כדאמר בסוף פָּרַק בית שמאי ובדישון מזבח הפנימי והמנורה תנו במעילה דלא נהנין ולא מועלין.

וי"ל דשאני תרומת הדשן דגלי קרא ושמו וכ"ת פיון דנבלעין היכי משפחת בהו מעילה שפא לא היו נבלעין מיד ור"ת אומר דתרומת הדשן לא הנה נבלע מדלא חשיב לה ביומא בהדי אינה דנבלעין דישון מזבח הפנימי והמנורה ואומר הר"ר י"ט דאין זו ראיה דה"נ בת"כ דחשיב שניו דבית שני הן אחד דמוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי והמנורה ולא חשיב תרומת הדשן אע"פ שהיתה שם פדתנן בתמיד ע"כ וז"ל התוספות פ"ק דיומא נבלעין במקומן פירש הרב פורת דה"ה דישון מזבח החיצון ואין נראה לר"ת דמנא ליה האי סברא פיון דלא חשיב ליה בהדי הנה ועוד הא אמרינן בפָּרַק כל שעה ובשילהי תמורה ואפר הקדש לעולם אסור באותן שטעונין גניזה כדמנא ושמו בנחת ושמו שלא יפזר אלמא דלא הנה נבלע במקומן מדטעון גניזה מיהו י"ל קרא לאו אנפסא סמיה וה"ק אי לא הנה ניפסא שיהא נבלע במקומן טעון גניזה אי נמי נראה לי אם הפרישם והוציא אותו קאמר דאפר הקדש לעולם אסור וכן פרש"י בסוף תמורה ע"כ.

ועל מה שהקשה ריב"א אמאי מועלין בזה יותר מזה ותירץ דשאני תרומת הדשן דגלי קרא ושמו יש שיטה אחרת בזה להתוס' ביומא פָּרַק הוציאו לו ובסוף פָּרַק בית שמאי ובפָּרַק וילד חטאת: מנין שאין עושין אכסדראות בעזרה כו'.

וא"ת נהלא לשפכת פהן גדול של עץ היתה פדתנן בסוף מדות ובשמחת בית השואבה היו מקיפין פל העזרה גזוטרך פדתנן בפ"ב דמדות ובסוף פ"ק החליל פ"ב תירץ הר"ב ד"ז ו"ל בהשגותיו בפ"א מהלכות בית הבחירה דלא אסרה התורה אלא אצל מזבח ה' והיא עזרת פהנים משער נקנור ולפנים אבל בעזרת נשים ובהר הבית מותר והיא דשמחת בית השואבה בעזרת נשים היתה ובסוף פ"ו מהלכות ע"א תירץ בענין אחר משום דלשעתה היתה.

ונראה לי דמפני כ"ה פרש"י ג"כ בפ"ק החליל דבכל שנה ושנה מסדרין שם גזוטרך כו' פלומר שלא היתה קבועה וכתב עוד הר"ב ד"ז ו"ל דבימות של עץ שהיו עושין למלך בשעת הקהל ג"כ לשעתה היתה והרב מהרי"ק ז"ל תירץ שם בענין אחר שלשפכת כ"ג לא של עץ היתה אלא בגני אבנים ולא נקראת של עץ אלא מפני שהניחו בה עצים אינה פעם וטעמא דמסתבר הוא דאל"כ למה נשתנית לשפה זו לעשותה שלעץ יותר משאר לשכות שהיו של בנין: הכי קאמר לא תטע לה אשרה לא תטע לה כל עץ כו'.

לכאורה משמע דבחדא מחתא מחתינהו דכשם שהנוטע אשרה עובר בלא תעשה הכי נמי הנוטע כל עץ ולאו דוקא נוטע אלא ה"ה הבונה כל עץ דאם לא פן עדיין קשה מנין שאין עושין אכסדראות בעזרה דלמא דוקא נוטע אסור אבל בספרי אמרו בלשון הזה לא תטע לה אשרה כל עץ מלמד שכל הנוטע אשרה עובר בלא תעשה ומנין לנוטע אילן ובונה בית בהר הבית שהוא עובר בלא תעשה ת"ל כל עץ אצל מזבח ה' אלהיה רבי אליעזר אומר מנין שאין עושין אכסדרה בעזרה ת"ל אצל מזבח ה' אלהיה כו' משמע דרבי אליעזר פליג את"ק וסבר דליכא איסורא אלא בעזרה בלבד אבל לא בהר הבית הלכך דקדק למינקט בעזרה ואפשר דבהא נמי פליג את"ק דאלו ת"ק סבר דבונה בית עובר בלא תעשה נאמא רבי אליעזר לומר דאינו בלא תעשה אלא איסורא בעלמא הוא דאיכא וקרא אסמכתא בעלמא הוא דעקר קרא איירי דוקא בנוטע וכה"ג אשפחן בביצה בריש יו"ט שחל להיות בע"ש מנא הני מילי אמר שמואל דאמר קרא זכור את יום השבת ופרש"י מנה"מ לאו דוקא מקרא יליף דערובי תבשילין דרבנן אלא הכי קמבעיא ליה מהיכא אסמכיה רבנן ודכונתיה בפ"ק מי שמת מנין למתנת ש"מ שהיא מן התורה שנאמר והעברתם את נחלתו וגו' וכן בפ"ק דמועד קטן גבי ציון שהוא מדרבנן ופריה התם והא מהכא נפקא והא מיבעי ליה לכדתניא כו'.

וע"כ ציון מדרבנן היא פדאמר בפ"ק דם הנדה וכן בפ"ק אין מעמידין גבי שלקות דלא מימסרי אלא מדרבנן ואפ"ה בעי מנלן אמר קרא אכל בפסח תשבגני ויכול להיות דרבי אליעזר לא אסר אלא אכסדרה אבל בית אפילו פולו של עץ שרי דלא דמו לאלו פלל ואפשר לומר דאפילו ת"ק סבר דבונה בית בהר הבית אינו עובר בלא תעשה כי פשטיה דקרא לא איירי בבונה אלא דוקא בנוטע ואף שהרב רא"ם ז"ל סתם דעת זו וכתב דא"כ לא הנה שונה בלשונו עובר בלא תעשה אומר אני דאשתמיטתיה להרב ז"ל הא דאמרו בפ"ק אין עומדין כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא והא ודאי שאינו ר"ל שיהיה לאו בו מן התורה אלא איסורא דרבנן בלחוד איכא ואסמכיה לקרא דלא תשא וכן כתב בהדיא רבינו יונה בברכות פ"ק אלו דברים הרי אמרו לשון עובר ואפ"ה אינו אלא אסמכתא וכן הא דאמרינו בסוף פ"ק דברכות כל הקורא לאברהם אברהם עובר

בְּלֹא שְׂנֵאמֶר וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמֵי אַבְרָם וְהָא וְדַאי שְׂאִינוּ ר"ל בְּלֹא גְמוּר דַּא"כ לְמָה
לֹא מְנוּ בְּעֵלֵי מוֹנֵי הַמְצוֹת לֹא זֶה בְּמִנְיֵן הִלְאֵנוּן וְכוּן הָא דְאִמְרִינוּן בְּפִרְק חֵלֵק אִמְר רַב פֶּל
הַמְחֻזֵּיק בְּמַחְלֻקַת עוֹבֵר בְּלֹא שְׂנֵאמֶר וְלֹא יִהְיֶה כְּקֶרַח וְכַעֲדָתוֹ וְגו' נְמִי אִסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא
כְּמוֹ שְׂפִירְשָׁנוּ שָׁם: תְּלִמוּד לִוְמֵר וְעָרְף עֲלֵיהֶּ הָעוֹלָה כו'.

וּא"ת לְמָה לִי קָרָא הָעוֹלָה תִּפּוּק לִיָּה מִמְּלַבַּד עוֹלַת הַבּוֹקֵר אֲשֶׁר לְעוֹלַת הַתְּמִיד דְּנִפְקָא
לָן מִיָּנְיָה בְּפִרְק פֶּל הַתְּדִיר מִחֲבִירוֹ קוֹדֵם אֶת חֲבִירוֹ וְכִי תִימָא דֶּהֱוָא לְמוֹסְפִין וְהָא
לְנִדְרִים וְנִדְבוֹת וְצָרִיכִי דְמוֹסְפִין קְבוּעַ לְהֵם זְמַן וְנִדְרִים וְנִדְבוֹת שְׂכִיחֵי בְּכָל יוֹם וְהָא
בְּפִרְק הַתְּכַלַּת מִיִּיתִי לְקָרָא דֶּהֱעוֹלָה עַל שֶׁל תְּמִידִין קְדָמָה לְמוֹסְפִין דְּקָאמֶר ה"ד הָא דְתַנּוּ
הַתְּמִידִין אֵינּוּ מְעַכְבִּין הַמוֹסְפִין אֵלִימָא דְאִית לִיָּה וְלִקְדָם וְהַתְּנִיָּא הָעוֹלָה כו'.

וְעוֹד קִשְׁיָה טְפִי דְבִסוּף פֶּרַק הַגּוֹזֵל קָמָא דְרַשׁ מִדְּכַתִּיב מְלַבַּד אֵיל הַכְּפוּרִים מְכַלֵּל דְּכִסְף
בְּרִישָׁא וּפְרִיָּה אֶלָּא מַעֲתָה מְלַבַּד עוֹלַת הַבֶּקֶר מְכַלֵּל דְּמוֹסְפִין בְּרִישָׁא וְהַתְּנִיָּא הָעוֹלָה וְכוּ'
ה"ל לְמִפְרָף מִמְּתַנִּיתִין דְּכָל הַתְּדִיר דְאִדְרָבָה מְמַלְבַּד גּוּפְיָה דְרִישֵׁנוּ אִיפְכָא וְלִיפָא לְמִימֶר
נְמִי דְאִצְטְרִיף מְלַבַּד לְצִיבּוֹר שְׂאִין לְהֵם תְּמִידִין וְמוֹסְפִין אֶלָּא פְדִי אֶחָד מֵהֵם דֶּהָא
מְתַנִּיתִין דְּכָל הַתְּדִיר לֹא אִיִּירִי פְּוֹלָה אֶלָּא בְּלִקְדָם דְּוִמְיָא דְדָם חֲטָאֵת קוֹדֵם לְדָם עוֹלָה
דְּקִתְנֵי הֵתֵם בְּהִדָּה וְלִיפָא לְמִימֶר נְמִי חַד לְמַצּוּהָ וְחַד לְעַכְבַּ דְּעִיכּוּבָא לִיפָא כְּדָאמֶר בַּפ'
הַתְּכַלַּת כְּבָר תִּירְצוּ הַתּוֹסְפוֹת זֹאת הַקְּוִשָׁא בְּפִרְק אִמְר לְהֵם הַמְּוֹנָה וְנ"ל וִי"ל דֶּהֱעוֹלָה
עוֹלָה רֵאשׁוֹנָה לְהַקְדָּמָה דֶּהֱקִטְרָה דְּקָרָא בְּהַקְטָרָה אִיִּירִי וְקָרָא דְמְלַבַּד לְהַקְדָּמַת שְׂחִיטָה
אֲתִיָּא לִיָּה דְתַעֲשׂוּ אֶת אֱלֹהִי בְּעֲשִׂיַת דָּם אִיִּירִי וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְמִיִּיתִי בְּפִרְק הַתְּכַלַּת
מִוְהָעוֹלָה לְאִשְׁמוּעִינוּ דְאִפִּילוּ בְּהַקְטָרָה דְלֹא תַנּוּ בְּפִרְק פֶּל הַתְּדִיר תְּמִיד קוֹדֵם א"נ מְשׁוּם
דְּהוּי ס"ד דְּמִקְשָׁה שְׁהוּא מְעַכְבַּ הִילְכָף פְּרִיָּה מְבַרִיָּתָא דְלִשׁוֹן שְׁלֹא יִהָא דְבָר קוֹדֵם מְשַׁמַּע
טְפִי עִיכּוּבָא מְלִישְׁנָא דְמְתַנִּיתִין דְּכָל הַתְּדִיר וְנִיחָא נְמִי דְלֹא מִיִּיתִי בְּהַגּוֹזֵל קָמָא מֵהִיא
דְּכָל הַתְּדִיר לְאוֹכוּחֵי דְכִסְף בְּרִישָׁא דְאִיפָא לְמִימֶר לְעוֹלָם פְּסוּף בְּרִישָׁא וְהַדֵּר אֵיל פְּסוּדֵר
שְׂנַכְתְּבוּ בְּפִרְשָׁה אֶבֶל בְּכָל הַתְּדִיר אִיִּירִי בְּעֲשִׂיַת דָּם וְה"ק קָרָא מְלַבַּד עוֹלַת הַבֶּקֶר
שְׂעֲשִׂיַת עֲבוֹדַת הַדָּם כְּבָר תַּעֲשׂוּ אֶת אֱלֹהִי אֶבֶל הַקְטָרָה דְכַתִּיב מְקַמִּי קָרָא וּמְלַבַּד תְּהָא
קוֹדֵם הַתְּמִיד דְכּוֹלְהוּ קָרָאִי דְקַמִּיָּה בְּהַקְטָרָה מְשַׁתְּעִי דְכַתִּיב בְּהוּ אֲשֶׁה רִיחַ נִיחֻחַם לְהִכִּי
אִצְטְרִיף לְאֲתוּיָּי הָעוֹלָה דְאִפִּילוּ בְּהַקְטָרָה תְּמִיד קוֹדֵם אַע"ג דֶּהֱקִטְרַת מוֹסְפִין כְּתִיב בְּרִישָׁא
אִפִּילוּ הִכִּי תְּמִיד קוֹדֵם ה"נ נִימָא דַּאֲע"ג דְּכִסְף כְּתִיב בְּרִישָׁא אֵיל הַכְּפוּרִים קְדִים.

מִיָּהוּ תִימָה לְמָה לִי קָרָא דֶּהֱעוֹלָה דְמְלַבַּד לְאִשְׁמוּעִינוּ דְתְּמִידִין קוֹדֵמִין לְמוֹסְפִין תִּפּוּק
לִיָּה דְכַתְּמִיד כְּתִיב בְּבִקְר וּבְמוֹסְפִין כְּתִיב בְּיוֹם וְיִנְקָדָם דְבָר שְׂנֵאמֶר בּוּ בְּבִקְר לְדָבָר
שְׂנֵאמֶר בּוּ בְּיוֹם וְאִמְרִינוּן נְמִי מוֹסְפִין בְּשֵׁשׁ וְאַז אֵינוּ בְּקֶר וִי"ל דַּאי לֹא קָרָא דֶּהֱעוֹלָה
הֵיִינוּ מְאַחֲרִין הַקְטָרַת הַתְּמִיד עַד אַחַר הַקְטָרַת הַמוֹסֵף כְּדִמְשַׁמַּע בְּהַגּוֹזֵל קָמָא מִדְּכַתִּיב
מְלַבַּד וְתַעֲשֶׂה בְּבִקְר הַנּוֹה מוֹקְמִינוּ לִיָּה לְעֲבוֹדַת דָּם אֶבֶל עֲדִיין קִשְׁיָה כִּינּוּן דְכַתִּיב הָעוֹלָה
לְאִפּוּקִי מֵהִיא סְבָרָא לְמָה לִי קָרָא דְמְלַבַּד לְאִשְׁמוּעִינוּ הַתְּמִיד קוֹדֵם לְמוֹסְפִין בְּעֲבוֹדַת
דָּם תִּפּוּק לִיָּה מִדְּכַתִּיב בְּבִקְר בְּתְּמִיד וּמוֹסְפִין.

וְנִרְאָה לִי דְאִצְטְרִיף מְלַבַּד לְמַגְמֶר בְּעֵלְמָא דְכָכָל מְקוֹם תְּדִיר וְשְׂאִינוּ תְּדִיר תְּדִיר קוֹדֵם
דְּמֵהָאִי טַעְמָא כְּתִיב אֲשֶׁר לְעוֹלַת הַתְּמִיד פְּשִׁיטָא דְעוֹלַת הַבֶּקֶר הִיא עוֹלַת הַתְּמִיד אֶלָּא
טַעְמָא קָא יִהִיב קָרָא לְמִקְלֵתָהּ מ"ט אִמְרִי לָךְ מְלַבַּד עוֹלַת הַבֶּקֶר שְׁהִיא תְּקוּדוֹם לְפִי שְׁהִיא

עולת התמיד וכל דבר שהוא תדיר קודם לדבר שאינו תדיר וכן משמע בפרק כל התדיר דגמר מהכא בכל דוכתא דקתני כל התדיר מתבירו קודם שנגמר כו' עד שנגמר מלבד והארכת יוטר בחדושי בפרק בתרא דהוריות: העולה עולה ראשונה.

כתבו התוס' בפרק אמר להם הממונה וז"ל י"מ שהיא עולת תמיד שפתובה ראשונה לכל הקרבנות בפרשת פנחס א"נ קסבר עולה שהקריבו אבותינו לפני הר סיני עולת תמיד הנאי והיא היתה ראשונה לכל קרבנות צבור ופלוגתא היא בפ"ק דחגיגה דאיכא למ"ד עולת תמיד הנה ואיכא למ"ד עולת ראיה הנה: ראוהו אחיו פרק שני האברים והפדרים שלא נתאכלו מבערב כו'.

בת"כ גליף ליה מקרא אשר תאכל האש את העולה על המזבח וכו' ומייתי לה בפרק טרף בקלפי ופרש"י אשר תאכל את העולה אם אינו ענין לתחלתה דהא כתיב העולה על מוקדה תנהו ענין לסופה עכ"ל.

וקשה לי על פירושו שהרי כבר דריש ליה התם בת"כ את העולה לדשן עולה ולא דשן עצים וא"כ היאך דריש ליה הכא לדרישה אחרתא. לכן נ"ל לפרש דמעל המזבח דריש ליה שהוא מיותר לאורווי האברים והפדרים שלא נתאכלו מבערב עדיין שם עולה עליהם ויהיו נשאים על המזבח עד שיחזירו אותן למערכה ויאכלם האש.

כן נ"ל: סולקין אותו על צדי המזבח יש ספרים דגרסי סונקין אותו כו'. וכן גורס הערוך ופירש סונקין לשון נענוע ונדנד כמו גדי מסנקן בריש פסחים דפירושו שהוא עיף ע"י נענוע ונגיחת שמנגחין זה בזה אף פאן סונקין מנענעין ומספכין אותם בצינורות לצדדי המזבח: סודרים אותם בסוכב על הכבש.

בת"כ איתא סודרים אותם על הסוכב או על הכבש כו' והכי תניא בפרק טרף בקלפי וכן פירושו פאן אף שפשט הלשון אינו פן. וכתבו שם התוספות בפרק טרף בקלפי בשם ריב"א ז"ל סודרן ע"ג כבש או ע"ג סוכב אבל ע"ג יסוד לא דא"כ הנה נפסל בלינה אם ירד אבל סוכב שהוא מחצי המזבח ולמעלה הרי הוא כמזבח ואין לינה מועלת בראשו של מזבח וכן כבש ועוד אפשר דאיסור יש להורידו מן המזבח אבל כשסודרן על הסוכב והכבש הוי לא הורידו: החלו מעלין באפר כו'.

וא"ת כשמאספין האפר להעלותו על גבי התפוח אי אפשר שהיו יכולין להזהר שלא יהיו גחלים באפר ובפרק שני דמעילה גבי וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח לא יחזיר כו' משמע שאסור להוריד הגחלת מן המערכה פיון דדייק התם וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח לא יחזיר הא ע"ג המזבח יחזיר א"כ כ"ש דאסור להוריד כבר תירצו התוספות בפ"ק דיומא ובזבחים בפרק המזבח מקדש שלא היו מעלין באפר ע"ג תפוח אלא גחלים דלית בהו מששא שכבר נתעפלו לגמרי כדתנו וחתה מן המעונפלות הפנימיות וחשיבי אפר והא דקאמר במעילה דייחזיר מיירי בגחלת חיה דאית בה מששא והא דקאמר שם במעילה ה"ה דאפילו אפר לא בעי למימר דהוי בגחלת ממש אפילו לענין חזרה דגחלת מחזיר לעולם אפילו לאחר תרומת הדשן דאין מעלין אותה לתפוח אבל אפר מעלין לתפוח אלא לענין מעילה קאמר דהויא בגחלת ור"י הבחור אומר דלא היו צריכין ליזהר אפילו מגחלים דאית בהו מששא משום דמחצות ואילך חשיבי עיפול ואין ראוין

להקטרה ואם ירצה יאספם לתפוח לפי שהרמת הדשן מתירתו לאספן לתפוח ולא לענין שיעשה מהן תרומת הדשן דהא דשן כתיב אבל אם רוצה להניחם במקום המערכה כדי למרק מצותם שיהיו ראויין הם עצמם לתרומת הדשן עדיין מצותם עליהו הילכך יחזיר דמסתבר למימר דעדיין חסר מהם מרק מצוה כיון שעדיין אין ראויין לתרומת הדשן וכן משמע מדקתני לעיל האברים שלא נתעכלו מפערב סולקין אותן לצדדי המזבח כו' עד החלו מעלין באפר כו' אלמא דלא היו מסלקין אלא האברים שלא נתעכלו אבל גחלים חשיבי עיכול ואפילו לוחשות: על גבי התפוח כו'.

רש"י וקערוה וכל המפרשים שראיתי פירשו תל הדשן המכונס באמצע המזבח הוא הנקרא תפוח על שם שהיה צבור עגול כדמות תפוח וגבוה כעין כובע וכו' הם דברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה ובחבורו בפ"ב מהלכות תמידין ומוספין מלבד הראב"ד ז"ל שכתב שם בהשגותיו על הרמב"ם ז"ל וטעה טעות גדולה שהרי שנינו החלו מעלין באפר ע"ג התפוח ומאחר שפהו מוציא בכל יום כל האפר מהיכן היה שם התפוח וכן אמרו פועמים שעליו כשלא מאות פור ונהיה לו לומר פועמים שיש בו כשלא מאות אלא שהיה שם טבלא מרובעת גבוהה אמה והיא עשירים ושתים על עשירים ושתים ואותה אמה היה השלמת עשר אמות לגובה המזבח והיא נקראת תפוח על שם שהיתה גבוהה על כל סביביו ואפשר שהיתה אותה הטבלא קצוצת קרנות כעין עגולה כדי להרויח מקום המערכה וכל דבר שהוא גבוה ועגול נקרא תפוח כדאמרין בנדה מקום שיש באותו מקום כעין תפוח ובע"א אע"פ שנטל בידו ונתן לתוף התפוח עכ"ל.

ואני אומר אחר המחילה מעצמותיו הקדושים שהרמב"ם ז"ל לא טעה לא טעות גדולה ולא קטנה דנזקא תרומת הדשן היא חובה בכל יום אבל הוצאת הדשן אינה אלא כשהי' רבה ואין מקום למערכה כדאיתא בהדיא ביומא וכן פרש"י בהדיא בחומש ולפי שאותו הפהו שפרי מן המאנפלות הפנימיות לא היה חותה כל המאנפלות הפנימיות להורידן לארץ אצל המזבח אלא מלא המחפה בלבד לקיים מצות והרים את הדשן כדאיתא ביומא פרק בראשונה שהבאתי לעיל בעי רבי אבין תרומת הדשן בכמה כו' הלכך נשאר הרבה דשן על המזבח והיינו דתנן החלו מעלין באפר ע"ג התפוח כו'.

פירוש לאחר שסלקו בצנורות שבידן אברים ופדרים שלא נתאכלו לצדדי המזבח או על הכבש היו גורפין במגרפות שבידן כל הדשן הנשאר מכל צדדי המזבח על תל הדשן הצבור כדמות תפוח באמצע המזבח ואחר שהיה תל הדשן גדול כל כך עד שלא היה מקום למערכה אז היו מוציאין כל האפר וזהו ההפך שיש בין מצות והרים את הדשן למצות והוציא את הדשן שתומת הדשן היא חובה בכל יום אבל הוצאת הדשן אינה אלא כשהיא רבה ואין מקום למערכה כדאמרן ועוד שתומת הדשן היא מן המאנפלות הפנימיות אבל הוצאת הדשן היא מן הצבור בתפוח שהוא הפרי הצבור באמצע המזבח כדמות תפוח חוץ מן ההפך הפתוב בתורה בפירוש שבתרומת הדשן כתיב ושמו אצל המזבח שהוא העזרה במזרחו של כבש ובהוצאת הדשן כתיב והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה דהיינו חוץ לשלש מחנות כדתניא בת"כ וביומא.

ונ"ל להביא ראיה מוכרחת לדברי הרמב"ם וסיעתו שהאפר הצבור באמצע המזבח הוא הנקרא תפוח ולא הטבלא כדפירש הראב"ד ז"ל מהא דאמר במעילה פרק חטאת העוף

הנהגה מאפר תפוח שע"ג המזבח כו' ולפירוש הראב"ד ו"ל ה"ל למימר הנהגה מאפר שע"ג התפוח כדאמר אח"כ שע"ג המזבח.

וגם מה שהקשה הראב"ד ו"ל דהנה ליה לומר פעמים שיש בו כשלים מאות לאו פלוס הוא מפני שי"ל דתיבת שעליו קאי על המזבח שהאפר צבור עליו כן נראה לי: דף כ"ט ומימיו לא נתעצל הפהן מלהוציא את הדשן.

פירש המפרש אע"ג דנוי הוא למזבח פשיש עליו דשן הרבה אפילו הכי כשהגיע העת לפנות את הדשן לא נתעצל הפהן להוציא את הדשן. ואין פירושו מוכרח דאפשר נמי לפרש דה"ק מה שהנה דשן כל כף הרבה לא מחמת עצלות הפהנים אלא לנוי להראות שיקרבו הרבה קרבו ע"ג המזבח.

ומה שפירש המפרש לא נתעצל פהן להוציא את הדשן מי שמנטל עליו לעשות לא דק שהרי אין להוציא הדשן לחוץ פנים ולא סדר על פי משמרות הפהנה כשאר עבודות אלא כל פהן הרוצה רק שלא יהיה בעל מום כדאיתא בפ"ב דיומא וכמו שכתב הרמב"ם בסוף פ"ב מהלכות תמידין ומוספין א"כ לא יצדק לומר מי שמנטל עליו לעשות שהרי לא מוטל על שום פהן רק מי שירצה כדאמרן.

ושמא יש ליישב בדוחק שר"ל מי שמנטל עליו לעשות היינו מי שקיבל עליו מנדבת לבו לעשות: החלו מעלין בגזרין כו' וא"ת דהא בפ"ב דיומא אמרינן דדוקא שני גזרים של בין הערבים מעלין אותו שני פהנים כל אחד ואחד בעז יחידי בידו שנאמר וערכו הרי כאן שנים אבל של שחר בכהן אחד מדכתיב וערו א"כ למה נקט החלו לשון רבים ועוד דהא תנא בפ"ק דיומא מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסדור מערכה ובשני גזרים א"כ למה נקט החלו לשון רבים.

ועוד דהא סידור השתי מערכות היה קודם סידור שני גזרים ולמה קתני החלו מעלין כו' קודם סדור את המערכה כו'. וי"ל דדוקא לסדר השני גזרים ע"ג עצי המערכה היה בכהן אחד בלבד אבל להעלותו מדיר העצים על המזבח היו מסייעין לו מפני שהוא בלבד לא היה יכול להעלותו ותדע דהא קתני בסיפא סידור את המערכה כו' ולא קתני סדרו ולעולם סידור השתי מערכות היה קודם סידור שני גזרים ע"ג עצי המערכה: כל העצים פשרין למערכה.

אע"ג דתנן בפ"ב דמדות ומייתי לה בפ"ק דיומא כל עץ שנמצא בו תולעת פסול לגבי המזבח ואפילו הסיר התולעת נקט כל העצים פשרין למערכה לפי דכאן איירי דוקא במהות העצים ולא באיכות העצים: אבל באלו היו רגילין במורביות של תאנה כו'.

תימה למה לא היו נמי רגילין בעצי ארזים וארנים וברושים שהיו מסדרים במערכה של שרפת פרה אנומה כדתנן בפ"ג דמסכת פרה הלא גם הנה עצים ברו בודאי משום דשורפין אותן יותר משאר עצים ושמא י"ל מפני שהן מעלין עשן הרבה וגבי שריפת הפרה לא היו מקפידין על העשן.

ומיהו קשה למה לא לקחו לשרפת הפרה הנה עצים דקחשיב הכא של אגוז ושל עץ שמן וצריך לי עיון: סידור את המערכה גדולה כו'. לפי שיש עוד מערכה אחרת קטנה ממנה כדתנא בסמוך קרי לה מערכה גדולה אע"ג דפלוגמא דתנאי היא בפרק טרף בקלפי

כמה מערכות הוו מ"מ הכל מודים שאי אפשר למזבח בכל יום פחות משתי מערכות של אש אחת היתה מערכה גדולה ששורפין עליה התמיד והשנית מערכה קטנה ממנה והיא הנקראת מערכה של קטורת לפי שממנה נוטלים אש במחטה לקטורת שמקטירין בכל בקר ובין הערבים: חזיתיה מזרחה כו'.

כמו עושה לו חזית בריש ב"ב שענינו שיעשה בראש הפותל אות שיורה על הפותל בשעה שמביטין אל האות שהוא וג"כ בכאן נותנין על מערכת העצים אות לצד מזרח שיורה שמצד המזרח מתחילין לסדר את המערכה.

כך פירש הרמב"ם ז"ל: ברו משם עלי תאנה יפים כו' בר"פ קדשי הקדשים מיימי ההמשנה ופרש"י עצי תאנה בשל תאנה היו רגילים וטעם אגדה הוא שבו היתה תקנה לאדם הראשון ויעשו להם חגורות מערכה שניה של קטורת אצל מערכה גדולה היו מסדרים מערכה קטנה ליטול ממנה גחלים להכניס על מזבח הפנימי ג' קבין לכל בקר וערב להקטיר עליהם קטרת ובס"פ טרף בקלפי ילפינו דעל מזבח החיצון צריך להיות מערכה לכך פנגד מערבית דרומית של מזבח ומשוף לצד צפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות וטעמא מפרש לקמיה באומד חמש סאין גחלים לפי אומד הגחלים היו נותנים שם עצים ובפרק קדשי הקדשים מפרש טעמא למה היתה פנגד קרן מערבית דרומית משוף מן הקרן לצד צפון ד' אמות גם נתבאר שם למה נותנים שני הבזיכין במערכה של קטורת והרובה לעמוד על עיקרון של דברים יענין שם: ברו משם עצי תאנה כו'.

וא"ת דבמסכת זבחים פרק קדשי קדשים מוקי הך משנה כרבי יוסי ותיכי מתוקמה כרבי יוסי והא קתני סיפא והציתו ב' מערכות ולרבי יוסי והציתו ג' מערכות פדאיתא בפרק טרף בקלפי דקאמר בכל יום היו שלש מערכות.

ודחוק הוא לומר סבר ליה פנותיה בחזא ופליג עליה בחזא פכר תירצו התוספות הן דאפתי הנה חזא מערכה לקיום האש כרבי יוסי ולא קחשיב הכא במשנה אלא הנה תרתי דדמינו להדדי ומציתין אותו ביחד ומחז קרא מפיך להו.

ומיהו אפתי קשה היכי מצי לאוקמא לסדר תמיד כרבי יוסי הא תנו לקמן בפרק אמר להם הממונה ברכו כו' נתפזר ממנו פקב גחלים ולרבי יוסי הנה מתפזר יותר כדמניא בפרק טרף בקלפי ר"י אומר בכל יום הנה חותה בשל סאה ומערה לשל שלשת קבין וכה"ג ממש דייקנין בפ"ק דיומא ואי ס"ד מדות ר"י היא כו' וי"ל פנון דשני ענגינים הם י"ל נהי דהמשנה דלקמן דלא כרבי יוסי הך מתניתין אתי שפיר כרבי יוסי: מחזירין אותו למערכה כו'.

פירש המפרש נ"ל לאחר שהקטירו אברי תמיד דאין שום דבר יכולין להקטיר במערכה זו קודם אברי התמיד דכתיב וערו עליה העולה עולה ראשונה כו' ואין דבריו נכונים בעיני שהרי בריש פרק ד' מיתות אמר רב הונא בריה דרב יהושע אף סדר תמיד דוקא קתני אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום דקתני עלה זהו סדר התמיד וכו' א"כ משמע פדרו שהם סדורים כאן במשנתנו הם נעשים בלא קדימה ואיחור מעשה לחבירו.

ומה שהביא ראיה מדכתיב וערו עליה העולה עולה ראשונה כו' אין הגדון דומה לראיה פלל משום דלא אמרינו עולה ראשונה אלא דוקא לכל עבודות היום הנלוים לתמיד של

שחר אבל חזרת האברים והפדרים למערכה היא טפלה לגמר עבודת יום שלפניה שחרים הם של תמיד בין הערבים וכדאיתא בהדיא ביומא סוף פרק בראשונה הלכה שפיר נשרפין מיד במערכה קודם שהתחילו להפסיד מי שוחט ומי זורק כו' על תמיד של שחר פדרה שהם סדורים במשנתנו פנ"ל: ירדו ובאו להם ללשכת הגזית.

פירוש פדי לעשות פניסות פדאיתא בפ"ב דיומא שהפניסות היו בלשכת הגזית ושם נפקא לן מקרא דאין מפייסין אלא דוקא במקום קדש דכתיב בבית אלהים נהלך ברגש וכתבו שם התוספות תימא פנין דבעינן פניס במקום קדש אמאי לא היו מפייסין בעזרה עצמה דקדוש טפי ואמר ר"ת פנין דאמרינן והממונה בא ונוטל המצנפת בראשו של אחד מהן ויודעין שממנו פניס מתחיל א"כ גנאי הנה לו לעמוד בלא מצנפת בעזרה.

ור"י בר ברוך פירש משום דהוה קנימין בעגול ואם היו מפייסין בעזרה הנה אחוריהם אל היכל השם ע"כ. אבל אפתי קשה לי למה לא הזכיר לעיל בפ"ק גבי פניס ראשון לתרום את המזבח שירדו ובאו ללשכת הגזית פדי לעשות אותו הפניס כמו שהזכיר זה גבי שאר פניסות.

ושמא י"ל דפניס הראשון לא הנה בלשכת הגזית אלא בבית המוקד במקום הקדש פנין שעדיין לא ירדו אז לעזרה כלל ואיכא נמי בבית המוקד מקום מקודש דהיינו חצי בית המוקד הבנוי בקדש הוה מפייסי התם לאפוקי בשאר פניסות פבר היו הפהגים בעזרה ובעזרה עצמה אי אפשר הנה להו לפייס מהטעמים שכתבתי לעיל לכה היו צריכים ללכת ללשכת הגזית שהיא קרובה לעזרה להטיל פניסות במקום קדש וכן פירש המפרש אבל מדברי הרמב"ם וסמ"ג משמע דגם הפניס ראשון הנה בלשכת הגזית וצריך עיון: בשלשה מקומות דברו חכמים לשון הבאי כו'.

קשה לי שהרי אשכחנן נמי בשאר הרבה מקומות שדברו חכמים בלשון הבאי פענן מגריפה היתה במקדש ועשרה נקבים היו בה כל אחד מוציא מאה מיני זמר נמצאת פלה מוציאה אלף מיני זמר אמר רב נחמן וסימניה מתניתא גונמא בפרק אין נערכין.

וכענן אשכח ביה מרגניתא וזבניה בתליסר עיליתא דדינרי דזבא כו' בפרק כל פתבי ופרש"י גונמא בעלמא הוא פלומר הון עתיק מאד פה פי' רבי' הלוי וכן בכל מקום פגון תליסר גמלי ספיקי טרפות וכן תליסר טבחי דלעיל עכ"ל.

וכענן מגדל הפורח באויר וכן בשאר מקומות הרבה מפרש הגמרא עצמה דגונמא הוא. ונ"ל דלא קחשיב המקומות שדברו חכמים בלשון הבאי אלא דוקא במשנה ולא בברייתא וכ"ש במימרא דאמוראי וכה"ג משני הגמרא במסכת גדה בפרק כל היד גבי אמר ר"י בג' מקומות הלכו בו חכמים אחרי הרוב כו' מתניתא קאמרינן שמעתתא לא קאמרינן.

ומכאן קשה לי על הרא"ש ז"ל שפי' בריש מס' ידים הא דתנן התם מלוג לחמשה ולעשרה ולמאה דגונמא קאמר פלומר כל זמן שמספיקים לשפנה על ידים ב' פעמים לכל אחד ואחד דא"כ ה"ל לומר בארבעה מקומות דברו חכמים לשון הבאי.

וגם על הרמב"ם ז"ל קשה קושיא זו שפירש שאין דברי משנה זו אלא במים שנינים דוקא משום דכבר נעשית הטהרה במים הראשונים ומפני פה אין צריך שיעור אלא פדי שימשח היד אבל במים הראשונים אינו בפחות מרביעית לכל אחד ואחד עכ"ל.

ובהכרח צריך אתה לומר כיון שכתב שצריך שיעור כדי שימשח היד של כל אחד ואחד א"כ הא דקאמרה המשנה ולמאה גונזמא קאמר שהרי לוג אינו מספיק למאה כדי שימשח היד של כל אחד ואחד דאל"כ קשה הא תנו ברישא דמשנה זו מי רביעית נותנין לידים לאחד אף לשנים משמע הא לשלשה לא וכן מחציו לוג לשלשה ולא רבעה משמע הא לתמשה לא והראב"ד נזהר מזה ופירש המשנה במים ראשונים והא דקתני דמרביעית נוטלין אף לשנים מייירי בלא תוספת מים וה"ה דמחציו לוג לשלשה וארבעה מייירי בלא תוספת מים אבל מלוג לה' ולי' ולמאה על פירוש מייירי בתוספתא מים שיוסיפו וא"כ אין אנו צריכין לומר דגונזמא קאמר כדפירש הרא"ש וסייעתו וצ"ע: גפן של זהב כו'.

פירש הרמב"ם ז"ל שעשו צורת גפן של זהב להתברך בגפן לפי שפנסת ישראל נמשלה לגפן כמו שהוא מפורסם בכתוב: ע"ב פרוכת דתנו רשב"ג אומר כו'. נ"ל שר"ל הא דתנו ומשמונים ושתים רבוא נעשית ושלש מאות פהנים מטבילין אותה כל זה לשון הבאי וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל דיוק ותשפח: ארפה מ' באמה כו'.

בפרק גיד הנשה מיתייהוה משנה ופרש"י שם ז"ל ארפה מ' באמה ורחבה עשרים ארפה לגבהו של פתח האולם ורחבו לרחבו שפתח האולם גבהו מ' ורחבו כ' ופרוכת פרוסה נגדו לצניעות בעלמא כו' שמעתי.

ולי נראה שאף פרוכת הדביר כו' מדתו רחבה לרחבו של היכל שהוא כ' אמה וגבהו לגבהו מן העליונה ועד הרצפה ומשמונים ושתים רבוא חוטין לישא אחריןא ריבות נערוה העוסקות בה עכ"ל.

ולי נראה לפרש ומשמונים ושתים כו' הנה מנין דינרי זהב שהיו מוציאים עליה. שוב מצאתי שכן פירש הרמב"ם ז"ל בפירושו המשנה: ושתים עושין בכל שנה ושנה.

והטעם משום דכל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים ושלישים שאם נטמאו הראשונים יביאו שניים תחתיהן כדתנו בסוף חגיגה ופרוכת אחת היתה פרוסה ואחת מקופלת נטמא הפרוטה פורסין המקופלת ובערב יום הכפורים מוציאים הישנה ומכניסין החדשה: ושלש מאות פהנים מטבילים אותה.

פירש המפרש לפי שאי אפשר לארגו בטהרה שלא תהא נדה אחת מן הנשים האורגות בה ושמה פרסה נדה ולא אדעתה הלכך מטבילין אותה קודם שיפרשוהו נגד הפתח וקשה לי דנהי שאי אפשר לארגו בטהרה שלא תהא נדה אחת מן הנשים האורגות בה כו' אפ"ה לא הנה צריך טבילה כיון שעדיין לא נגמרה אינו נקרא פלי לקבל טומאה כדאיתא בהדיא בפרק חומר בקדש גבי פלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה לקדש משום צינורא דעם הארץ דנפול על הפלי דפריה הגמרא אימת אלימא מקמיה דליגמריה הא לאו מנא הוא כו' ועוד דהא להכי נקט התנא פלים הנגמרים ולא פלים הנעשים משום דאין רגילות לשמרם בטהרה בזמן עשייתן עד עת גמרו לפי שאין מטבילין טומאה עדיין אבל כי נגמרו שמקבילין טומאה נותנין לב להו לשמרו בטהרה.

לכן נ"ל שאי אפשר לומר טעם זה לפי שאי אפשר לארגו בטהרה וכו' דבזה נדאי אין קפידא כדאמרן ואולי היתה כוונתו לומר לפי שאי אפשר שלא תהא נדה אחת מן הנשים האורגות בה עם גמר מלאכתו ושמה פרסה נדה תיכף לאחר שנגמרה מלאכתו ונעשה

פלי ועדיין הפרוכת הנה בינה ולא אדעתה פדאיתא שם בירושלימי תני מעשה באשה אחת שהיתה אורגת בגד אחד בטורה ובאת אצל רבי ישמעאל לישאל לו אמרה לו יודעת אני שלא נטמא אלא שלא נתתי דעתי לשמרו מתוך שהיא בדיקה אמרה לו נדה באת ומתחה עמי בתכל באותה השעה א"ר ישמעאל גדולים הם דברי חכמים שאמרו וכלים הנגמרים בטורה צריכין טבילה לקדש כו' אבל אין זה במשמעות לשונו כלל ועוד דא"כ עיקר חסר מן הספר.

אמנם לי נראה שהטעם הוא פדמפרש התם הגמרא הטעם גבי פלים הנגמרים ע"י חבר בטורה שאריכין טבילה משום צינורא דעם הארץ דנפול על הכלי מקמי דגמריה ודילמא בעינדא דגמריה עדיין לחה היא וא"ת מאן יימר לו דפרוכת נקרא פלי שיהא ראוי לקבל טומאה דהא אמרינו בספ"ק דביצה מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו והאי טעמא לא שייך גבי פרוכת דהא ליכא למיחש שיתחממו כנגדו דאסור ליהנות ממנו א"כ אמאי מטבילין אותה למה לא עשאוהו כאחת ממתחמות הבית שאינן מקבלות טומאה כבר הקשו התוספות זאת הקושיא בפ"ק דביצה ותיירצו דמקבל טומאה לפי שהוא אהל בדאמר בפ"ק דסוכה וספות על הארון דכייף ליה מיכף עלוניה דארון ומ"מ קשה דהיאך מטמאה בולד הטומאה דאמר במסכת שקלים פרוכת שנטמאה בולד הטומאה ומיירי שנטמאה במשקה דזב וזבה דאי לאו הכי לא מטמא פלי.

וי"ל פיון שנעשה אהל יש להם תורת פלי ומטמאין אף בולד הטומאה ועוד אומר הר"ר שמואל מאייברא פשהיו נושאין הפרוכת במקום למקום נותן הפלים לתוכה א"כ יש תורת פלי עליהם: רב פפא אמר משום דקטמי.

מדברי המפרש נראה דגריס דקטרי ולכן פירש מה שפירש והוזקק לסרס הברייתא ולומר דה"ג חוץ משל זית ושל גפן רבי אליעזר מוסיף וכו' אבל באלו רגילים וכו' הם דברי ת"ק אלא ר"א אפסקיה אמנם לפי גרסתנו דקטמי ופירושו מפני שעושים אפר לאלתר ואינם עושים אש שפיר גרסינו דברי רבי אליעזר אמר אמרו אבל באלו רגילין וכו' דכפי זאת הגרסא ר"א חוזר לאלו רגילין ואמר הוא דאף בשל חרוב כו' היו רגילין וכפי זה נפרש דברי הגמרא דאמר בשלמא למאן דאמר משום דקטמי בהא קמפלגי וכו' פירוש דלמ"ד משום דקטמי להכי לא אמר ת"ק שרגילין בשל חרוב ושקמה וכו' משום דאלו אע"ג דלא קטמי מגנאי פיון דקטמי מבראי דאית להו קליפה ונעשות אפר לאלתר מאבראי לא מיייתינו ור"א סבר דכיון דלא קטמי מגנאי אע"ג דקטמי מבראי מיייתינו פן נ"ל.

ומיהו תימה לדידיה דלית ליה ישוב א"י ממילא איירי משנתנו דקתני אבל באלו היו רגילין במורביות של תאנה היינו אפילו בתאנה דעבדא פירי ואמאי לא יהיה אסור משום לא תשחית את עצה דהא בפרק החובל משמע בהדיא דהאי קרא אפילו שלא במצור משמע פדאמרינו התם א"ר חנינא לא שכיב שיבחה ברי אלא דקץ תאינתא בלא זמנה ודוּחַק לומר דמיירי משנתנו בתאנה שהיה מעולה בדמים דבנה לא הנה אמר רב אחא משום ישוב א"י ושמא י"ל דלצורף מצנה גדולה פי הכא מותר: ומאי גיהו דוקרי קני כו'.

אין זה לשון הברייטא אלא המקשן אפסקיה ומפרש הברייטא דקתני עצים הנתונים להיות אש והברייטא במקומה דהיינו בת"כ הכי איתא על העצים אשר על האש עצים הנתונים להיות אש וכי כל העצים פשרים למערכה הן כל העצים פשרים חוץ משל זית ושל גפן אבל באלו היו רגילין במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן רבי אלעזר מוסיף אף של חרוב ושל דקל ושל שקמה ושל מייש ושל אלון ע"כ: דף ל' חד אמר כדי שתהא הרוח מנשבת בה.

לכאורה נראה דפליגי נמי כה"ג גבי סידור מערכה של שריפת פרה אדומה דתנן בפ"ג דמסכת פרה ועצים היו מסודרים שם ומפתחין בה חלונות ונחיתה מערכה אלא שכל המפרשים פירשו התם שחזיתה מערכה כדי שיהיו מציתין את האליתה משם ולא אפשר מיט חד מנייהו לומר שהטעם כדי שתהא הרוח מנשבת בה ואולי מפני שרוח מערב הוא חם ורף הלכך לא אסתבר לפרש כדי שתהא הרוח מנשבת בה.

כ"נ"ל: אמר להן הממונה פרק שלישי אמר להן הממונה כו'. בפ"ק דיומא גבי אמר להם הממונה צאו והביאו טלה כו' ובר"פ אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה פרש"י הממונה הוא הסגן וכתבו עליו התוספות דליתא דבירושלמי דיומא פרק אמר להם הממונה חשיב חמשה דברים שהסגן היה משמש אחד הסגן מימינו וראש בית אב משמאלו שני הסגן אומר לו אישי כ"ג הגבה ימינה.

שלישה אחז הסגן מימינו העלהו. ארבעה הניף הסגן בסודרין.

חמשה לא היה מתמנה לכ"ג עד שהוא נעשה סגן ולא קחשיב להא בהדייהו אלמא ממונה לאו סגן הוא וכן הקשו התוספות בפרק שתי הלחם על פרש"י מפתח הירושלמי שהבאתי וכתבו שמה היה הממונה על הפניסות דאיקרי ממונה סתם פדתנן בפ"ב דיומא הממונה אמר להם הצביעו.

ולי נראה דלא קשה מידי מהירושלמי על פרש"י מפני שי"ל דהירושלמי לא נחת לחשוב רק כל הדברים שהסגן היה משמש לכ"ג בעבודתו לאפוקי אמר להם צאו והביאו טלה וכן אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה כו' אינן דברים שהיה הסגן משמש לכ"ג ולכן לא קחשיב נמי וכשהוא עומד בשורה ומתנחם מאחרים סגן מימינו כו' בפרק כ"ג וכן אמר להם הממונה ברכו ברכה אחת כו' וזה הממונה הוא הסגן כדפרש"י בפ"ק דברכות ובסמוך אעתיק לשונו ועוד י"ל דתנא ושיר וא"ת מאי שיר דהאי שיר הרי שיר וראש הפנסת נותנו הס"ת לסגן והסגן נתנו לכ"ג כו' ביומא ר"פ בא לו כ"ג כו' וכה"ג מצינו בירושלמי דסוכה פ' החליל דקאמר ששה קולות היו נשמעים מיריחו מיריחו היו שומעין קול שער הגדול שנפתח מיריחו היו שומעין קול המגרפה מיריחו היו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לפיור מיריחו היו שומעין קול גביני פרוז מיריחו היו שומעין קול החליל מיריחו היו שומעין קול הצלצול עכ"ל ובהכרח צריך אהא לומר דלאו דוקא ששה קולות קאמר ותנא ושיר הני דקחשיב לקמן במשנה שלמה מיריחו היו שומעין קול השיר מיריחו היו שומעין קול השופר א"כ הנה שמונה קולות נשמעין מיריחו ולמה אמר ששה קולות אלא לאו דוקא ששה קולות קאמר ה"נ י"ל חמשה דברים לאו דוקא חמשה קאמר.

ונ"ל דטעמו של רש"י שפירש בכל המקומות המנוה הוא הסגן משום דאיתא בסנהדרין פ"ק כ"ג גבי וכשהוא עומד בשורה ומתנחם מאחרים סגן מימינו וראש בית אב וכל העם משמאלו כו' אמר רב פפא ש"מ מהא מתניתא תלת ש"מ היינו סגן היינו ממנוה כו' והיינו שפי' רש"י בפ"ק דברכות גבי אמר להם המנוה ברכו אמת ונ"ל המנוה הוא סגן הפהנים כדאיתא ביומא היינו סגן היינו ממנוה ע"כ ואני בקשתיו ולא מצאתיו ביומא אלא בפ"ק כ"ג שהבאתי וכו' הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות פלי המקדש ונ"ל ממנו פהן אחד יהיה לכ"ג כמו המשנה למלה והוא הנקרא סגן והוא הנקרא ממנוה כו' והתוספות גופיהו פתבו בר"פ משוח מלחמה דהא דתנו אמר להם המנוה היינו הסגן ואי קשיא על פרש"י הא קשיא שהרי רש"י עצמו פירש בפ"ק שתי הלחם דמתתיה בן שמואל המנוה על הפניסות הוא המנוה הנזכר פאן במשנה שאמר בואו והפיסו מי שוחט מי זורק ובסמוך אעתיק לשונו וכאן במשנתנו משמע בפשיטות דאותו המנוה עצמו שאמר בואו והפיסו אמר ג"כ צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה וכן צאו והביאו טלה כו' וכן פרש"י עצמו בהדיא שם והרי המנוה על הפניסות לאו סגן הוא.

לכן נראה לי דהמנוה הנזכר בכל אלה מקומות שהבאתי וכן המנוה הנזכר לעיל בפ"ק המנוה פא ודופק עליהן כו' הוא המנוה על הפניסות כדפירשו התוספות אבל לא מטעמים אלא מטעם אחר מפני שכל הדברים הנוגעים בפניס היו מוטלין על המנוה על הפניסות ולא על הסגן וכיון שהתחיל לומר להן בואו והפיסו מי שוחט כו' אמר להן גם צאו וראו כו' וכל הדברים אחרים הנגזרים אחר עבודת התמיד התלויין בפניס אע"ג שהרבה מהן אינן תלויין בפניס כי מי שהתחיל במצנה אומרים לו גמור: מי שוחט מי זורק כו'.

תימה הלא האי סדר דלא פמאן לא פאפא שאול דאמר אביי משמו פ"ק אמר להם המנוה דדישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש גרות והטבת חמש גרות קודמת לדם התמיד ולא כרבנן דפליגי על אבא שאול ואמרו דלא הנה מפסיק בין הטבת חמש גרות להטבת שתי גרות בדם התמיד אלא בקטרת ולפי זה פ"ק הוא הסדר דישון מזבח הפנימי קודם לדם התמיד ודם התמיד קודם להטבת חמש גרות.

ועוד קשה דהכא קתני זריקת דם התמיד ברישא ולקמן בפירקין קתני ברישא מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ונהדר קתני מי שזכה בדישון הפנויה ונהדר קתני בריש פ"ק רביעי שחיטת התמיד וקבלת דמו וזריקתו לכן צריך לומר בהכרח שלא היה הפניס על סדר העבודה ואפשר משום דשחיטה וזריקה היא עקר עבודת התמיד טפי מדישון מזבח הפנימי והמנוה היו מקדימין אותם בפניס והמפרש פירש טעם אחר בשם רבו הואיל שהיו מבקרים התמיד לאור אבוקות בתחלה קודם כל כו' וגם הוא נכון ואע"ג דשחיטה פ"ק בנזר תיקנו בה פניס הואיל דתחלת עבודת התמיד היא וכתבא להו אי לא יטילו פניס אתי לאנצווי עלה ואתו בה לדי סכנה כדמפרש הגמרא בסוף פ"ב דיומא.

ומה שפירש ר"ע מברטנורה ז"ל מי שפעלה לו הפניס זורק את הדם והסמוך לו שוחט הוא מדברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה ריש פ"ב דיומא ותימה רבתי בעיני מנין לו זה ולא שמעתי ולא ראיתי לשום אחד מן המפרשים שסובר פן אלא אדרבה הרמב"ם גופיה בפירוש משנתנו פאן ובחבורו בפ"ק ד' מהלכות תמידין ומוספין והסמ"ג ושאר

מחברים כתבו בהדגה דוה שעלה לו הפינס הוא שוחט והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו וכן פרש"י בהדגה ביומא פרק בראשונה גבי איבעיא להו פשהו מפייסין לעבודה אחת מפייסין וז"ל לעבודה אחת מפייסין כגון מי שוחט ולכשיזפה מי שזכה לשחיטה שוב אין פייס לשאר שתיים עשרה עבודות אלא פהנים המנקפין לימינו נמשכין אחריו כפי סדר משנתנו שני לזריקה שלישי לדישון מזבח הפנימי כו' וגם מה שכתב ר"ע מפרטנורה ז"ל השביעי העוקץ ולא זכר הרגל אם אינו טעות דלוג סופר לא דק פי השביעי מעלה העוקץ והרגל דוק ותשפח: הרואה אומר ברקאי.

בירושלמי דיומא מפרש ברקאי הוא עגנו פטדה וברקת ויש אומרים שהוא עגנו ברקים ורעמים ולכל הפירושים רצונו לומר שהאיר והבריק השחר: מתיא בן שמואל אומר האיר כו'. במנחות סוף פרק שתי הלחם מיייתי משנה זו ופרש"י מתיא בן שמואל הנה ממונה על כך כדאמר בשקלים מתיא בן שמואל הנה ממונה על הפייסות והיינו הפייסות שהיו מפייסין פשהאיר היום מי שוחט מי זורק וכשהוא שואל אם הגיע זמן שחיטה אמר לאותו שעל הגג אמר אם האיר פני כל המזרח עד שבתכרון והוא אומר לו הן ובירושלמי נמצא שלפניכה הנה אומר עד שבתכרון כדי להזכיר זכות שני חבורן ע"כ.

וכתבו שם התוספות עליו ומה שכתוב בספרים בפרק אמר להם הממונה מתיא בן שמואל אומר ממונה על הפייסות אומר כו' ליתא אלא אומר הר"ם דה"ג מתיא בן שמואל ממונה על הפייסות אומר שהוא עצמו ממונה על כך והתם מפרש מי אמר בן עכ"ל, ואני אומר עם מה שמוחקין מלת אומר הראשון אפתי קשה לי על פרש"י שהרי בהדגה משמע התם ביומא דמתתיה פליג על ת"ק ועוד קשה על פרש"י שהרי ביומא מפרש הגמרא בהדגה שלא הנה אחד אומר כל אלה הדברים האיר פני כל המזרח עד שהוא בתכרון לכן יותר נכון פירוש המפרש וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל דמתיא בן שמואל פליג על ת"ק דלא הנה אומר הרואה ברקאי לפי שזה השיעור אינו מספיק לזמן שחיטת התמיד אלא כנה הלשון הנה אומר האיר פני כל המזרח וזמן זה הוא אחר זמן ברקאי שזכר הת"ק ואותן שהיו עומדים למטה שואלין לו הגיע האור עד חבורן והוא משיב הן: והביאו טלה מלשכת הטלאים.

פי' שהיו שם הטלאים מבוקרין כדתנו בפרק אין גערין אין פוחתין מששה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים: במקצוע צפונית מערבית. בפ"ק דיומא פריף הגמרא מהו משנה על המשנה דפ"ק דמדות דתנו התם שהיא דרומית מערבית לבית המוקד ומשני האי לשפה אקצויי מקצאי ודאתי מצפון מתחזיא ליה בדרום ודאתי מדרום מתחזיא ליה בצפון ופרש"י האי לשכת הטלאים אקצויי מקצאי בשתי המקצועות נראית שארונה היא ועומדת במערב ומארכ' לצד הצפון ודרום עד קרוב למקצועות שמכאן ומכאן ודאתי מצפון מתחזיא ליה שמשוכה לצד דרום יותר ודאתי מדרום מתחזיא ליה משוכה לצד צפון ע"כ.

וכתבו התוספות שהקשה ריב"א אמאי לא משני דהא דקאמר פאן דהנה לשכת הטלאים במקצוע צפונית מערבית היינו בקרן צפונית מערבית של עזרה דהיינו מערבית דרומית של בית המוקד שהרי במסכת מדות משמע דבית המוקד גדול הנה לצפון העזרה וקאי התם אעזרה והא אבית המוקד וי"ל דלא מסתבר לומר שהנה אומר על זה ארבעה

לשכות היו שם כיון דלא הווי שם בעזרה אלא שפתיים מהם ועוד היאך יתכן קרנות העזרה וקרנות בית המוקד גדול שוות ומסתמא העזרה גדולה יותר מבית המוקד: ואחת לשפת החומות.

פ"י שפניחין שם חומות של לוקחי סלתות ונסכים מן ההקדש בדמים פדתנו במסכת שקלים ד' חומות היו במקדש והיה פתוח עליהן עגל גדי זכר חוטא והן סימני כבש ואיל ופר ושלש בהמות של מצורע כל מי שמבקש נסכים בא לו אצל הממונה על החומות ונותן לו מעות כפי נסכים שהוא צריך ומקבל ממנו חותם של אותם נסכים ובא לו אצל הממונה על הנסכים ומראה לו החותם ומקבל ממנו נסכים שקנה כשמביא חותם שפתוח בו עגל בידוע שנתן מעות לנסכי פר כשמביא חותם שפתוח בו גדי בידוע שנתן מעות לנסכי כבש כשמביא חותם שפתוח בו זכר בידוע שנתן מעות לנסכי איל שתרגום של איל דכרא כשמביא חותם שפתוח עליו חוטא בידוע שנתן מעות לנסכי מצורע וקרי ליה חוטא משום דאמרינו בערכין על ז' דברים נגעים באים.

ואחת לשפת בית המוקד פ"י לשפה קטנה שקרויה בית המוקד ופתוחה לבית המוקד גדול: הוציאו משם צ"ג פלי כסף כו'. בירושלמי סוף חגיגה ר' שמואל בר נחמן אמר בשם ר' יונתן כנגד צ"ג אנפרות שפתוח בפרישת חגי זכריה ומלאכי א"ר חונה חי שבתיים ואינו אלא פ"ג כנגד פ"ג חומות בעזרה שהיה כל אחד ואחד מיוחד שמו של הקב"ה וחותם ע"כ ובגמרא דידן לא אתפרש למה הוצרכו למגן פלים הללו ואפשר שהוא כנגד מה שצריכין לעבודת היום מן הפלים ואין אנו צריכין לטעם אחר: השקו את התמיד כו'.

פ"י סמוך לשחיטתו כדי שיהא עורו נפשט יפה כדאיתא בביצה פרק משילין למה ליה למימר משקין ושוחטין מילתא אגב אורחיה קמ"ל דלשקי איניש בהמתו נהדר לשחוט משום סרְכָא דמשכא והא דנקט בכוס של זהב בפרק שלפני זה אמר רבא גוזמא קתני דלא של זהב היה אלא של גחונשת יפה כשל זהב ורבי ינאי אומר בכוס של זהב ממש להראות עצירות ויכולת שאין עניות במקום עצירות: ע"ב אף על פי שהוא מבוקר מבערב כו'.

בסוף פָּרָק אין נערכין גילף תמיד מפסח בג"ש דתמיד טעון בקורמיום ארבעה ימים קודם שחיטתו: מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה כו'. בספרים אחרים פתובה משנה זו אחר משנת מי שזכה בתמיד מושכו כו' וכן עקר: ומפשיטין על שלחנות של שיש כו'.

וא"ת דבמסכת מדות פָּרָק המזבח תנו מן השלחנות לננסין ד' אמות והכא משמע שהשלחנות היו סמוכין לננסין שבהן תולין הבהמה להפשיט והבהמה מונחת על השלחנות כדי שלא תהא נגררת ע"ג קרקע.

כבר תירצו התוספות זאת הקושיא בפ"ק דיומא הני שלחנות אחרוני גינהו דהתם מיידי בשמונה שלחנות של שיש שהיו מדיחין עליהן הקרבים פדתנו במסכת שקלים ומייתי בפרק שאחר זה ואותם לא היו עומדים בין העמודים.

ומיהו קשה דבפרק שאחר זה תנו והקרבים מדיחין אותם במעטן של שלחנות של שיש שבין העמודים אלמא דהנה נמי ביני העמודים הווי קיימי. מיהו המפרש גרס התם שבבית

המטבחים ואפשר ליישב גם לפי הגנוסחא שבדינו אע"פ שהיו רחוקים ד' אמות קרי ליה בין העמודים ואע"פ שהיו רחוקים הנסין ד' אמות מן השלחנות לא הייתה הבהמה נגררת בארץ שגוף הבהמה גדולה ומגיע לשלחנות כדאיתא בב"ר דכבשים של תמיד היו כל כך גבוהים שאוכלים ע"ג ארזים וכשהיו מרכיבין כבשי התמיד על הגמלים היו רגלי הכבשים נגררין בארץ וכן כתבו התוספות בס"פ כל קרבנות הצבור: של שיש בפרק שאחר זה פריה הגמרא מכדי אין עניות במקום עשירות אמאי עבדי דשיש ניעבדיה דכסף ודנהב ומשני מפני שהוא מרתיח פירוש לפי שהנהב מסריח הכסף ומעפשו והשיש מקרר ומצנן ומעמידו שלא יסריח: הטני.

בערוף פי' שהוא לשון ושמת בטנא דומה לסל ופיו רחב דומה לתרקב גדול של זהב פלומר הטני דומה לתרקב ושל זהב הנה ולשון תרקב תרי וקב פלומר כלי המחזיק שלשה קבין אבל הטני לא הנה מחזיק אלא קבין וחצי ושתי מפתחות פרש"י בס"פ אלו מציאות גבי שמואל קרע מאניה על שהוא מרבנן דאסבריה הא מתניתין אחת שהוא יורד באמת בית השחי כו' שני פששים היו לו לשער הגדול הוא שער ההיכל והיו לו דלתות בתחלת עובי הפותל שהנה עביו שש אמות ודלתות אחרות לסוף עביו לצד פנים וב' פששים הן ב' פתחים קטנים אחד מימין שער הגדול רחוק קצת מן השער אותו שבדרום פתיב סגור ינה בשל עתיד ומסתמא פן הנה בבית עולמים אבל פשפש שבצפון הנה פותחו על ידי חור שאצלו שתוחב בו ידו עד השחי וכופף ידו בפנים וע"י מנעול אחר שבו שנפתח לאלתר בלי טורח ופוחח הפשפש ונכנס משם לתא והיא לשכה אחת הפתוחה להיכל ומן התא נכנס להיכל והולך בחלל ההיכל עד השער הגדול שבסוף עובי הפותל מבפנים ופותחו ובא לו אל שער השני ועומד בפנים ופותח ונגר בריח שמברית מקצה הדלת לקצה הדלת פירוש אחר נגר היינו הימד הנעוץ אחר הדלת בנקב שבאסקופה ואת הפותחות המנעולים והמסגרות עכ"ל פרש"י: לא הנה שוחט השוחט עד ששומע שער הגדול שנפתח.

וא"ת הא דאמר רב יהודה אמר שמואל בפרק איזהו מקומן ובפרק שני שעירי שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול תיפוק ליה דשחטו קודם תמיד של שחר פינן דאמרין פאן לא הנה שוחט השוחט כו' ואמרין לעיל סוף פ"ק מנין שאין דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערוף עליה העולה ואמר רבה העולה עולה ראשונה.

ומיהו לפי מה שפירשתי לעיל בשם התוספות דקרא דהעולה דוקא בהקטרה איירי ולא בשחיטה משום דכולי קרא בהקטרה מיירי לא קשיא מידי וכן תירצו התוס' בריש פ"ק דעירובין.

אבל אכתי קשה שהרי בריש פרק כל התדיר יליף ממלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד כל התדיר מחבירו קודם את חבירו ופירשו התוספות שם ובשאר דוכתי טובא דקרא מלבד להקדמת שחיטה אתיא ליה דתעשו את אלה בעשיית דם איירי וי"ל דקרא דהעולה וקרא דמלבד לא נאמר אלא למצוה בעלמא ולא לעכב כדאמר אבני בהדיא בפרק התכלת ודקא קשיא לה שלא הנה דבר קודם מצוה בעלמא הוא וכן כתבו התוספות שם ובפרק קדשי קדשים ובפרק שתי הלחם גבי מר אמר במסנדר ומר אמר במסולק

דְּהָא דַתְּנָן לֹא הָיָה שׁוֹחֵט הַשׁוֹחֵט כּו' זֶהוּ לְמַצּוֹה בְּעֵלְמָא וְלֹא לְעֵיפּוּב וְהָא דַתְּנָיָא בַתּוֹסְפָתָא דְּפִסְחִים כֹּל הַזְּבָחִים שֶׁהִקְדִּימָן לְתַמִּיד שֶׁל שׁוֹחֵט אוֹ עֵיפָבֵן אַחֵר תַּמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֵרְבָיִם פְּסוּלִין הֵינּוּ מִדְּרַבְּנָן: מִרִּיחּוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל שֶׁעַר הַגְּדוֹל שֶׁנִּפְתַּח.

וּא"ת דְּבִרְיָשׁ פֶּרֶק טֵרֵף בְּקִלְפֵי אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה מִירוּשָׁלַיִם לִירִיחוֹ עֲשֶׂרָה פְּרָסָאוֹת וְצִיר דְּלַתוֹת הֵהִיכַל נִשְׁמַע בְּשִׁמּוֹנָה תַּחֲוּמֵי שֶׁבֶת. כִּכָּר הִקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת קוֹשְׁיָא זֹו הֵתֵם וְתִירְצוּ דְּצִירֵי דְּלַתוֹת לֹא הָיוּ נִשְׁמְעִין אֲלֵא ח' תַּחֲוּמֵי שֶׁבֶת אֲבָל הַשֶּׁעַר עֲצָמוּ נִשְׁמַע בִּירִיחוֹ א"כ בַּתּוֹף ח' תַּחֲוּמֵי שֶׁבֶת הָיוּ מְרַגְּשִׁין קוֹל צִירֵי הַדְּלָתוֹת שֶׁכָּל אֶדָם יְכוֹל לְהַרְגִישׁ שֶׁהוּא קוֹל צִירִים וּמִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַבָּרָה בְּעֵלְמָא אֲבָל מִי שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ לֹא הָיָה מְרַגֵּשׁ מֵה קוֹל הָיָה זֶה וְכֵן הָא דַתְּנָן בְּסֻמוֹף מִרִּיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל גְּבִינֵי פְרוֹז וּבפ"ק דְּיוֹמָא תְּנָיָא גְּבִינֵי פְרוֹז מֵהוּ אוֹמַר עֲמָדוּ פִּהְגִים לְעַבּוֹדְתְכֶם וּלְוִים לְדוּכַנְכֶם וְיִשְׂרָאֵל לְמַעַמְדְכֶם וְהָיָה קוֹלוֹ נִשְׁמַע כְּשֶׁלֶשׁ פְּרָסָאוֹת.

צָרִיף לִינִישָׁב דְּמִירִיחוֹ לֹא הָיוּ שׁוֹמְעִין אֲלֵא קוֹל הַבָּרָה בְּעֵלְמָא אֲבָל בְּשֶׁלֶשׁ פְּרָסָאוֹת הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹלוֹ מִמֶּשׁ: מִרִּיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל מְגַרְיָפָה. בְּפֶרֶק אֵין נְעַרְכִין אָמַר שְׁמוּאֵל מְגַרְיָפָה הָיְתָה בְּמַקְדָּשׁ וְעֲשֶׂרָה נִקְבִים הָיוּ בָּהּ כֹּל אֶחָד וְאַחָד מוֹצִיא עֲשֶׂרָה מִינֵי זֶמֶר נִמְצְאָה כֹּלָה מוֹצִיאָה מֵאַה מִינֵי זֶמֶר וּפְרַש"י מְגַרְיָפָה שֶׁגוֹרְפִין בָּהּ אֵת דָּשֵׁן הַמִּזְבֵּחַ בְּדִיל כְּלַעַז וְהוּא כְּמִין כַּף.

וְהִקְשׁוּ עָלָיו הַתּוֹסְפוֹת הֵתֵם דְּהָא מְגַרְיָפָה הָיְתָה כְּלֵי זֶמֶר אֲלֵא נִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּשִׁנֵי מִינֵי מְגַרְיָפוֹת הָיוּ אַחַת לְדָשֵׁן וְאַחַת שֶׁל שִׁיר ע"כ. וְאַנִי תַמְיָה מְאֹד עַל בְּעַל הַתּוֹסְפוֹת הָאֵלֶּה הַיָּאֵף חָשַׁד לְרַש"י הַמְּאֹר הַגְּדוֹל דְּנִהֲרִין לִיה שְׁבִילֵי דְּכּוֹלֵי גְמָרָא כְּשֶׁבִילֵי דְּמַתִּי שֶׁלֹּא יָדַע דְּמְגַרְיָפָה הָיְתָה כְּלֵי זֶמֶר וְשֶׁהָיוּ שְׁנֵי מִינֵי מְגַרְיָפוֹת אַחַת לְדָשֵׁן וְאַחַת שֶׁל שִׁיר אֲבָל רַש"י כְּגוֹן לֹמַר שֶׁנִּקְרְאוֹת מְגַרְיָפָה לְפִי שֶׁצּוֹרְתָהּ הָיְתָה כְּמוֹ מְגַרְיָפָה שֶׁל דָּשֵׁן וּבְעַל הַתּוֹסְפוֹת לֹא דַק: קוֹל בֶּן אֲרִיָה מְקִישׁ בְּצִלְצֵל.

בְּגִמְרָא שֶׁבְּיַדְנֵנו כְּתוּב אֲרִיָה בִּי"ד וְטָעוֹת סוֹפֵר הוּא וְצָרִיף לְהִיּוֹת אֲרִיָה בְּי"ן וְכֵן הוּא בְּפ"ה דְּשִׁקְלִים בֶּן אֲרִיָה עַל הַצִּלְצֵל וְכֵן הוּא לְקַמְן בְּסוֹף פֶּרֶק בְּתֵרָא וְהִקְשִׁי בֶּן אֲרִיָה בְּצִלְצֵל כו': מִרִּיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַחֲלִיל.

הֵינּוּ דַתְּנָן בְּסוֹפָה הַחֲלִיל חֲמִשָּׁה וְשִׁשָּׁה כו' אַע"פ שֶׁהֲרַבָּה מִינֵי זֶמֶר הָיוּ שָׁם אֲלֵא עַל שָׁם שֶׁחֲלִיל קוֹלוֹ נִשְׁמַע יוֹתֵר מִן הָאַחֲרִים נִקְרְאוּ כֹּלָם עַל שְׁמוֹ: שֶׁעֲשֶׂה בֶּן קֶטִין מוֹכְנֵי לְפִיּוֹר. פְּרִיָשְׁתִּיו לְעֵיל ע"ש וְהָא דְקָאֵמַר מִרִּיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַשׁוֹפָר דַתְּנָן בְּפֶרֶק הַחֲלִיל אֵין פּוֹחֲתִין מִכ"א תְּקִיעוֹת בְּמַקְדָּשׁ כו': בְּאַחֲרוֹנָה כִּיבַד אֵת הַשָּׂאֵר כו'.

פִּי' בְּאַחֲרוֹנָה שֶׁלֹּא הָיָה רַק מְעַט דָּשֵׁן וְלֹא הָיָה יְכוֹל לִיקַח בְּחֻפְזוֹ כִּיבַד שָׂאֵר הַדָּשֵׁן לְתוֹף הַטְּנֵי וְהִנִּיחוֹ לְטְנֵי שָׁם וְיִצָּא אֲבָל לֹא הָיָה מוֹצִיא הַטְּנֵי מִיַּד שְׁכִינּוֹ שֶׁצָּרִיף לְתַת הַדָּשֵׁן אֲצֵל הַמִּזְבֵּחַ קִדְמָה כְּמוֹ דִּישׁוֹן הַמְּנוֹרָה הָיָה מִמֵּתִין עַל כֵּהֵן הַשְּׁנֵי שְׁזָכָה בְּדִישׁוֹן הַמְּנוֹרָה עַד לְאַחֵר זְרִיקַת הַתַּמִּיד וְאִז הָיוּ שְׁנֵיהֶם מוֹצִיאִין זֶה הַטְּנֵי וְזֶה הַכּוֹז וְשׁוֹפְכִין הַדָּשֵׁן בְּמַקְוֶם אֶחָד אֲצֵל הַמִּזְבֵּחַ כְּדַתְּנָן לְקַמְן בְּפֶרֶק הַחֲלוּ עוֹלִים: מְדַשֵּׁן אֵת הַשָּׂאֵר וּמִנִּים אֵת אֵלוֹ דוֹלְקִים בְּמַקְוֶם כו'.

רבתה התימה שהרי לקמן בפרק החלו עולים תנו מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומוציא שתי גרות מזרחיים דולקין מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו היה מדליק את המנורה של בין הערבים מצאו שפכה מדשנו ומדליקו ממזבח העולה א"כ שתי משניות אלו נראות כסותרות זו את זו מראש ועד סוף וכבר נשאל הרשב"א על זה והנה אציג לפניך תשובתו ואח"כ אכתוב מה שדקדקתי בדבריו ומה שנ"ל עיקר ביישוב שתי משניות אלו והילך לשון תשובות הרשב"א באמת כי לפי פשטן של דברים נראה שהמשנה שבפרק החלו פליגא אמשנה דפרק אמר להם הממונה וכן פתב הרמב"ן ז"ל בפרק במה מדליקין אלא שאני תמה במה שכתב שם הוא ז"ל וז"ל קשיא בהיה ברייתא דת"כ דתניא התם נכנס ומצא ב' גרות מזרחיים דולקים מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו מדליק את המנורה בין הערבים דאלמא אינו מדליק למזרחי ובמסכת תמיד תנו מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי גרות מזרחיים דולקין מדשן את השאר ומניח את אלו דולקין במקומן מצאו שפכו מדשנו ומדליקו מן הדולקין ואח"כ מדשן את השאר ומשמע דברייתא דספרא משבשפתא וסמי ברייתא מקמי מתניתין עכ"ל ז"ל.

ואני תמה על רבינו ז"ל דמתניתין נמי היא בפרק החלו עולין ובלשונה נאמרת שם בלשון הברייתא השנויה בספרא ולי נראה ששתייהו הלכה ואין מחלוקת ביניהן כלל כמו שאכתוב לפניך בעזרת השם אלא שאני מקדים לסדר לפניך ענין ההטבה וההעלאה כולה כפי מה שאני סבור.

אני סבור שההעלאה היא ההדלקה וההטבה אינה ההדלקה אלא דישון השמן והפתיחה כשמצאן שפכו ונתנית השמן כמדתה ופתיחה חדשה וזה שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב והדלקת הגרות היא הטבתן וגרסינו בפרק התכלת אמר אב"י מסתברא כמאן דאמר בקטרת הסמים של בין הערבים דכתיב בפקר בפקר בהיטיבו את הגרות יקטירנה ואי לאו דעבד הדלקה מאורתא הטבה בצפרא מהיכא, ובפרק שתי מדות מטיבה ונותן בה שמן ומדליקה אלמא הטבה לאו היינו הדלקה וכך הוא סדרן של דברים בערב מעלין שבעת הגרות דכתיב ובהעלות אהרן את הגרות בין הערבים וגו' ונותנין בהו שמן בכל אחד ואחד חצי לוג פשיעורו לידלק מערב עד בקר בלילה הגדול שבטבת וכדתנו בפרק שתי מדות ג' ומחצה למנורה חצי לוג לכל גר וגר ואמרנו עלה בגמרא מנא הני מילי דת"ר מערב עד בקר תן לה מדתה שתהא דולקה מערב עד בקר ומפאן אנו למדין ג"כ שאם מצאן שפכו אין זקוק להו להדליקו עד הערב שאלו כן היה נותן בהם שמן כדי מדת יום ומדת לילה שהתורה לא תסמוך על הגס.

ובגר מערבי בלבד הוא שהקפידה התורה להיות דולק והולך תמיד דכתיב לפני ה' תמיד אותו שלפני ה' יהא תמיד כדתניא בספרי לפני ה' תמיד שיהא גר מערבי תדיר שממנו מדליק את המנורה בין הערבים ואעפ"כ לא היו נותנין בה שמן יותר מחברותיה מפני שזהו עדותה וכדתניא בפרק כל קרבנות הצבור מחויז לפרוקת העדות עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדותה אמר רבא זה גר מערבי שנותנין בה שמן כמדת חברותיה שממנה היה מדליק ובה היה מסיים ומ"מ אם מצאו שפכה מדשנו ומדליקו דבעינן לפני ה' תמיד אבל השאר אם מצאן דולקין מניחן במקומן עד הערב

ואם מצאן שִׁכְבוּ מִדְּשָׁן שְׁמֵנוּ וּמִדְּשָׁן פְּתִילָתָנוּ וְנוֹתָן לְתוֹכוֹ שֶׁמֶן כְּמִדְּתָנוּ וּפְתִילָה חֲדָשָׁה וּמִנִּיחָנוּ עַד הָעֶרֶב וְזֶהוּ הַטְּבָתָנוּ שְׁפָתָנוּ בְּהֵן בְּבִקְרָה בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנְּרוֹת אַבְל אִם מִצָּא שְׁנֵי הַמְּזַרְחִים שְׁכָבוּ אִם יֵשׁ שֵׁם נֵר אֶחָד דּוֹלֵק מִדְּלִיקָנוּ מִן הַדּוֹלֵקִים וּכְדִתְנוּ מִדְּשָׁנוּ וּמִדְּלִיקָנוּ מִן הַדּוֹלֵקִים וְאִם לֹא מִדְּלִיקָנוּ מִמְּזַבַּח הָעוֹלָה וְזֶהוּ ג"כ שְׁלֹא קְדָבְרֵי הַרְמַב"ם ו"ל וְתִנְיָא בְּסִפְרֵי בְּרִישׁ סֵדֶר בְּהַעֲלוֹתָהּ יֵאִירוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת שׁוֹמְעֵ אֲנִי שְׁיֵהוּ דּוֹלְקִין לְעוֹלָם ת"ל מְעַרְבַ עַד בְּקָר אִי מְעַרְבַ עַד בְּקָר יְכוֹל יְכַבֵּם ת"ל יֵאִירוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת הָא כִּיצַד יֵאִירוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת מְעַרְבַ עַד בְּקָר לִפְנֵי ה' תָּמִיד שְׁיֵהָא נֵר מְעַרְבֵי תְדִיר שְׁמִמְנוּ מִדְּלִיק אֶת הַמְּנוֹרָה בֵּין הָעֶרְבִים.

וּמִכָּאֵן תְּשׁוּבָה לְהַרְמַב"ם ו"ל שְׁפָתָב בְּכָל הַנְּרוֹת שְׁאִם מִצָּאן שְׁכָבוּ בְּבִקְרָה מְטִיבוֹ וּמִדְּלִיקָנוּ וְנ"ל שְׁסִמְהָ לֹו הָרַב עַל מַה שְׁאָמְרוּ בַר"פ שְׁתֵּי מִדּוֹת א"ר יוֹחֲנָן נֵר שְׁפָתָתָה נִידְשָׁן הַשְּׁמֵן נִידְשָׁנָה הַפְּתִילָה כִּיצַד עוֹשֶׂה מְטִיבָה וְנוֹתָן בָּהּ שְׁמֵן וּמִדְּלִיקָה וְאֶתְמַר גְּמִי א"ר יוֹחֲנָן וְאָמְרֵי לָהּ א"ר חֲנִינָא אָמַר רַבִּי נֵר שְׁפָתָתָה נִידְשָׁן הַשְּׁמֵן נִידְשָׁנָה הַפְּתִילָה כִּיצַד עוֹשֶׂה מְטִיבָה וְנוֹתָן בָּהּ שְׁמֵן כְּמִדָּה רֵאשׁוֹנָה וּמִדְּלִיקָה דְּאֶלְמָא בְּשַׁעָה שְׁמִטְיבָה מִדְּלִיקָה וְלֹא מִדְּלִיקָה בְּשַׁעַת הַעֲלָאָה בֵּין הָעֶרְבִים קָאָמַר חֲדָא דְלֹא מְשַׁמַּע הָכִי וְעוֹד דְּאָמְרִינָן הָתָם יְתִיב ר' זְרִיקָא וְקָא מִיבְעִיא לִיהָ כְּשֶׁהוּא נוֹתָן בָּהּ שְׁמֵן כְּמִדָּה רֵאשׁוֹנָה אוֹ כְּמִדָּה שְׁחִסְרָה וְאִי מִדְּלִיקָה לְעַרְבַ קָאָמַר פְּשִׁטָא כְּמִדָּה רֵאשׁוֹנָה הוּא נוֹתָן בָּהּ אֶלְא שְׁמִדְּלִיקָה לְאַלְתֵּר קָאָמַר וּלְפִיכָהּ שְׁאֵל רַבִּי זְרִיקָא כִּינּוּן שְׁאִינוּ מִדְּלִיקוּ אֶלְא שְׁלֹא יְהֵא דּוֹלֵק בְּאוֹתוֹ שְׁמֵן עַד שַׁעַת הַעֲלָאָה דְּבֵין הָעֶרְבִים לֹא יְהֵא זְקוּק לִיתָן בּוֹ שְׁמֵן אֶלְא כְּמַה שְׁרוּסֵר לְהִיּוֹת דּוֹלֵק עַד בֵּין הָעֶרְבִים צְרִיף הוּא לְהִטִּיבוֹ וּלְהַדְּלִיקוֹ וּמִדְּקָאָמַר נֵר שְׁפָתָתָה סְתָם מְשַׁמַּע דְּבִאִיזָה נֵר שְׁבָכָל ז' הַנְּרוֹת קָאָמַר וְלֹא בְּנֵר מְעַרְבֵי אוֹ בְּשְׁנֵי נְרוֹת מְזַרְחִים בְּלַבַּד.

וְלִי נִרְאָה דִּהֵיָא בְּשְׁנֵי מְזַרְחִים מִיְיָרֵי שְׁצָרִיכִין לִידְלֵק לְעוֹלָם לְמָאן דְּאִית לִיהָ מְזַרְחַ וּמְעַרְבַ הָיוּ עוֹמְדִין אוֹ בְּנֵר מְעַרְבֵי לְמ"ד צְפוֹן וְנֶדְרוּם הָיוּ עוֹמְדִין לְפִי שְׁנֵר מְעַרְבֵי צְרִיף לְהִיּוֹת דּוֹלֵק תָּמִיד כְּמוֹ שְׁאָמְרָנוּ וּלְפִיכָהּ אִם מִצָּאָו שְׁכָבָה מִדְּשָׁנוּ וּמִדְּלִיקוֹ כְּדִי שְׁיֵהָא דּוֹלֵק עַד בֵּין הָעֶרְבִים וּכְשֶׁמִּצָּאָן כְּלָן שְׁכָבוּ מְטִיב רֵאשׁוֹנָה חֲמֵשׁ נְרוֹת מְעַרְבִים וּמְקַטִּיר וְאִח"כ חוֹזֵר וּמְטִיב שְׁתֵּי נְרוֹת מְזַרְחִים וְזוֹ הִיא שְׁאָמְרוּ בְּיוֹמָא בַּ"ק וּבְפָרָק שְׁנֵי דִּהֵטְבַת חֲמֵשׁ נְרוֹת קוֹדֵם לְהֵטְבַת שְׁתֵּי נְרוֹת דְּאֶלְמָא בְּבִקְרָה מְטִיב אֶת כְּלָן וּכְדִדְרָשִׁינוּ בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנְּרוֹת יְקַטִּירָנָה בְּעִידוֹן הַטְּבָה יְהֵא מְקַטִּיר וּבְשַׁעַת הַעֲלָאָה דִּהֵיָנוּ בֵּין הָעֶרְבִים אֶפְּלוּ כְּלָן דּוֹלְקִין מִדְּשָׁנוּ וּמִדְּלִיקוֹ דְּכְתִיב יַעֲרוֹף אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבְנָיו מְעַרְבַ עַד בְּקָר וְכִיצַד סֵדֶר הַטְּבָתָנוּ וְהַדְּלָקָתָנוּ בֵּין הָעֶרְבִים בְּזִמְנוּ שְׁנַכְנַס וּמִצָּאָן שְׁכָבוּ כְּלָן חוּץ מִשְׁנֵי הַמְּזַרְחִים מִדְּשָׁן חֲמֵשׁ נְרוֹת וְאִח"כ מְקַטִּיר אוֹ מְפָסִיק בְּעֵבֹדָה אַחֲרַת לְמַר כְּדָאִית לִיהָ וּלְמַר כְּדָאִית לִיהָ כְּדָאִיתָא בְּפָרָק שְׁנֵי דְּיוֹמָא וְאִח"כ מְטִיב אֶת הַמְּזַרְחֵי וּמְנִיחַ אֶת הַמְּעַרְבֵי דּוֹלֵק וְאִח"כ מִדְּשָׁן אֶת הַמְּעַרְבֵי שְׁבוּ הִיָּה מְסִיִּים וְאוֹתָהּ פְּתִילָה הִישָׁנָה תּוֹפְסָה בְּיָדוֹ אוֹ מְנִיחָה בְּכָלִי וּמִדְּלִיק אֶת הַמְּעַרְבֵי בְּפְתִילָה חֲדָשָׁה מִן הַפְּתִילָה הִישָׁנָה שְׁהִיָּה בְּנֵר הַמְּעַרְבֵי וְאִח"כ מִדְּלִיק אֶת הַמְּזַרְחֵי וְאֶחָרֵי הַחֲמֵשׁ וּבְזִמְנוּ שְׁמִצָּאָן שְׁכָבוּ כְּלָן מִדְּשָׁן אֶת חֲמֵשׁ הַנְּרוֹת וּמְפָסִיק בְּעֵבֹדָה אַחֲרַת וְחוֹזֵר וּנְכַנַּס וּמְטִיב אֶת שְׁתֵּי נְרוֹת מְזַרְחִים וּמִדְּלִיק אֶת הַמְּעַרְבֵי מִמְּזַבַּח הַחִיצוֹן וְאִח"כ מִדְּלִיק אֶת הַשָּׂאָר כְּה' ל' סֵדֶר הַטְּבָתָנוּ וְהַעֲלָאָתָנוּ לְדַעַת תַּנָּא דְּסֵדֶר יוֹמָא אֶלְא שְׁלַדַעַת תַּנָּא דְּתָמִיד יֵשׁ מַחְלוּקַת בְּהַפְסֵק הַטְּבָה שְׁכָבְקָר כְּשֶׁמִּצָּאָן שְׁכָבוּ וּכְמוֹ שְׁאָפְרַשׁ.

ומעֲתָה אֲנִי מִפְּרֹשׁ כְּדֵי שְׂיִשְׂוּוּ הַמְּשֻׁנּוּיֹת שְׁבִתְמִיד וְהַבְּרִיִּיתָא שְׁבִסְפָּרָא תַּנּוּ בְּתַמִּיד פְּרָק אָמַר לָהֶם הַמְּמוֹנָה מִי שְׁזָכָה בְּדִישׁוֹן הַמְּנוּרָה נִכְנַס וּמִצָּא שְׁתֵּי גֵרוֹת מְזַרְחִים דּוֹלְקִין מְדַשֵּׁן אֶת הַשְּׂאָר וּמַנִּיחַ אֶת אֵלּוּ דּוֹלְקִין בְּמִקּוֹמָן מִצָּאן שְׁכָבוּ מְדַשֵּׁן וּמְדַלִּיק מִן הַדּוֹלְקִין וְאַח"כּ מְדַשֵּׁן אֶת הַשְּׂאָר פִּי' מִשְׁנָה זֶה כְּרַבִּי דָאֵמַר בְּמִנְחֹת פְּרָק שְׁתֵּי הַלְחָם מְנוּרָה מְזַרְחָה וּמַעְרַב הָיְתָה מְנוּחַת וְהָרֵאשׁוֹן שְׁבָצַד מְזַרְחָה קְרוּי מְזַרְחָה וְהַשְּׁנִי לוֹ מְעַרְבִי לְפִי שֶׁהוּא מְעַרְבִי לְרֵאשׁוֹן וּכְנֶגֶד הַחֲמִשׁ נִקְרְאוּ אֵלּוּ הַשְּׁנָיִים מְזַרְחִים וּלְפִי שְׂאִין הַשְּׁנִי מְעַרְבִי אֲלֵא בְּהַצְטָרְפוֹת הָרֵאשׁוֹן ע"כ צְרִיךְ שִׁיְהֵא גַם הַמְּזַרְחֵי דּוֹלֵק תְּמִיד כְּדֵי שִׁיְהֵא הַשְּׁנִי שֶׁהוּא לְפָנָיִם ה' נִקְרָא מְעַרְבִי וּמִשְׁנָה זֶה בְּהִטְבָּה שֶׁל בְּקָר וּלְפִיכֶךָ כְּשֶׁנִּכְנַס וּמִצָּא שְׁנָיִים הַמְּזַרְחִים דּוֹלְקִין מְדַשֵּׁן אֶת הַשְּׂאָר וּמַנִּיחַ אֶת אֵלּוּ דּוֹלְקִין וְה"ה לְכָל הַשְּׂאָר אִם מִצָּאן כִּלְוֹ דּוֹלְקִין אִינוּ מְדַשֵּׁן כָּל מִי מֵהֶם שֶׁדּוֹלֵק אֲלֵא הָא דְקַתְּנִי וּמַנִּיחַ אֶת אֵלּוּ בְּמִקּוֹמָן מִשׁוּם סִיפָא נִקְטִיָּה דְקַתְּנִי מִצָּאן שְׁכָבוּ מְדַשֵּׁן וּמְדַלִּיק מֵה שְׂאִין כֵּן בְּשְׂאָר לְפִי שְׂאִין זְקוּק לְהֵן לְהַדְלִיקָה בְּשַׁעַת הַטְּבָה שֶׁל בְּקָר מִצָּאן שְׁכָבוּ מְדַשֵּׁן וּמְדַלִּיק מִן הַדּוֹלְקִין מִשְׁנָה זֶה לְצַדִּין קַתְּנִי כְּרִישָׁא תְּנִי מְדַשֵּׁן אֶת הַשְּׂאָר לֹאמַר אוֹתָן שְׁכָבוּ בֵּין שְׁכָבוּ כִּלְוֹ בֵּין שְׁכָבוּ מִקְצָתָן וְסִיפָא קַתְּנִי וְאִם לֹא כְּבוּ כִּלְוֹ מְדַלִּיק הַמְּזַרְחִים שְׁכָבוּ מֵאוֹתָן הַדּוֹלְקִין וְאַח"כּ מְדַשֵּׁן אֶת הַשְּׂאָר כִּלְוֹמַר אוֹתָן שְׁכָבוּ לֹא שִׁיכְבֶּה הַדּוֹלְקִין וְכַדְתְּנִיא בְּבְרִיִּיתָא שְׁבִסְפָּרָא אִי מְעַרַב עַד בְּקָר יְכוּל יְכַבֵּם ת"ל יֵאִירוּ שְׁבָעַת הַגְּרוֹת וּמ"מ תְּנָא דְמַתְּנִיתִין דְּהִכָּא פְּלִיג אֲתַנָּא דְסֹדֵר יוֹמָא דְאֵלּוּ לְהֵאֵי תְּנָא מִשְׁמַע דְּלֹא מִפְּסִיקִין בְּשׁוּם עֲבוּדָה בֵּין הַטְּבַת חֲמִשׁ גֵּרוֹת לְהַטְּבַת שְׁתֵּי גֵרוֹת בְּהַטְּבַת הַבְּקָר שְׂאֵלּוּ כֵּן הֵיכִי קַתְּנִי מְדַשֵּׁן וּמְדַלִּיק וְאַח"כּ מְדַשֵּׁן אֶת הַשְּׂאָר אֲדַרְבֶּה תַּחֲלָה הִנֵּה לוֹ לְדַשֵּׁן אֶת הַשְּׂאָר וְאַח"כּ יְדַשֵּׁן וְיַדְלִיק אֵלּוּ הַשְּׁנָיִים מְזַרְחִים וּכְמוֹ שְׂאֵמְרוּ שֵׁם בַּפ"ק דְּיוֹמָא בְּבִקְרָה בְּבִקְרָה בְּהִטְיָבוּ אֶת הַגְּרוֹת יִקְטִירָנָה בְּעֵינֵן הַטְּבָה יְהֵא מִקְטִיר קַטְנוֹת וְאוֹקְמִנָא שְׁקַטְנוֹת בֵּין הַטְּבַת חֲמִשׁ גֵּרוֹת לְהַטְּבַת שְׁתֵּי גֵרוֹת וְהַטְּבַת חֲמִשׁ גֵּרוֹת קוֹדְמַת לְהַטְּבַת שְׁתֵּי גֵרוֹת כְּדָאֵמַר הֵתָם בְּפָרָק אָמַר לָהֶם הַמְּמוֹנָה וּמֵאֵי טַעְמָא עֲבַד הַטְּבַת חֲמִשׁ גֵּרוֹת כְּרִישָׁא נִיעֲבִיד הַטְּבַת שְׁתֵּי גֵרוֹת כְּרִישָׁא פִּינוּן דְּאֲתַחֲזִיל לִיָּה עֲבִיד לִיָּה רַבָּא אֲלֵא מִשְׁמַע דְּתַנָּא דְתַמִּיד וְתַנָּא דְסֹדֵר יוֹמָא פְּלִיגִי בְּהָא כְּדַפְּלִיגִי נְמִי בְּהַקְדַּמַת קַטְנוֹת לְגֵרוֹת אוֹ הַקְדַּמַת גֵּרוֹת לְקַטְנוֹת דְתַנָּא דְסֹדֵר יוֹמָא מִקְדִּים קַטְנוֹת לְהַטְּבַת שְׁתֵּי גֵרוֹת וְכַדְקַתְּנִי הוּא מִקְטִיר וּמַטִּיב אֶת הַגְּרוֹת וְתַנָּא דְתַמִּיד מִקְדִּים הַטְּבָה כִּלְוֹ לְקַטְנוֹת וְכַדְקַתְּנִי מִי שְׁזָכָה בְּדִישׁוֹן הַמְּנוּרָה וּמִי שְׁזָכָה בְּקַטְנוֹת וְאַסִּיקְנָא בַּפ"ק דְּיוֹמָא דְפְּלִיגִי וְאוֹמַר אֲנִי דְתַנָּא דְתַמִּיד לֹא דְרִישׁ בְּבִקְרָה בְּבִקְרָה לְהַפְסִיק וְכַדְרִישׁ לְקִישׁ דְּלֹא דְרִישׁ לִיָּה וְאָמַר לְמָה מַטִּיבִין וְחוֹזְרִין וּמַטִּיבִין כְּדֵי לְהַרְגִישׁ כָּל הָעֲזָרָה כִּלְוֹ וְקַסְבֵּר הֵאֵי תְּנָא פִּינוּ דְלֹא אֲתִי בְּבִקְרָה בְּבִקְרָה לְהַפְסִיק בְּעֲבוּדָה מוּטָב שְׁנַקְדִּים וְנִדְשֵׁן וְנִדְלִיק אֶת אֵלּוּ הַשְּׁנָיִים מְזַרְחִים כְּדֵי לְקַיֵּים לְפָנָיִם ה' תְּמִיד וְאִי נְמִי אִית לִיָּה לְתַנָּא דְתַמִּיד בְּבִקְרָה בְּבִקְרָה לְהַפְסִיק דְלִמָּא סְבִירָא לִיָּה דְהַטְּבַת שְׁתֵּי גֵרוֹת קוֹדְמַת לְהַטְּבַת חֲמִשׁ גֵּרוֹת כִּלְוֹ שְׁכָבוּ דְכְּדֵי לְקַיֵּים לְפָנָיִם ה' תְּמִיד לֹא אֲמַרִּינוּ פִּינוּ דְאֲתַחֲזִיל עֲבִיד רַבָּא וּמַתְּנִיתִין דְתַמִּיד דְפָרָק הַחֲלוּ עוֹלִין דְקַתְּנִי נִכְנַס וּמִצָּא שְׁתֵּי גֵרוֹת מְזַרְחִים דּוֹלְקִים מְדַשֵּׁן אֶת הַמְּזַרְחֵי וּמַנִּיחַ אֶת הַמְּעַרְבִי דּוֹלֵק שְׁמִמְנוֹ הִנֵּה מְדַלִּיק אֶת הַמְּנוּרָה בֵּין הָעַרְבִים מִשְׁנָה זֶה בְּהִטְבָּה שֶׁל בֵּין הָעַרְבִים הֵיא דְלַכּוּלֵי עֲלָמָא מִפְּסִיק בְּהִטְבָּה וְהַעֲלָאָה בְּקַטְנוֹת דְכַתִּיב וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַגְּרוֹת בֵּין הָעַרְבִים יִקְטִירָנָה וְעַל פְּרָחִין בְּעֵינֵן הַעֲלָאָה יִקְטִיר קְאָמַר רַחֲמָנָא דְאִי יְדַלִּיק וְאַח"כּ יִקְטִיר הֵאֵי אִין עֲבוּדָה לְאַחַר הַעֲלָאָה וְכַדְאֲמַרִּינוּ בַּפ"ק דְּיוֹמָא וְתַדַּע לָךְ דְּהֵיא מַתְּנִיתִין בְּהַטְּבָה

של בין הערבים שהוא עידן העלאה קמיירי מדקתני ומניח את המערבי דולק שממנו מדליק את המנורה בין הערבים ואלו בהיה קמייטא לא קתני אלא מדשן את השאר ומניח את אלו במקומן ולא קנהיב טעמא שממנו מדליק דהשפתא לאו זמן הדלקת השאר היא ואינו מניחן אלא כדי לקיים מצות לפני ה' תמיד זה נ"ל מבואר.

ואל תקשני מדקתני גם במשנה זו האחרונה מי שזכה בדישון המנורה ולא קתני מי שזכה בהדלקת המנורה שהיא העיקר בשל בין הערבים לפי שהטענה משני טעמים האחד מפני שהדישון הוא התחלה ועוד שהדישון הוא עבודה ועליו מפיסין אבל ההדלקה אינה עבודה כדאמרנו ביומא פרק בראשונה זר שסדר את המנורה נחייב איכא נתינת פתילה נתינת הפתילה נחייב איכא נתינת שמן נתינת שמן נחייב איכא הדלקה נחייב איכא הדלקה לאו עבודה היא והכי קאמר מי שזכה בדישון המנורה בערב נכנס ומצא שתי גרות מזרחיים דולקין מדשן את המזרחי כלומר קודם שידשן את המערבי שבו מסיים לעולם וממנו מדליק בין הערבים ולא הזכיר פאן הטבת חמש גרות לפי שלא בא עכשיו אלא ללמד איזה מאלו המזרחיים מדשן תחלה ולא מדשן את המזרחי ומניחו כף זמן מרובה קאמר אלא להקדים ולומר שאותו מדשן תחלה ומניח את המערבי כדי לסיים בו ולהדליק ממנו את המנורה ועוד תדע לה שאלו בהטבת הבקר פינו שמצא את המזרחי דולק למה מכבהו והלא אפילו אחד מן השאר שהיה דולק אין מכבין אותו וכדמניא בספרי וכדכתבין לעיל ועוד אם מכבהו לא יהיה השני לו מערבי אלא ודאי בעידן העלאה דבין הערבים היא מתניתין דהיה שעמא אפי' היו דולקין פלו מדשנו ומדליקו אפילו המערבי עצמו ולא בא פאן אלא ללמד על שני מזרחיים אלו מי מהם מדשן תחלה כמו שאמרנו והיינו דלא אצטרף למיתני מדשן את השאר דזה פשוט שהוא מדשנו ומדליקו מן המערבי הנה שעמדו שתי המשניות בלי מחלוקת וסתיירה גם ברייתא דספרא בהטבה של ערב היא שנויה שהיא העיקר עכ"ל הרשב"א.

ולי נראה מה שכתב דתנא דמתניתין דהכא פליג אפנא דסדר יומא דאלו להאי תנא משמע דלא מפסיקין בשום עבודה בין הטבת חמש גרות להטבת שתי גרות בהטבת הבקר מפני שהוקשה לו מה שהקדים הכא במשנה זו הטבת שתי גרות להטבת החמש דלא פרבנו ודלא פאבא שאול וניחא ליה דהאי תנא פליג על רבנו ואבא שאול כמו שחולק בשאר דברים אין זה נכון לבדות מלבנו מחלוקת חדשה ומה שהוקשה להרשב"א למה מקדים הכא הטבת שתי גרות להטבת החמש דלא פרבנו ודלא פאבא שאול כבר נתיישב יפה בפירוש רבינו ברוך בר יצחק שפירש הא דתנו מצאן שכבו מדשנו לא שהיה נותן פתילה חדשה ושמן חדש כדרך הטבת הגרות דומיא למדשן שזכר לפניו ולאחריו גבי ה' גרות שהרי לעולם אין מטיבין כו' ולקמן אעתיק כל לשונו ופירש שאלו שתי משניות שתייהן בשל שחר איירי וז"ל ומצא שתי גרות מזרחיות דולקים האי תנא סבור מנורה מזבח ומערב היא מונחת ופעמים שמוצא גם השאר דולקים ונקט שתי גרות מזרחיות דולקין משום דשאר גרות אפילו דולקים מכבין ומדשנו ואלו שתי גרות אם מצאן דולקין אינו מכבין ועוד משום דקתני בסיפא מצאן שכבו לאלו מזרחיות חוזר ומדליקן ובשאר גרות מצאן שכבו אינו מדליקן עד הערב מדשן את השאר חמש גרות של צד מערב מסיר מהן השמן הישן והפתילה ישנה והדשן ונותן הפל בכוז ונותן שמן חדש ופתילה חדשה ולאחר שחיטת התמיד וזריקת דמו מדשן השני מזרחיות ונותן בהן שמן ופתילה חדשה

והא דמפסיק בהטבה בשחיטת התמיד וזריקת דמו ואינו מטיבון כלן יחד משום דכתיב בפקר בפקר בהטיבו את הנרות אמרה תורה חלק ההטבה לשני בקרים ועבד הטבת חמש נרות ברישא והדר הטבת שתי נרות משום דכיון דאתחיל עבד רובא והאי דלא עבד שיתא והדר חד משום דכתיב בהטיבו את הנרות ואין הטבת נרות פחות משנים ה"מ בזמן שאין הגס כגון לאחר שמת שמעון הצדיק אבל קודם שמת שמעון הצדיק שהיה נר מערבי דולק תמיד בדרה נס כדתנא מחוץ לפרוכת העדות עדות הוא שהשכינה שורה בישראל זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חכמותיה וממנה היה מתחיל ובה היה מסיים כשהיה בא להטיב השני נרות מזרחיות לא היה מדשן אלא הגר הראשון בלבד ומטיבו ומניח הגר השני הסמוך לו דולק עד הערב שמדליק את הנרות וממנו מדליק כל הנרות האחרים ואחר שהדליק שאר הנרות מטיבו ומדשנו לנר זה בערב ומדליקו ואע"ג דכתיב בהטיבו את הנרות דאין הטבה פחות משנים הכי עדיף טפי שלא להטיב כ"א נר אחד מן השתי נרות מזרחיות ולהניח הגר השני דולק שלא להטיבו עד הערב כדי לפרסם הגס שהוא דולק תמיד ומה שמטיב חמש של צד מערב תחלה ולא חמש של צד מזרח ולבסוף שתיים של מערב ומהם היה לו להדליק ולא עבד הכי משום דכתיב להעלות נר תמיד מחוץ לפרוכת העדות יצרוך אותו לפני ה' אמרה תורה קבע נר להדליק ממנו שאר נרות ואיזה זה נר שני של צד מזרח והוא קרוי נר מערבי דכי עייל להיכל בההוא נר פגע ברישא ואין מעבירין על המצות ואיכא למימר בההוא אתוק' הגס והוקבע להדליק ממנו ובגר ראשון אי אפשר דהא כתיב לפני ה' מאותו נר של צד שכינה שהיא לצד מערב ואין נר ראשון קרוי לפני ה' מצאן שכתבו השניים מזרחיות כגון לאחר שמת שמעון הצדיק מדשנו ומדליקו מן הדולקין לא שהיה נותן פתילה חדשה ושמן חדש בדרה הטבת הנרות שהרי לעולם אין מטיבין שתי נרות מזרחיות אלא לאחר שחיטת התמיד כדי להפסיק בין הטבת חמש להטבת שתיים אלא מדשנו היינו שמסיר הדשן שבראש הפתילה הישנה ומגביהה ומדליקה כדי להיות ניכר יפה הפסק שבין הטבת חמש נרות לשתיים ואם אין בנרות דולקין מדליקין ממזבח העולה ומדשן את השאר זו הטבת חמש הנרות שנותן פתילה חדשה ושמן חדש ומניחו כבויים עד הערב ושאר ומדשן דהכא אינו כמו מדשנו של שנים מזרחיות דלעיל ולאחר שחיטת התמיד וזריקת דמו חוזר ומדשן המזרחיות ונותן שמן ופתילה חדשה ומניחה עד הערב כבוייה ונר שניה שקרויה מערבית כמו כן מדשן ומסיר השמן והפתילה ישנה ונותן שמן חדש ומדליקה ממזבח העולה כדי להדליק ממנה בערב הנרות האחרות שגר מערבי הוקבע להדליק ממנו נרות אחרות ולכך נמי מדליקה אם מצאה כבוייה קודם שחיטת התמיד פינו שצריך מ"מ להדליקה כשפא ומטיב לאחר שחיטה עכ"ל.

והביאו ר"ע מברטנורה ז"ל וכתב עליו והוא המחנור שבכל הפירושים. ואני אומר עם כל השבח הזה שהוא משבח פ"י זה עדיין צריך לעשות לו סמוכות ותיקון גדול דכבר ראה הרשב"א ז"ל פירוש זה ושדא ביה נרגות עבות פקורות בית הבד ודחאו בשתי ידיים וז"ל מה שפירש כשמצא שתי נרות מזרחיים דולקין מדשן את השאר דהיינו חמש הנרות של צד מערב דכיון דאתחיל עבד רובא ומניח שתיים אלו כשהן דולקין עד שישחטו את התמיד ויזרקו את דמו ואחר דם התמיד חוזר ומדשן שתי נרות מזרחיים שהניח דולקין שאין לו להניח להטיב באחרונה פחות משתיים ע"כ.

וְזֶה אֵי אֲפֹשֶׁר שְׁהַמְעַרְבֵי דוֹלָק הוּא וְהוֹלֵךְ לִפְנֵי ה' תְּמִיד וְכָל שְׂאִינוֹ כָּבֵה מֵאֲלֵיו אִינוֹ מְכַבֵּה אוֹתוֹ כֹּל הַיּוֹם עַד הָעֶרֶב שְׁמֵטִיבוֹ וְלֹא שְׂיִכְבְּנוּ עַד שְׁמִדְלִיק מִמֶּנּוּ הַפְּתִילָה הַחֲדָשָׁה בְּעֶרֶב כְּדֹאִיתָא בְּסַפְרֵי יְכוּל יְכַבֵּם ת"ל לִפְנֵי ה' תְּמִיד אֲלֵמָא אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' לֹא יְכַבְּנוּ כָּלֵל.

וְעוֹד קִשָּׁה עַל מַה שְׁפִירֵשׁ שְׂאִין לוֹ לְהַנִּיחַ לְהַטִּיב בְּאַחֲרוֹנָה פְּחוֹת מִשְׁתִּים וְהֵלֵא תָּנּוּ לְמִן מְדַשֵּׁן אֶת הַמְזַרְחֵי וּמְנִיחַ אֶת הַמְעַרְבֵי דוֹלָק וְכוּ' דְּהָא אֲנִי שְׁתֵּי גְרוֹת בְּעֵינֵי בְּאַחֲרוֹנָה וְנִצְרִיךְ לֹאמַר לְדַעַת בְּעַל הַפִּירוּשׁ הַזֶּה שְׁהַמְשָׁנָה נְאֻמָּה כֹּל זְמַן שְׁהִיָּה הַגֵּס שֶׁל הַמְעַרְבֵי קִיָּים שְׁהִיָּה דוֹלָק כֹּל הַיּוֹם אֲבָל כְּשֵׁאִין הַגֵּס קִיָּים מְדַשֵּׁן אֶת שְׁנֵיהֶם וְזֶהוּ שְׁשֻׁנֵינוּ מְצִאוֹ שְׁכַבְרֵי מְדַשֵּׁנוּ וּמְדַלִּיקוֹ מִמִּזְבַּח הָעוֹלָה וְאֲפִילוֹ לֹא כָּבֵה כִּינֵן שְׂאִין הַגֵּס מִתְקִיָּים מְדַשֵּׁנוּ וּמְדַלִּיקוֹ ע"כ.

וְאִין לוֹ אֲלֵא דְבָרֵי נְבִיאוֹת חֲדָא דְּאֵי מִתְנִיתִין דְּפָרָק הַחֲלוֹ בְּשַׁעַת הַגֵּס הַיָּאָדָּה שְׁנָה בְּפָרָק אָמַר לְהֵם הַמְּמוֹנָה מְצִאָן שְׁכָבוּ וּא"ת דְּמִתְנִי' בְּפָרָק אָמַר לְהֵם הַמְּמוֹנָה שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַגֵּס וְהָא בְּאוֹתָהּ מְשָׁנָה עֲצָמָה שְׁכַבְרֵי הַחֲלוֹ שְׁהִיָּה בְּשַׁעַת הַגֵּס לְפִי דְבָרֵי בְּעַל זֶה הַפִּירוּשׁ קִתְנֵי מְצִאוֹ שְׁכָבֵה וְהִיא שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַגֵּס נִימָא רִישָׁא וְסִיפָא שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַגֵּס וּמְצִיעֵתָא בְּשַׁעַת הַגֵּס וּמִי אֲמַרִּין לְהוּ לְמִתְנִיתִין עַל פְּרַחְנוֹ לְצַדִּיין כְּתִבִיתוֹ וְלֹאמַר מְנִיחַ אֶת הַמְעַרְבֵי דוֹלָק בְּשַׁעַת הַגֵּס מְצִאוֹ שְׁכָבֵה שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַגֵּס מְדַשֵּׁנוּ וּמְדַלִּיקוֹ זֶה דְּבָר שְׂאִין הַשְּׁכָל מוֹדָה לוֹ וְלֹא הַדַּעַת מְקַבְּלוֹ.

וְעוֹד מֵאֵי מְצִאוֹ שְׁכָבֵה מְדַשֵּׁנוּ וְאֵי לְצַדִּיין הִיָּה לוֹ לֹאמַר מְצִאָן שְׁכָבוּ כְּמוֹ שְׁשֻׁנוּ בְּפָרָק רֵאשׁוֹן וְעוֹד מֵאֵי מְצִאוֹ שְׁכָבֵה וְהֵלֵא אֲפִילוֹ מְצִאוֹ דוֹלָק מְכַבֵּה וּמְדַשֵּׁן וּמְדַלִּיק לְפִי הַפִּירוּשׁ הַזֶּה וּבְהִדְיָא הִנֵּה לִיָּה לְמִיתְנֵי שְׁלֹא בְּזִמְנֵן הַגֵּס אֲפִילוֹ נְכַסֵּס וּמְצִאָ שְׁנֵי מְזַרְחֵי דוֹלָקִין מְכַבְּן וּמְדַשֵּׁן וּמְדַלִּיק אֶת הַמְעַרְבֵי.

וְעוֹד מִי דְּחָקוֹ לְבַעַל הַפִּי הַזֶּה לֹאמַר שְׁבִזְמַן שְׂאִין הַגֵּס קִיָּים אֲפִילוֹ מְצִאוֹ דוֹלָק יְכַבְּנוּ וְלָמָּה מְכַבֵּה דִּילְמָא חֲזַר הַגֵּס לְמִקוּמוֹ שְׁלֹא נִיתֵן לְהֵם זְמַן לְגַס לְדַעַת עַד אִיזָה זְמַן יִמְשׁוּךְ וּמִכָּאֵן וְאֵילָדָּה לֹא יִמְשָׁךְ וּבְכָל יוֹם וְיוֹם יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק שְׁמָא נְזַכָּה וְיִחְזוֹר הַגֵּס לְמִקוּמוֹ וְהִיא עַד לְשָׂאָר עֲמוֹ וְהַמְכַבֵּה הִנֵּה כּוּבֵשׁ עֲדוּתוֹ וְעוֹד.

קִשָּׁה אִם הַמְשָׁנָה הָאֲחֲרוֹנָה בְּשָׁל שַׁחַר קָאמַר שְׁמִדְשֵׁן אֶת הַמְזַרְחֵי כְּלוּמַר שְׁמְכַבְּהוּ וּמְדַשֵּׁנוּ וּמְנִיחַ אֶת הַמְעַרְבֵי עַד הָעֶרֶב א"כ אֵיךְ תִּלְהֵ טַעַם הַנְּחַת נַר הַמְעַרְבֵי דוֹלָק בְּמַה שְׁמִמְנוֹ מְדַלִּיק אֶת הַמְנוֹרָה בֵּין הָעֶרְבִים שְׂאִינוֹ מְפִירֵשׁ בְּפִתּוּב וְהַנִּיחַ הָעֵינָר הַמְפִירֵשׁ בְּפִתּוּב שְׁיָהָא דוֹלָק לִפְנֵי ה' תְּמִיד וְכָד הִיָּה לוֹ לֹאמַר וּמְנִיחַ אֶת הַמְעַרְבֵי דוֹלָק שְׁנֻאָמַר לִפְנֵי ה' תְּמִיד וְעוֹד כְּשֵׁמְצִאָ אֶת הַמְזַרְחֵי שְׁכָבֵה לְמַה מְדַשֵּׁנוּ וּמְדַלִּיקוֹ אַחַר שְׂאִין אֲנוּ צְרִיכִין עַכְשָׁיו לְהַדְלִיקוֹ שְׁהִיָּה לֹא קְרוֹי מְעַרְבֵי בֵּין שְׁיָהָא הַמְזַרְחֵי דוֹלָק בֵּין שְׂאִינוֹ דוֹלָק כְּדַעַת בְּעַל הַפִּירוּשׁ הַזֶּה וְאִם מְפִי שְׁתָּהָא הַהִפְסָקָה נִפְרַת אִין אֵלּוֹ אֲלֵא דְבָרֵי תִימָה וְכִי עֲמִידַת הַנֵּר דוֹלָק מְגַלָּה עַל הַהִפְסָקָה אֲדַרְבָּה הִיָּה יוֹתֵר חַיּוּב הַהִדְלָקָה נִיפְרַת כְּשֵׁהִיָּה הוּא כָּבֵה כְּאוֹתָן הַתְּמָשָׁה הָאֲחֲרִים וְעַם כֹּל זֶה מְסַלֵּק יָדוֹ מִמֶּנּוּ וְאִינוֹ מְדַשֵּׁנוּ כִּי הִיָּצֵא וְרוֹאֵה שְׁמִדְשֵׁן אֶת הַשָּׂאָר וּמְנִיחַ זֶה דוֹלָק סְבוּר שְׂאִין זֶה מְנִיחוֹ מִלְּהַטִּיבוֹ עַכְשָׁיו אֲלֵא מְפִי שְׁהוּא דוֹלָק אֲבָל כְּשֵׁהוּא כָּבֵה וְאִפ"ה מְטִיב אֶת הַשָּׂאָר וּמְנִיחַ אֶת זֶה עַכְשָׁיו נִיפְרַת וְנִגְלָה שְׂאִינוֹ מְנִיחוֹ אֲלֵא מִחַמַּת חַיּוּב הַהִפְסָקָה.

ועוד קשה מה שאמר בעל הפירוש הזה שאף פשהיו הנרות דולקות מכבו שהרי בספרי תנא אי מערב עד בקר יכול יכבם ת"ל יאירו שבעת הנרות ועוד מנין שחייב לכבות השאר ואם לא חייב בעמידתן דולקין תמיד מ"מ לא חייב בכבויין בבקר בבקר.

וא"ת פדי שלא תהא המנוחה מלאה שמן שריפה ופתילות מקולקלות זה זר מאד וכי לאותו שלפני ה' וחיביב מכלן לא חששה לו התורה לדשנו משמן ופתילה ישנים ומדשן שבתוכו ולשאר חששא יציבא בארעא וגירא בשמי שמיא ואינו בדין שיהו השאר מיופין ומתוקנים וזה שלפני ה' מלא דשן ומוטב שישארו כלם פן דולקים והולכין פדרה שגר מערבי דולק והולך שאי אפשר לדשנו משום עדותו ואם באנו לתלות בגזרת הפתוב שיהו השאר מתדשנין וזה עומד דולק לא מצאנו מקום שחייב הפתוב פן ולא נתפרש בכרייתא פן שיהא צריה לכבותן שפך אמרו יאירו שבעת הנרות יכול יהו דולקים לעולם כלומר שצריה שיהיו דולקים ואפילו פבו חוזר ומדליקן ת"ל מערב עד בקר יכול יכבם כלומר אם רצה לכבות יכבם ת"ל יאירו שבעת הנרות כלומר שיהיו מאירין והולכין עד שיכבו מעצמן הא כיצד יאירו שבעת הנרות בחיוב מערב עד בקר ואפילו פבו מדליקן עד הבקר מכאן ואילך אם יאירו יאירו ואם פבו פבו ומדשנן שלא חייב הפתוב להיות דולק והולך תמיד אלא אותו אשר לפני ה'.

סוף דבר לא מצאתי לפירוש הזה מסלול ודרה והאמת יורה דרכו והאריה עוד בקושיות הרבה ונלאיתי לכתבן פולם ולכן לא אכתוב רק עוד קושיא אחת בלבד כי היא מתורצת לפי עניות דעתי כמעט לרוב הקושיות שהקשה הרשב"א על פירוש רבינו ברוך שהבאתי לעיל וז"ל הרשב"א ועוד שפשמצאן שפבו מדשן את השניה בתחלה ואנו דישון החמשה צריכין לעשות תחילה דכיון דמתחיל במצונה עביד לה רובא פדאייתא התם ביומא וזו היא שדסקתני בתשובתי הראשונה לומר מה שאמרתי עכ"ל.

ואני אומר זה מורה שלא סייעו קמיה דהרשב"א הפירוש של רבינו ברוך שפבר הרגיש הוא בעצמו בקושיא זו ובאחרות ומפני כך פירש וז"ל מצאן שפבו מדשנן ומדליקן מן הדולקים לא שהיה נותן פתילה חדשה ושמן חדש פדרה הטבת הנרות שהרי לעולם אין מטיבין שתי נרות מזרחיים אלא לאחר שחיטת התמיד פדי להפסיק כו' וכמו שהעמקתי פל לשונו לעיל.

ובזה נמי נתיישב יפה מה שהקשה הרשב"א מי דחקו לבעל הפירוש הזה לומר שבזמן שאין הגס קיים אפילו מצאו דולק יכבנו כו' והוא מפני שעל כל פנים צריה להטיב פל הנרות בבקר דוקא ואפילו הגר מערבי בזמן שאין הגס קיים פדי להפסיק כו' פרבנן או קאבא שאול ביומא למר פדאיית ליה כו'.

ומה שהקשה הרשב"א היאך יכבה והלא שנינו בספרי יכול יכבם ת"ל לפני ה' תמיד אלמא אשר לפני ה' לא יכבנו כו'. אני שמעתי ולא אבין הלא אין תלונתו זאת על רבינו ברוך כי אם על רבנן ואבא שאול דתרונייהו ס"ל דהטבת חמש נרות קודם להטבת שתי נרות מזרחיים פדי להפסיק כו' ואי לאו שהווא מכבן לשתי נרות קודם להטבת שתי דולקין ומטיבן וחוזר ומדליקן היאך תמצא הטבת חמש נרות קודם להטבת ב' נרות מזרחיים פדי להפסיק כו' והא דתנא בספרי יכול יכבם ת"ל לפני ה' תמיד לאו למימרא

שלא יכבנו פלל אפילו פדי להפסיק כו' אלא שלא יכבנו ולהניחו פבוי עד הערב כמו שאר חמש גרות.

ומה שהקשה עוד הרשב"א ולמה מכבה דילמא חזר הנס למקומו כו' יש ליישב ולומר אטו אכשור דרי. ומה שהקשה עוד הרשב"א רישא וסיפא שלא בשעת הנס ומציעתא בשעת הנס כו' אין זה דוחק פולי האי מלאוקמה המשנה בתרי טעמי פי מצינו פהנה רבות אבל הרשב"א עושה מחלוקת בין תנא דיומא ובין תנא דמשנתנו במקום שאינו מוכרח וזה דוחק גדול.

ומה שהקשה עוד הרשב"א אם איתא שהמשנה אחרונה איירי בפל שחר איך תלה טעם הנחת גר המערבי דולק במה שממנו מדליק את המנורה בין הערבים כו' יש ליישב ולומר דניחא ליה טפי לתלות טעם הנחת גר המערבי דולק במה שממנו מדליק את המנורה פינון שהוא טעמא דקרא לפני ה' תמיד שהרי לא נאמר לפני ה' תמיד אלא מטעם שממנו מדליק את המנורה משום עדותו.

והעולה בידינו שדברי רבינו ברוך הם פהוגן וכהלכה וכן נ"ל עיקר. ומעתה אשיב ידי לדקדק בדברי הרשב"א ז"ל שכתב אני סבור שההעלאה היא ההדלקה וההטבה אינה הדלקה כו' ואני תמה למה ייחס זאת הסברא לעצמו פאלו למראה עיניו ישפוט הלא כבר קדמו אונקלוס שתרגם בהטיבו את הגרות באתקנותיה ית בוצינא כו' ובהעלות אהרן ובאדלקות אהרן כו' וכן פרש"י בהדיא בחומש ובגמרא פרק שתי מדות גבי גר שפכתה גדשן השמן כו' וכן נראה שהיא דעת הראב"ד ז"ל ממה שכתב בהשגותיו בפרק ב' מעבודת יום הכפורים דוק ותשפח.

גם מה שכתב הרשב"א ז"ל ואותה הפתילה הישנה תופסה בינו או מניחה בכלי ומדליק את המערבי כו' אמת שפך פרש"י בפרק במה מדליקין אבל התוספות הקשו על פירוש זה משמעתיך דהתם ואמרו אלא ודאי אי אפשר לעשות פן וכשפא להטיב הנה מטיב פל מה שבגר והפתילה היתה פכה מאליה אלא בעוד שהפתילה ישנה בגר מערבי הנה מדליק ממנה השאר והנה מטיבה ונותן בה שמן ופתילה חדשה ומדליקה מן השאר ובה הנה מסיים היינו ההדלקה.

ויש עוד פירוש שלישי במשניות אלו והוא מה שפירש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות ש'לו ולא אעתיק לשונו רק אכתוב מה שיש לדקדק בדבריו בפרק החלו גבי נכנס ומצא ב' גרות מזרחיים דולקים מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו הנה מדליק את המנורה של בין הערבים שגראה מדבריו שגגר המערבי הוא הגר השביעי שהוא היותר פנימי והיותר סמוך לפרוכת שהוא היותר מערבי מכלם והוצרך לפרש שהשתי גרות הפתוחים במשנה זו הן היותר פנימיות שהן הגר היותר קרור לפרוכת והקודם לו וא"כ צריך לומר שלא הנה פתוב בגנוסחא ש'לו לא במשנה ראשונה ולא במשנה אחרונה נכנס ומצא שתי גרות מזרחיים דולקים אלא שתי גרות מערביים דאל"כ איך יפרש שם המזרחיים על השתי גרות היותר פנימיות שהן לצד מערב וזו תימה גדולה דבכל הספרים חדשים גם ישנים פתוב שתי גרות מזרחיים.

ועוד נראה מפירושו זה שהוא סובר שפיות כל הנרות היו לצד מערב וכן פירש פאן במשנה זו והנה הוא משים מחלוקת בין תנא דספרי לתנא דמנחות בפרק שתי הלחם דתנא בספרי לפי שהוא אומר והאיר על עבר פניה שומע אני שיהיו הנרות דולקים על פני כל הנרות ת"ל אל מול פני המנורה שיהיו הנרות מקבילין את המנורה את הנרות הא מצד שלש כלפי מזרח ושלש כלפי מערב ואחד באמצע נמצאו פלן מקבילין את האמצעי ובגמרא דידן במנחות בפרק שתי הלחם איתא מזרח ומערב הנה מונחת המנורה דברי ר' מדקתיב בנר מערבי יצרוך אותו לפני ה' מכלל דכלהו לאו לפני ה' ואס"ד צפון ודרום פלהו נמי לפני ה' נינהו ורבי אליעזר בר רבי שמעון אומר צפון ודרום הנה מונחת המנורה אלא היא כתיב יצרוך אותו אהרן ובניו דמצדד להו אצדודי דתנא אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות מלמד שיהיו מצדדין פניהם כלפי נר אמצעי כו' שלפי פירוש הרמב"ם ז"ל לא יספיק הפירוש של מול פני המנורה שיהיו פיותיהן פונות כלפי הנר האמצעי אלא למ"ד צפון ודרום היו מונחין וגם דברי רבי נתן דאמר ה"מ מכאן שהאמצעי משופח לא יתהא אלא למ"ד צפון ודרום היו מונחים ובחבורו בפ"ג מהלכות בית הבחירה כתב ששנרות המנורה היו בין צפון ודרום.

וגם על זה תמה אני טובא שהרי הלכה פרבי מחבירו ולמה פסק פרבי אליעזר ב"ר שמעון פנגד רבי. ואין לומר שטעמו משום דהוה עדיף טפי מיניה בתורה כדאיתא בפרק הפועלים שאעפ"כ לא יצא מגדר חבירו ותדע שהרי בפ"ה מהלכות פלי המקדש פסק פרבי לגבי רבי אליעזר ב"ר שמעון באבגטו של כהן הדיוט וגדולה מזו פסק רשב"ם בפרק גט פשוט בפלוגתא דרבי ורשב"ג גבי בא לידון בשטר ובחזקה פי היכי דאמרין הלכה פרבי מחבירו ולא מחבירו ה"נ היכא דפליג אביו עליה אע"ג דרבו הנה פיון דלאו רבים פליגי עליה הלכה פרבי מחבירו קרינו וכן פרש"י בפרק זה בורר.

ודחוק לומר משום דקרא דאל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות מסייע ליה לרבי אליעזר ב"ר שמעון שהרי כל כו' יתפרש הפסוק יפה אליבא דרבי כמו אליבא דרבי אליעזר ב"ר שמעון וצ"ע היטב: ובה שלש מעלות כו'.

בספרי יליף לה מקרא העלה את גרותיה עשה לה מעלה מכאן אמרו אבן היתה לפני המנורה ובה שלש מעלות שעליהן הפה עומד ומטיב את הנרות וכו' ומשמע שם דהיו בה שלש מעלות פנגד שלש העלאות הכתובות במנורה בהעלתה את הנרות והעלה את גרותיה להעלות נר תמיד: שעליה הפה עומד ומטיב במנחות פרק הקומץ רבה מיתי משנה זו וקא מוטיב מינה לרב שאמר גבהה של מנורה תשעה טפחים פלומר ואם אינה גדולה אלא תשעה טפחים למה לי אבן תחת הפה ומשני רב פי קאמינא משפת קני' ולמעלה אבל גם אני סבר דגבהה של מנורה פולה י"ח טפחים משמע דטעמא שהיה אבן תחת רגלי הפה משום שלא היה יכול להגיע מן הארץ להטיב הנרות וכן פירש בהדיא הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה לפי שהמנורה גבוהה י"ח טפחים כגובה האדם בשנה ולפיכך היה צריך להגביה עצמו מן הארץ ולעלות למקום גבוה כדי שיוכל להטיב הנרות ולהדליקם וכו'.

וקשה לי טובא שהרי בפרק מי שהוציא והו ובפרק אמר להם הממונה ובפרק ערבי פסחים ובפ"ק דחגיגה כתבו התוספות שאי אפשר לומר דגבהו של אדם מראשו ועד

רגליו אינו אלא י"ח טפחים דא"כ גבי היזק ראיה דבעי ארבע אמות בפ"ק דבבא בתרא למה לי כולי האי אלא בעל פרחו צריף אתה לומר דעד כתפיו בלבד הוא שלש אמות ואע"פ שאין צנארו וראשו מחזיק אמה פיון דאפיקתיה משלש אמות אוקמה אארבע אמות וכן אמרינו נמי בעירובין פ"ק מי שהוציא והו דמקומו של אדם ד' אמות ומפ"ש דגופו ג' אמות ואמה פדי שיטול חפץ תחת מראשו כו' היינו נמי גופו ג' אמות של אמות ואמה העודפת בשביל ראשו וכדי שיפשוט ידיו למעלה מראשו וכן משמע בהדיא בפ"ק המצניע דגבהו של אדם עד כתפיו בלבד הוא שלש אמות דקאמר התם המוציא משוי למעלה מעשרה טפחים חייב שפן משא בני קהת דאמר מר ארון ט' וכפורת טפח וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות תלתא מלעיל ותרי תילתי מלתחת אשתכח דלמעלה מעשרה הנה קאי בשלמא אי אמרת דעד הכתף הוא שלש אמות והיינו י"ח טפחים אז מוכח שפיר כי בפתח ישאו נמצא שהיה מן הארון למטה מן הכתף ו' טפחים וב' שלישים נמצא דאפתי היה גבוה מן הקרקע י"א טפחים ושליש אכל אי הנה עם הראש י"ח טפחים והלא הצנאר והראש הוא יותר מטפח ושליש אשתכח דארון למטה מ' והא דתניא ביומא פ"ק אמר להם הממונה ובפ"ק דחגיגה ורחץ בשורו במים שפל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות היינו משום דכשענמק המים שלש אמות כשנכנס בהן צפו המים על ראשו ועולין למעלה גם יכול לכוף ראשו קצת עד שיתכסה כל גופו.

ומה שיש בתרגום של מגילת אסתר פרשנדתא איצטלב על צליבא תלת אמין דלפון איצטלב על צליבא תלת אמין וכו' י"ל כולם קטועי ראש היו שנהרגו ואח"כ נתלו כדמוכח בהדיא בקרא עכ"ל התוס'.

וכן פירשו התוספות בפ"ק המוכר פירות גבי נכוכין ארפן ד' אמות דטעמא דבעי ד' אמות משום דעד כתפיו של אדם ג' אמות ומשום צנארו וראשו ודפי הארון בעי אמה רביעית וא"כ פיון דגבהו של מנורה היתה מצעת עד כתפיו של הפהן מן הארץ למה היה צריף להגביה עצמו מן הארץ ולעלות למקום גבוה הלא בקל היה יכול להטיב הנרות בלי שיגביה עצמו מן הארץ כשמגביה ידיו מעט למעלה מכתפיו פיון שפל הצנאר והראש היה למעלה מגבהו של המנורה ואי אפשר לומר דהמנורה לא היתה עומדת על הארץ אלא על גבי מקום גבוה דהא ליתא דהא בקרא מפ"ק דהיתה עומדת על ירך המשפן דהיינו על הארץ ועוד דא"כ לא פריף מידי רב שימי לרב בפ"ק הקומץ רבה שהבאתי לעיל.

וטפי יש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב פגובה האדם בשנה וזה אי אפשר כדהוכחתי מפל המקומות שהבאתי לעיל. ועוד יש לתמוה עליו שנראה מדבריו שלא דוקא להיטיב הנרות עלה במעלות שלפני המנורה אלא גם להדליקם וא"כ קשה למה אמר התנא דוקא ומטיב ולא אמר ומדליק ומיהו בהא איפא למימר דאזיל לטעמיה שכתב בחבורו בפ"ג מהלכות תמידין ומוספין דהטבת הנרות היא הדלקתם דסבר דכי פתיב והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בפ"ק בפ"ק בהיטיבו את הנרות פירוש בהיטיבו בהדליקו וא"כ הא דאמר כאן שעליה הפהן עומד ומטיב היינו ומדליקו.

אבל אפתי קשה פיון שהוא בעצמו כתב בגובה האדם בשנה א"כ למה היה צריך להגביה עצמו מן הארץ ולעלות למקום גבוה כדי להדליקם בשלמא כדי להטיב דהיינו לנקות הבזיכין ולתקן בהם הפתילות היה צריך להגביה עצמו מן הארץ ולעלות למקום גבוה לדידיה שכתב שהמנורה היתה גבוהה בגובה האדם בשנה שהרי צריך לראות בתוך הבזיכין כדי לנקותן מפל סיג ולתקן בתוכן פתילות אבל להדליקם בקל היה יכול להדליקם בלי שיגביה עצמו מן הארץ וצ"ע.

אחר זמן רב שכתבתי כל זה מצאתי פתוב בבניאורים על פרש"י בחנומש המיוחסים להרב מו"ה נתן ו"ל מק"ק הוראדנא גדולה בריש פרשת בהעלותך וז"ל וקשה ונלא קומתו של אדם היא ד' אמות זה הוא כ"ד טפחים וקומתה של מנורה לא היה רק י"ח טפחים וא"כ למה היה צריך לו מעלה.

וי"ל לפי שהטפחים של בית המקדש היו שוחקות א"כ י"ח טפחים של מנורה היו כמו כ"ד טפחים אחרים וא"כ היה גובה של מנורה כמו קומתו של אדם ואהרן היה צריך להביט למנורה כדי להטיב את הנרות לכה היה צריך לו מעלה עכ"ל.

ואני מכיר האמת עם אותן שאומרים שאין אלו הבניאורים יצאו מפה קדוש הרב ו"ל אלא דברי תלמיד טועה הם ותלה עצמו באילן גדול כי שקר מפורסם הוא מה שכתב שהטפחים של בית המקדש היו שוחקות מפי גמרא ערוכה ברור מללו בהרבה מקומות כדאייתא בפרק התכלת אמר רב פפא טפח דאורייתא ארבעה בגודל שית בקטנה כו' ובפרק על אלו מומין תנא אצבע שאמרו אחד מארבעה בטפח של כל אדם למאי הלכתא לשתי אמות דתנן שתי אמות היו בשושן הבירה כו' עד נמצאת יתירה על של משה אצבע ובפרק מי שהוציא והו ארבע אמות שאמרו באמה דידיה יתנינו ליה או באמה של קדש יתנינו ליה ופרש"י באמה דידיה איש לפי מה שגופו ארוך יש לו ד' אמות באמתו הארוכה או באמה של קדש לכל אדם אמות שנה של ו' טפחים בינוניים ובמנחות פרק שתי הלחם וכמה אמה בינונית א"ר יוחנן ו' טפחים א"ר חייא בר אבין אף אנו נמי תנינא ר"מ אומר השלחן ארכו שנים עשר טפחים ורחבו ששה טפחים מפלל דהויא אמה דנפישא מינה אין והתנן שתי אמות היו בשושן הבירה כו' עד נמצאת יתירה על של משה אצבע הרי קמן מבואר באר היטב בכל הני דוכתי שהבאתי שהטפחים של בית המקדש לא היו גדולות כלל יותר מטפח של כל אדם בינוני דהיינו ד' אצבעות בגודל וכן מוכח בהדיא בסוגיא דגמרא ריש עירובין ובריש סנפה ולכן שפיר הוכיחו התוספות בפרק מי שהוציא והו שהבאתי לעיל שכתבו אבל אם אדם עם ראשו רק י"ח טפחים יגיע הארון עד למטה מעשרה דראש וצואר מחזיק יותר מטפח ושליש כו' אבל אם איתא שהטפחים של בית המקדש היו שוחקות וא"כ י"ח טפחים של בית המקדש הם כמו כ"ד טפחים אחרים אין שום קיום והעמדה לדבריהם ואפילו לפי מה שעלה על דעתו שהטפחים של בית המקדש היו שוחקות אי אפשר לעלות על לב דבר זה שי"ח טפחים של בית המקדש הם כמו כ"ד טפחים אחרים שהרי שיעור יתרון השוחק על העצב לאמה שלמה אינו אלא חצי אצבע כדמוכח בהדיא מהמשנה שהבאתי לעיל שתי אמות היו בשושן הבירה כו' עד נמצאת יתירה על של משה אצבע וכן פרש"י בהדיא בפ"ק דסנפה ועוד שהרי

טפח שוחק מודדין בארבעה אצבעות שאינן נוגעות זו בזו דהוי רק משהו יותר מטפח בינוני כדפרש"י בהקדא בפ"ק דסופה גבי עושה לו טפח שוחק כו'.

לכן נ"ל שדברי תלמיד טועה הם וראוי לגנוז דבריו כדי שלא יפשל בהם זילתו. שוב מצאתי פתוב מי שפירש במשנתנו וז"ל שעליה הפהן עומד ומטיב את הגרות הנה לו לומר ומדליק וי"ל דהדלקה יכולה להיות בלי מעלה דהנה יכול להדליק על ידי מקל ונר בראשו אבל ההטבה אי אפשר בלי מעלה עכ"ל.

ואני אומר שטעה בדבר משנה ואשתמיטתיה גמרא ערוכה בפרק במה מדליקין דקא מתיב רב וששת מהא דתניא מחוץ לפרוכת העדות יערון כו' מאי עדות אמר רב זו נר מערבי שנותן בה שמן פמדת סברותיה וממנה הנה מדליק ובה הנה מסיים והא הכא פיון דקביעי גרות לאו סגי דלא משקל קינסא ואדלוקי קשיא בין למ"ד משום בזיון מצנה ובין למ"ד משום אכחוישי מצנה תרגמה רב פפא בפתילות ארנכות.

הרי קמן מבואר דלא הנה יכול להדליק על ידי מקל ונר בראשו אלא מיניה וביה וכן פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות תמידין ומוספין וז"ל וכיצד מדליקו מושף הפתילה עד שמדליקה ומחזירה לפי שהגרות קבועין במנורה ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון מצנה ע"כ.

ונ"ל דלהכי נקט ומטיב ולא נקט והדליק משום שהנה צריך להטיב הגרות ברישא ואח"כ הנה עושה הדלקה וכה"ג ממש תירצו התוס' ביומא פרק בא לו הא דנקט במשנה התם ולהטיב את הגרות ולא נקט ולהדליק את הגרות ומיהו הקושא ראשונה עדיין במקומה עומדת וצריך עיון היטב: לא היו כופתין פרק רביעי לא היו כופתין את הטלה.

פירש המפרש לא היו כופתין את הטלה בשעת שחיטה ארבע רגלים יחד כו' לאו דוקא ארבע רגלים יחד אלא ה"ה שלא היו כופתין את הטלה בשתי ידיו לעצמן ובשתי רגליו לעצמן אלא דוקא אחד מן הידים ואחד מן הרגלים כופת ביחד והא דקאמר בגמרא תנא יד ורגל פעקדת יצחק בן אברהם אין הפננה יד ורגל בלבד והיד והרגל השני לא היו כופתין יחד אלא ממש פעקדת יצחק בן אברהם שפפף שתי ידיו ושתי רגליו לאחוריו וקשר יד ורגל ימין יחד ויד ורגל שמאל יחד כדפרש"י ז"ל בשפת פרק במה בהמה גבי תנא עקוד עקודת יד ורגל כיצחק בן אברהם והא דאין אנו גזהרין בזה האידנא מלכוף בשעת שחיטה ידים ורגלים יחד משום דבזמן הזה אין דרוך עובדי ע"א להקפיד בכך וכה"ג כתב בא"ז דהאידנא מותר לשחוט לתוף הגומא אפילו בשוק אע"ג שאמרו בפ"ב דחולין ובשוק לא יעשה כן שלא יסקה את המינים משום דבזמן הזה אין דרוך עובדי ע"א להקפיד בכך ועי"ל משום דלא הנה חזק המינין אלא דוקא בקרבן.

כן נ"ל: ראשו לדרום ופניו למערב כו'. ביומא פרק אמר להם הממונה פריה הגמרא היכי משפחת לה אמר רב בעוקם את ראשו ונוקמיה להדיא אמר אביי גזירה שפא ירביץ גללים ופרש"י בעוקם את ראשו לצד ההיכל ונוקמיה להדיא אחוריו למזבח ופניו להיכל שפא ירביץ גללים וגנאי הוא להראות בית הרעי שאלו לצד המזבח ונהכי שפיר טפי להיות זנבו לצפון וראשו לדרום נמצא זנבו שלא פנגד המזרח שאינו מושכו לצד דרום כל אורף הפך אלא שיהא מקצת גופו בין האולם ולמזבח: על טבעת שניה כו'.

בפרק עגלה ערופה מפרש הגמרא טעם למה התקין יוחנן כ"ג טבעות: של שחר הנה נשחט כו'. לקמן בגמרא אפרש בארץ ע"ש: שחט השוחט וקבל המקבל בא לו לקרן כו'.

כפ"ב דיומא מייתי הו' משנה בלשון הזה שחט השוחט וקבל המקבל ובא לו לזרוק כו' ומינה קא דניק דהזרק מקבל הדם ולא השוחט ואף לפי הגנוסתא דידן איכא למידק דהזרק מקבל הדם ולא השוחט מדקאמר וקבל המקבל אלמא דהשוחט לאו היינו מקבל שיהי אי אפשר לפרש דמלת וקבל קאי על השוחט דא"כ בהכרח צריך אתה לפרש קא דקאמר אח"כ המקבל בא לו היינו השוחט שהוא המקבל בא לו לקרן כו' וזה אי אפשר שיהי בפרק שלפני זה תנן מי שוחט מי זורק ש"מ בהדיא שפיהו אחר הנה זורק ולכן תמיה אני טובא על רש"י שכתב שם ובא לו לזרוק גרסינו שראיה לכאורה מדבריו שעיקר הדייק בא מן ובא לו לזרוק והלא איכא למידק שפיר מן שחט השוחט וקבל המקבל בלבד כדאמרן ואולי נשמר מגירסא אחרת: ונותן מזרחית צפונית כו'.

כפ"ק דיומא פריה הגמרא ומאי שנא דיהיב מזרחית צפונית ומערבית דרומית ניתיב דרומית מזרחית ונהדר צפונית מערבית אמרי עולה טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא הנה ליה יסוד.

מאי שנא דיהיב ברישא מזרחית צפונית ונהדר מערבית דרומית ניתיב ברישא מערבית דרומית ונהדר מזרחית צפונית פיון דאמר מר כל פינות שאמה פונה לא יהו אלא דרף ימין למזרח ברישא בההוא פגע.

וכתבו שם התוספות ניתיב דרומית מזרחית דומיא דחטאת דכשעלה בכבש בא לו לקרן דרומית מזרחית תחלה ולא הנה מצי לשנויי פיון דעולה נשחטת בצפון וקבול דמה בצפון יהיב מזרחית צפונית דפגע ביה ברישא שהוא סמוך לו יותר מלקרן מזרחית דרומית חדא דאדרבה פיון דכל פינות דרף ימין נמצא כי קאי בצפון ופניו למזבח ומקרי דרף ימין פגע בקרן דרומית מזרחית ברישא ועוד האמת משיב לו דקרן דרומית מזרחית לא הנה לו יסוד.

ניתיב ברישא מערבית דרומית דכיון דבעי מעשה חטאת נהי דלא מצי למיטב דרומית מזרחית כחטאת משום דעולה טעונה יסוד מ"מ ניתיב ברישא מערבית דרומית שהיא קרן הסמוכה לכבש שהנה בדרום שהנה עולה בו לתת מתנות דחטאת וקרובה לו טפי ממזרחית צפונית ומשני פיון דאמר מר כל פינות כו' ואע"ג דאי שחיט על ירף המזבח צפונה פגע ברישא דרף ימין לקרן מערבית דרומית מקמי קרן מזרחית צפונית ס"ל לרבי שמעון איש המצפה כמ"ד דכל חצי העזרה עד הפתח הויא צפון והנה שוחט להלן מן המזבח פגד הפתח וכי מקרי תו דרף ימין פגע מיד בקרן מזרחית צפונית שהיא קרובה לקרן מזרחית דרומית שהיא קרן שנותנין בה תחלה מתנות חטאת טפי מלקרן מערבית דרומית וניתא נמי דנקט דרף ימין למזרח: דף ל"א הנה מפשיט ויורד עד שמגיע לחזה.

ולא דמי לההיא דתניא בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין ובתמורה פרק ולד חטאת אין מרגילין ביום טוב ואין מרגילין בבכור דהתם איירי במפשיטו לעשות נוד שלם וצריך להוציא רגליו מצואתו: מירק את ההפשט כו'.

מירק לשון גמר כדאמרין במדרש מי שמתחיל במצנה אומרים לו מרוק וכדתנו קרצו ומירק אחר שחיתתו כו': ונותנו למי שזכה בהן להדיחן וכו'. בפרק שני דזבחים אמרין ירחץ במים במים ולא ביין ולא במזג כו' במים לרבות אפילו מים מכונסים: שלשה פעמים במעוטר על שלחנות כו'.

נראה מדברי המפרש שגם במעוטר של שלחנות ולכן פירש במעוטר כלומר בשלחן הקטן של שלחנות של שיש כו'. ולי נראה דנוסחא משוכפת היא אלא ה"ג שלשה פעמים במעוטר על שלחנות וענינו מדיחין אותן שלשה פעמים לכל הפחות והיינו במעוטר ואם רצה להוסיף ולהדיחן יותר משלשה פעמים מוסיף: ע"ב הראשון בראש וברגל כו'.

בפרק ב' דיומא נמי תנו פסדר הנה ממש אבל לא חשיב התם במשנה פדר בהדי ראש ואפשר לומר פיון דאי אפשר להקטיר הראש בלא פדר כדאימא בחולין בפרק השוחט פדר קמא דכתב רחמנא למה לי מיבעי ליה לכדתנא כיצד הוא עושה חופה את הפדר על בית השחיטה ומעלהו וזהו דרוך פבוד של מעלה כו' הלכך בכלל הראש הוא.

אף קשה למאי צריך התם למילף מפדר אחרניא דכתב רחמנא דראש קרב ברישא דהא מפדר קמא דדרשינו מיניה שחופהו על בית השחיטה ידעינו דראש קודם לכל האיברים ותרצו התוספות דאי לא כתיב אלא חד ראש לא הוה דרשינו מיניה שפבר הנתו אלא הוה דרשינו שקודם לכל האיברים אבל השתא מיתורא דכתיב ראש שני אשמעינו דשחיטה מן הצנאר ועי"ל דסד"א חופה הפדר על בית השחיטה עד שמעלה לראשו של מזבח ואז מסיר הפדר ומניחו ומקטיר הראש בפני עצמו והפדר מקטיר עם הקרבים: הרגל של ימין בשמאלו.

וא"ת הא אמרין בפ"ק דזבחים דלכל מילי הולכה לא נפקא מכלל קבלה וקבלה פסולה בשמאל. וי"ל דהתם מיירי דוקא בהולכת דם דמעכבא פפרה לאפוקי הולכת אברים דלא מעכבא פפרה שאין פפרה אלא בדם ומיהו ביומא פרק הוציאו לו פשט רב ששת דאפילו הולכת דם פפרה בשמאל מדתנו נטל את המחמה בימינו ואת הפך בשמאלו ופריה התם הגמרא וניפשוט להו מהא דתנו הרגל של ימין בשמאלו ובית עורן לחוץ ומשני אי מהתם הוה אמינא הני מילי הולכה דלא מעכבא פפרה אבל הולכה דמעכבא פפרה לא קא משמע לן: מחצי פכש ולמטה במערבו.

וא"ת הלא תנו בסוף מסכת שקלים ומייתי לה בפרק החליל אברי התמיד ניתניו מחצי פכש ולמטה במזרח כו'. ויש לומר דהתם איירי דוקא בשבתות ויו"ט והכא איירי בימות החול דכש"ש מוסף נותניו אברי תמיד במזרח בפכש ושל מוספין במערב: וירדו ובאו להם ללשכת הגזית לקרות את שמע.

תימה אמאי לא היו קוראין את שמע בעזרה עצמה דקדיש טפי. ושמא י"ל משום שהיו מפייסין הפייס השלישי חדשים לקטורת תיכף אחר התפלה בלי שהיה כדי להתפיר ההקטרה לתפלה כדדריש בפרק שני דמגלה ושמתים בבית תפילתי עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי וגו' שפינון שבאת התפלה באה עבודה ובעזרה עצמה אי אפשר לפייס מהטעמים שפירשתי לעיל בפ"ב הילכך קראו את שמע והתפללו בלשכת הגזית כדי שיהו יכולין להקטיר תכף אחר התפלה כן נראה לי: חד אמר משום בזיון גדשים.

פ'י הָרֶאָב"ד ו"ל בְּהַשְׁגוּתוֹ בַּפ"א מֵהַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסְפִין מִשׁוּם בְּזִיוֹן קִדְשֵׁי הַיְיָנוּ שְׁמָא יִצְטַעַר בְּכַפְיָתוֹ וּיִפְרָכֵס עַד שְׁיִטֵּיל מוּם בְּאֶחָד מֵאַבְרָיו. וְאַנִּי שְׁמַעְתִּי וְלֹא אָבִין הַיֵּאָדָּה אֲפֹשֶׁר לְפָרֵשׁ כֵּן דְּהָא הַגְּמָרָא פְּרִיָּה הָכָא מֵאִי בִּינְיָהוּ וּמִשְׁנֵי אֵיכָא בִּינְיָהוּ דְכַפְתִּי בְּשִׁירָאֵי כּו' פְּלוּמַר מִשׁוּם בְּזִיוֹן קִדְשֵׁי לֵיכָא מִשׁוּם חֲנֻקֵי הַמִּינִים אֵיכָא וּלְפָנֵי הָרֶאָב"ד מָה לִּי דְכַפְתִּי בְּשִׁירָאֵי הָא אֶפְתִּי אֵיכָא בְּזִיוֹן קִדְשֵׁי דְזָה אֵין סְבָרָא לֹאמַר שְׁלֵא יִצְטַעַר בְּכַפְיָתוֹ בְּשִׁבִיל דְכַפְתִּיהָ בְּשִׁירָאֵי אוּ בְהוּצָא דְדַהֲבָא וְעוֹד דְלִשׁוֹן בְּזִיוֹן קִדְשֵׁי לֹא מִשְׁמַע הָכִי בְכוּלֵי גְמָרָא וְכַתְבַּת עוֹד הָרֶאָב"ד ו"ל הֵתָם חֲנֻקֵי הָאֶפִּיקוֹרוּסִים לֹא יִדְעָתִי מָהוּ וְתַמְיָה אָנִי לְמָה עֲשָׂה עֲצָמוֹ לְאִינוּ יוֹדַע בְּדָבָר פְּשׁוּט כְּשִׁמְקָרִיבִים זָבַח לַע"א הָיוּ כּוֹפְתִין אוֹתוֹ ד' רַגְלִים יַחַד וְהַיְיָנוּ דְקָאֻמַר חֲנֻקֵי הָאֶפִּיקוֹרוּסִים כְּדָאֻמְרִינֵן בְּפָרָק ב' דְחֻלְיִן וּבְשׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן שְׁלֵא יַחֲסֶה אֶת הַמִּינִין וְזָה בְּרוּר: וּבְאוּלָם שְׁנַיִם מִבְּחוּץ עַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת אֶחָד שֶׁל כֶּסֶף כּו'.

עֵינֵינִי בְּמַשְׁנֵה עֲצָמָה בְּמַנְחוֹת פָּרָק שְׁתֵּי הֶלְחָם וּבְמַסְכַּת שְׁקָלִים וּמִצְאָתִי כְּתוּב אֶחָד שֶׁל שִׁישׁ וְכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת שֶׁכֵּן מוֹכַח הֵתָם בְּגְמָרָא יְרוּשְׁלַמִי דְקָאֻמַר י"ג שְׁלַחְנוֹת וְכו' תִּנְאָ שֶׁל כֶּסֶף הָיוּ רַבֵּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבֵּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק רַבִּי חֲנַנְיָה מְטִי בַּהּ מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי יוֹחָנָן לִית כָּאֵן שֶׁל כֶּסֶף מְפֻנִי שֶׁהוּא מְרַתִּיחַ לֹא כְּדִין קְתַנִּי זֶה אֶחָד מִן הַנְּסִים שֶׁהָיוּ בְּמַקְדָּשׁ שְׁכַשְׁמִי שֶׁהָיוּ מְנִיחִים אוֹתוֹ אִם כֶּף הָיוּ מוֹצִיאִין אוֹתוֹ חָם שְׁנֶאֱמַר לְשׁוּם לְחָם חָם בְּיוֹם הַלְקָחוֹ רִיב"ל אָמַר אֵין מְזַפֵּירִין מִעֲשֶׂה נְסִים מִשְׁמַע דְכּוּלֵי סוּגְיָא אֲשַׁלְחָנוֹת שֶׁל אוּלָם קִיָּיָא דְמִןחֻדִים לְלַחֵם וְלֹא אֲשַׁלְחָנוֹת דְּבֵית הַמִּטְבָּחִים וּבְמַעֲרָבוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ דְּמִןחֻדִים לְאַבְרָיִם.

וְאֵין לְדַחוֹת דְּרוּצָה לֹאמַר דְּכִי הֵיכִי דְאֵיכָא נִס אֶלְחָם ה"ג מֵאַבְרָיִם דֹּא"כ הִנֵּה לִיָּה לְאַתּוּיִי מִתְנִיתִין דְּמַסְכַּת אַבוֹת וְלֹא הִסְרִיחַ בְּשַׁר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם וּמִיָּהוּ בְּפָרָק שְׁתֵּי הֶלְחָם מִיִּיתִי בְּרִיָּתָא דְכְּתוּב שֵׁם כְּמוֹ הָכָא אֶחָד שֶׁל כֶּסֶף וּפְרַשׁ"י הֵתָם וְהָאֵי דְקָרִי הָכָא כֶּסֶף וּבְמַתְנִיתִין שִׁישׁ מִשׁוּם דְשִׁישׁ לְבָן כֶּסֶף וְהַתּוֹסְפוֹת פִּי בְּשֵׁם רַשׁ"י דְפְלוּגְמָא דְתִנְאֵי הִיא דְהַמְשַׁנָּה ס"ל שִׁישׁ וְהַבְּרִיָּתָא ס"ל כֶּסֶף וְהָא דְפְרִיָּה הָכָא מְכַדִּי אֵין עֲנִיּוֹת בְּמַקוֹם עֲשִׂירוֹת אֲמָאֵי עֲבָדֵי דְשִׁישׁ נִיעֲבָדוּ דְכֶסֶף אֲכַנְלֵהוּ פְּרִיָּה וּר' שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק דְמִשְׁנֵי מְפֻנִי שֶׁהוּא מְרַתִּיחַ לְטַעְמִיָּה אֲזַנִּיל דְחֵיִישׁ לְהֵכִי בִירוּשְׁלַמִי דְמַסְכַּת שְׁקָלִים שְׁהַבְּאִתִּי: שְׁמַעְלִין בְּקִדְשׁ וְלֹא מוֹרִידִין.

וּא"ת הָא תִּנְן בְּפָרָק לְוֵלֵב וְעַרְבָה נִיסוּף הַמִּים פִּיצַד צְלוּחִית שֶׁל זָהָב מְחֻזְקָת ג' לְוֵגִין הִנֵּה מְמַלָּא מִן הַשִּׁילּוּחַ שְׁנֵי סְפָלִים שֶׁל כֶּסֶף הָיוּ שָׁם כּו' הַיֵּאָדָּה הָיוּ מְנַסְכִּין בְּסְפָלִים שֶׁל כֶּסֶף אַחַר שֶׁהָיוּ מְמַלָּאִים צְלוּחִית שֶׁל זָהָב הֵלֵא מַעְלִין בְּקִדְשׁ וְאֵין מוֹרִידִין.

כְּבָר תִּירְצוּ שֵׁם הַתּוֹסְפוֹת דְסְפָלִים הָיוּ קְבוּעִים בְּסִיד וְלֹא פְלִים נִינְהוּ דְנַחֲשָׁבִין כְּגוֹפּוֹ שֶׁל מְזַבַּח וְהָרִי הֵם פְּלוּבָנָה שֶׁהִיָּתָה בְּבִזְיָכִין שֶׁל זָהָב שֶׁהָיוּ מְקַטִּירִין עַל הַמְזַבֵּחַ: הָא מָה אָנִי מְקַיָּים שְׁנַיִם לְיוֹם כְּנָגַד הַיּוֹם.

וּא"ת אֶפְתִּי שְׁנַיִם לְמָה לִי אֲפִילוֹ אֵי לֹא כְּתִיב אֶלָּא כְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִים לְיוֹם עוֹלָה תְּמִיד הִנֵּה דְרָשִׁינוּ כְּבָשִׁים דְהַיְיָנוּ שְׁנַיִם לְיוֹם כְּנָגַד הַיּוֹם כְּבָר תִּירְצוּ הַתּוֹסְפוֹת בַּפ' שְׁנֵי שְׁעִירֵי אֵי לֹא כְּתִיב שְׁנַיִם הִנֵּה דְרָשִׁינוּ לְיוֹם אֶקְרָא דְבַתְרִיָּה לְיוֹם עוֹלָה תְּמִיד אֶת הַכְּבֶּשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בְּבִקְרָא פְּלוּמַר כְּבֶשׂ שֶׁל בְּקָר יֵשׁ לְשַׁחוּט כְּנָגַד הַיּוֹם וְתוֹ לֹא מְדָלָא כְּתִיב עוֹלָת

תמידן הנה אמינא רק עולת תמיד אחד ליום פנגד היום להכי אצטריף למכתב שנים ליום דתרנייהו פנגד היום: פנגד היום.

והטעם שהיה נשחט פנגד היום פלומר הפך מקום זריחת השמש מפני שאז היו אומות העולם עובדים לשמש: הא פיצד תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית כו'. תמיה אני טובא על המפרש שלא הרגיש על מה ששנינו בספרי להיפך וז"ל מפאן אמרו של שחר היה נשחט על קרן צפונית מזרחית ונתון על טבעת שניה ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מערבית צפונית ונתון על טבעת שניה כו' ואע"ג דבספרי שפידי פתוב ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מערבית דרומית מ"מ פתבתי צפונית במקום דרומית מפני שאין ספק דמלת דרומית ט"ס הוא מפני שבית השחיטה של קדשי קדשים היה בצפון פדכתיב ושחט את העולה על ירך המזבח צפונה וממנה למדו כל שאר קדשי קדשים ולפיכך אי אפשר שום תמיד נשחט בלא צפונית וצריף לומר שזאת הברייתא דספרי שהבאתי חולקת עם המשנה שלנו וסוברת שמה שאמרו פנגד יום ר"ל כפי הלוח השמש ובצדו בעת ההיא שכשהשמש לצד מזרח תהיה שחיטתו לצד מזרח וכשהשמש לצד מערב תהיה שחיטתו לצד מערב ולכן בשחר שהשמש אז במזרח של שחר נשחט בקרן מזרחית צפונית כפי מצב השמש בעת ההיא ושל בין הערבים שהשמש אז במערב היה נשחט בקרן מערבית צפונית ופירוש מערבית צפונית בערך אל בית המטבחים לא בערך אל המזבח כי בית המטבחים של קדשי קדשים בצפון המזבח היה פדכתיב ושחט אותו על ירך המזבח צפונה: על טבעת שניה.

ביומא פרק ב' שעירי מייתי הך ברייתא ופרש"י וטעמא דטבעת שניה לא ידענא. ואני שמעתי פדי שתהא הראשונה מסייעתו להאחו ביה רגלי הבהמה שלא תהפך והתוספות פירשו דמן הדין היה לו לשחוט על טבעת ראשונה אלא לא רצו להקריבו פולי האי למזבח בלי הפסק גזירה שמה יטיל גלים.

והמפרש כתב טעם אחר דאם היה שוחט על טבעת ראשונה א"כ היה המזבח מעכב אור השמש לבא על ידו של שוחט שהרי המזבח גבוה עשר אמות וטבעת ראשונה אינו רחוק מן המזבח אלא חמש אמות לכן שחטו על טבעת שניה שהיא מתרחקת מן המזבח פדי שיוכל לראות דרך עליו השמש וכן כתב הסמ"ג והר"ז הלוי ז"ל כתב בספר המאור וז"ל שמעתי טעמו של דבר שהיה נשחט על טבעת שניה ולא על טבעת ראשונה לפי שהיה נשחט פנגד ליום ותנאי מעולם לא יצאה חמה מקרן מזרחית צפונית ולא שקעה בקרן מערבית צפונית וכשם שהחמה מופלגת בזריחתה ובשקיעתה בתקופת תמוז מן הקרנות של צפון העולם כך היה התמיד מופלג בשחיטתו מן הקרנות של צפון המזבח ע"כ וזה נ"ל ברור: ועוד פרש"י על קרן מערבית צפונית של מזבח שהשמש באה מן המזרח לפיכך מושכו השוחט לצד מערב להרחיקו מן פותל המזרח בכל יכולת מפני שהפתלים גבוהים והחמה שחרית בשקיפולו של רקיע וצל הפותל עומד פנגדה וצפונית משום דקדשי קדשים שחיטתו על ירך המזבח צפונה ושם היה בית המטבחים והטבעות קבועות ברצפה לתת ראש הבהמה לתוכן והן כ"ד פמנין המשמרות ומקומן כ"ד אמות על כ"ד אמות קבועות בששה סדרין על טבעת שניה לא בטבעת שאצל המזבח אלא בשניה לה

המשוכה לצד צפון ופני השוחט וצנאר הבהמה באלכסון לצד מזרחית צפונית שמשם השמש באה שחרית: דף ל"ב ע"א שנאמר כגבנה שמים על הארץ כרחוק מזרח ממערב.

אין זה פסוק אחד אלא תרי קראי דסמיכי להדדי כי כגבנה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו והיינו דקאמר ואי חד מינייהו נפיש נכתוב תרנייהו כלומר נכתוב גבי גבר חסדו על יראיו וגבי הרחיק ממנו את פשעינו כי ההוא דנפיש ומיהו הקכם הגדול ראב"ע ז"ל פירש בפסוק כגבנה שמים על הארץ וגו' שמזרח רחוק ממערב כפל הגובה מן הארץ עד לרקיע.

ובאמת אין זה הכרח טוב האי דקאמרי ואי חד מינייהו נפיש נכתוב תרנייהו כי ההוא דנפיש כי מצינו רבות כהנה שכתוב גבי שני ענינים כי הכא שני שיעורים דזוטר ודנפיש.

ותמיה אני למה דרשו החכמים דזה וזה כאחד שוין מדברי קבלה למה לא דרשו זה מן התורה כדדרשו בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות ובחגיגה פרק אין דורשין א"ר אליעזר אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע הנה שנאמר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו הנה שנאמר למקצה השמים ועד קצה השמים אי הכי קשו קראי אהדדי אידי ואידי חד שיעורא הוא וכתבו שם התוספות וז"ל ופליג אמאן דדריש בתמיד דמזרח ומערב רחוק טפי דאי לא תימא הכי אדם היכי הוה קם פיון דכתיב מקצה השמים ועד קצה השמים.

וי"ל שסובר שהיה בגן עדן עד שנתמעט עכ"ל ושמא י"ל משום דפשוטו של הפסוק ולמקצה השמים וגו' לאו בהכי מיירי כלל אלא ר"ל וגם שאל לכל הברואים אשר מקצה אל קצה: שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ.

זהו כדעת בית שמאי בפרק אין דורשין דאלו בית הלל אמרי ארץ נבראת תחלה ואח"כ שמים שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים וחקמים אומרים זה נזה פאחת נבראו שנאמר אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים וגו' ומסיק התם מפס דקשו קראי אהדדי כשנבראו ברא שמים ואח"כ ברא הארץ וכשנצטו נטה הארץ ואח"כ נטה שמים: פיון דחזו דקהדר שאיל כו'.

ואע"ג דשאיל מעיקרא מן השמים לארץ רחוק כו' לא חששו מלהשיב לו שמים נבראו תחלה משום דאין זה שאלה עמוקה מן השמים לארץ רחוק כו': דילמא אתי לשילי מה למעלה. במסכת חגיגה ריש פרק אין דורשין פרש"י מה למעלה מהרקיע שעל ראשי החיות ומה למטה מהן (ויש ספרים דגרסי מה למטה מהתהום) ומה לפנים חוץ למחיצת הרקיע למזרח ומה לאחור למערב ע"כ.

וראיתי פתוב בהגה"ה וז"ל אינו יכול להיות מה שפרש"י מה לפנים חוץ למחיצת הרקיע ומה לאחור למערב מדפריד בגמרא בשלמא מה למעלה ומה למטה ומה לאחור לחיי אלא לפנים מאי דהנה הנה אלמא מה לפנים קודם לעולם הוא ועוד בתוספתא מה לפנים ומה לאחור מה הנה ומה עתיד להיות ע"כ הגה"ה.

וכן פירשו רוב המפרשים מה לפנים קודם שנברא העולם ומה לאחור מה שיהיה אחר שיכלה העולם והתוספות כתבו בסוף פרק הקורא את המגילה עומד וז"ל מה לפנים ומה

לאחור פירוש מה בסוף גבולי העולם למזרח א"נ מה הנה קודם שישת ימי בראשית ומה
הנה אחר שיקלה העולם ע"כ.

ומתוך מה שפתיבתי בשם ההגה"ה שהבאתי לתבאר לה דפירוש קמא אין לו שחר: ימית
את עצמו יחיה את עצמו. פירש המפרש ישפיל את עצמו יגבה את עצמו כו'.

ולי נראה לפירש ימית את עצמו היינו לא יאכל מעדנים יותר ממה שיש לו אלא יסתפק
עצמו בצמצום כדי שלא יצטרף לילך ולגזול פשיחוסר לו וניהרגוהו ודכונותיה יחיה את
עצמו והיינו יאכל מעדנים יותר ממה שיש לו ולכשיחסר לו ילך ויגזול וניהרגוהו: ע"ב
נפיל בהו ריחא וכו'.

ברוב הספרים גרסנו רוחא בני"ו פירוש בא רוח מהמעין והחיה הדגים ולכן אמר ש"מ
האי מעינינא דגן עדן אתי: גיהנם למעלה מן הרקיע. והן החיות המזיעות על ראש רשעים
כו' פדכתיב על ראש רשעים יחול: שונאמר וכל בניו למודי ה' נרב שלום בניו וגו'.

חסרון הנזכר יש פאן אל תקרי בניו אלא בוניו וכן הוא בסוף ברכות: אמר להם הממונה
פרק חמישי אמר להם הממונה כו'. בפ"ק דברכות מיתי הו משנה ופרש"י שם אמר
להם הממונה הוא סגן הפהנים פדאיתא ביומא היינו סגן היינו ממונה כו' ומה שיש לדקדק
בזה פתיבתי באורף לעיל ריש פ"ג.

עוד פרש"י ברכו את העם עם העם והרמב"ם פירש ברכו ברכה אחת כו' בפ"ק דברכות
מפניו שהיא אהבת עולם כו' ור"ע מפברטנורה פירש שהיא אהבה רבה כו' ולא פליגי
אלא בענין פתיחתה של ברכה שניה שלפני ק"ש שהרמב"ם פסק פרבנו בסוף פ"ק
דברכות דאמרי פתיחתה אהבת עולם ור"ע מפברטנורה פסק פרב יהודה אמר שמואל
פתיחתה אהבה רבה: ובשפת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא.

בפ"ק דברכות מפרש הגמרא שהיו מברכין משמר היוצא למשמר הנכנס מי ששכן שמו
בבית הזה הוא ישכון ביניכם אהבה ואחזה ושלום ורעיות וכתבו שם התוס' וז"ל תימה
קצת מאי היא הואיל ולית בה לא שם ולא מלכות עכ"ל.

ואני אמרתי בחפזי שהיו מברכין עם שם ומלכות ואף אם לא נזכר בהדיא בגמרא שם
ומלכות הלא מצינו הרבה ברכות בגמרא שלא נזכר בהדיא שם ומלכות ואפ"ה ר"ל
דוקא עם שם ומלכות כמו שכתבו התוס' גופייהו בריש פרק הרוואה וז"ל ברוך שעשה
נסים לאבותינו וכו' כל הני ברכות צריכות להזכרת שם ומלכות בא"י אמ"ה דכל ברכה
שאין בה וכו'.

אמנם אחר העיון חזרתי ואמרתי שאין שייך לכל הזכרת שם ומלכות בברכה זו מפני
שלא אמרו כל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות אינה ברכה אלא דוקא בברכות שהם
הודאות להקב"ה אבל ברכות שהם על תביעת צרכיו של אדם לא תיקנו בהם מלכות
וראיה מברפת פהנים ותפלת י"ח כמו שכתב הרוקח בסימן שכ"ג ע"ש פן נ"ל.

ועוד נראה לי ליתן טעם לשבח למה ברכו דוקא משמר היוצא למשמר הנכנס ולא להיפך
משמר הנכנס למשמר היוצא והוא מפני שכתוב ועמך פמריבי כהן אלמא שהפנהים הם
בני מריבה וכמו שאמרו בפרק עשרה יוחסין אם ראית כהן בעזות מצח אל תהרהר אחרי

שנא' ועמך כמריבי כהן וכו' ולפי שיש לחוש מאד פן ואולי יפול ביניהם מריבה בבית המקדש בענין חילוק הקרבנות ולחם הפנים ובענין עבודות ב"ה פיו דנפיש נחמירי ואם אין ביניהם שלום אז יש לחוש שלא יקריבו הקרבנות ולא יעשו עבודות ב"ה פסדן וכהלקתן דבא לכלל פעם בא לכלל טעות ועוד היאך יברכו הם לישראל בברכת פהנים וישם לה שלום אם הם בעצמם אין ביניהם שלום הלאך הנצרכו משמר הנכנס דוקא לברכה זו וכה"ג אמרינו בפרק בתרא דהוריות בדין הוא שיקדים המכפר למתכפר פן נ"ל.

וכתבו התוספות במנחות בפרק ואלו מנחות נקמצות גבי הנה עומד ומקריב מנחות בירושלים כו' וז"ל המשמרות היו חזרות מתחדשות פעמים בשנה וכל משמרה נחלקה לבתי אבות ובכן לא הנה מקריב אלא שני ימים בשנה ולכך מברך שהחיינו כששקריב: וברכת פהנים.

פ"ה הרמב"ם ז"ל בפ"ה המשנה דהיינו שים שלום וכו' הם דבריו בחבורו בפ"ו מהלכות תמידין וקרי לשים שלום ברכת פהנים מפני שסמוך להמברכים ברכת פהנים ופי' פן מפני שהוקשה לו דאי ברכת פהנים ממש קאמר קשה שהרי לא היו עומדים לדוכן עד אחר גמר עבודת התמיד כמו שיתבאר בפרק בתרא ואמרינו בתענית ג' פעמים ביום הפהנים נושאים פניהם וכו' וא"כ הנה ליה למיתני ד' פעמים אחד לפני הקטרה ואחד לאחר הקטרה אבל התוספות פירשו בפ"ק דברכות דברכת פהנים ממש קאמר בלא נושאות פנים כמו שאנו אומרים עכשיו הפסוקים בלבד בלא נושאות פנים: רבי אליעזר בן יעקב אומר המעלה אברים כו'.

בפ"ב דיומא מיתי משנה זו ופריה הגמרא במאי קמיפלגי ומשני מר סבר ברב עם הדרת מלך ומר סבר מקום שכינה לאו אורח ארעא וכתבו שם התוספות אפילו ראב"י דקסבר הקא דלאו אורח ארעא נראה דמודה הוא בההוא דתמיד בערב הפסח שחט ישראל וקבל הפהן נותנו לחבירו ונחבירו לחבירו וכו' עד והפהן הקרוב אצל המזבח ונרקו זריקה אחת פנגד היסוד ומפרש בגמרא טעמא משום ברב עם הדרת מלך דהתם לא שייך למימר לאו אורח ארעא שהרי כשהיה נותנה לחבירו לא היה הולך לו אלא חוזר ומקבל ומושיט וחוזר ומקבל ומושיט שהרי רוב פסחם היה בהם אבל היכא שמוליה עד לכבש והולך לו שהוא ודאי לאו אורח ארעא: מסרם לחזנים.

נראה לי דהיינו לחזנים שהיו תחת ידו של פנחס המלביש הנזפר בשקלים לפי שפול ממנוה וממונה היו תחת ידו אנשים הרבה: מסרם לחזנים היו מפשיטין אותם. בפ"ב דיומא פליגי רב נחמן ורב ששת בפירוש משנה זו רב נחמן פירש דהא דתנוהו היו מפשיטין אותם קאי על אותם שזכו לפייס וכן משמע פיון דלעיל מינה איירי בזוכין בעבודה דקתני ראב"י אומר המעלה אברים לכבש כו' ונהדר קתני מסרם לחזנים כו' ומינה קא דייק רב נחמן שהיו מפייסין בבגדי חול ורב ששת פירש היו מפשיטין אותם קאי על אותם שלא זכו לפייס וכו' היא מסקנת הגמרא דאי סלקא דעתך באותן שזכו לפייס קשה איך אמר לא היו מניחין עליהן אלא מכנסים בלבד והתניא מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים תלמוד לומר מכנסים בד יהיו על בשרו וגו': דף ל"ג ע"א וכסוי הנה לו.

פִּירֵשׁ ר"ע מִבְּרִטְנוֹרָה ו"ל וְכִסּוּי הָיָה לוֹ לְבַדָּה וְלֹא נִהְיָרָא לִי דְהָא לְמָן בְּפָרְק בְּתָרָא תַנּוּ וְהַבְּזוּדָה בְּיַד א' וְהַכּוּפָה וְכִסּוּי בְּיַד א' אֲלֵמָא וְכִסּוּי הָיָה לוֹ קֵאָי עַל הַכּוּפָה וְלֹא עַל הַבְּזוּדָה: וְהַבְּזוּדָה הָיָה בְּתוֹכֹהּ מְלֵא וְגִדּוּשׁ קְטוּרָת כּו'.

בְּיוֹמָא פִּירְק הוֹצִיאֵוּ לוֹ גַּבֵּי נְתָן אֶת הַמְּלָא בְּרִיקָן כּו' בְּעָא מִיְנֵיהּ רַמִּי בַר חֲמָא מְרַב חֲסֵדָא הַנִּיחַ מְזַרְק בְּתוֹף מְזַרְק וְקַבֵּל בּוֹ אֶת הַדָּם מֵהוּ מִיָּן בְּמִינוֹ חוֹצֵץ אוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ וְקִשָּׁה לִי מֵאִי קָא מְבַעֲיָא לִיהּ דְהָא הֵכָא תַנּוּ מִשְׁנָה שְׁלֵמָה וְהַבְּזוּדָה בְּתוֹף הַכּוּפָה אֲלֵמָא דְמִיָּן בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ וְגַם שְׁמַעֲיָנוּ מִיְנֵהּ אֵינְדָה בְּעֵיָא דְקָא בְּעֵי הַתָּם דְרָף שְׁרִוּת בְּכָף אוֹ אֵין דְרָף שְׁרִוּת בְּכָף וִי"ל דְשָׂאֲנֵי הַתָּם שְׂאֵין שׁוּם צְוֹרָף לְמְזַרְק הַחִיצוֹן אֲבָל הֵכָא אִם לֹא הָיָה הַכּוּפָה הַגְּדוּל פִּינוּן שְׁהֵיָה הַבְּזוּדָה מְלֵא וְגִדּוּשׁ קְטוּרָת הָיָה מִתְפָּזֵר הַקְטָרֶת לְאַרְצָן בְּהוֹלְכָתוֹ וּבְכָף הַגְּדִיל לְבַד לֹא סָגִי מִשׁוּם דְכָבוּד הוּא כְּלָפִי מַעְלָה לְעֵרוֹת מְכַפֵּה מְלֵא וְגִדּוּשׁ עַל הַגְּחָלִים בְּשַׁעַת הַהַקְטָרָה.

וְעִי"ל דְשָׂאֲנֵי הַתָּם דְכָתִיב וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר וְהָיָה לְקִיחָה אַחֲרֵיהֶן הַכֹּלִי הִיא לְאַפּוּקֵי הֵכָא גַבֵּי קְטוּרָת כְּתִיב וְלָקַח מְלֵא חֲפָנָיו הַלֶּכֶף אַחֲרַיִךְ שְׁלָקַח בְּחֲפָנָיו הַקְטָרֶת תּוֹ אֵין לְהַקְפִּיד אִם נְתָן הַקְטָרֶת בְּכֹלִי תוֹף כְּלִי.

וְעִי"ל דְהֵכָא אֵינְרִי שְׂאוּחֹז הַכּוּפָה דְרָף בֵּית יָד וְכֵה"ג לֹא הָיָה חֲצִיצָה וְלֹא לְקִיחָה עַל יָדֵי דְבַר אַחֲרַיִךְ מִשׁוּם דְהָיָה הַחִיצוֹן בֵּית יָד לְפָנִימֵי אֲבָל הַתָּם בְּיוֹמָא לֹא מִיְרִי שְׂאוּחֹז הַמְזַרְק הַחִיצוֹן בְּשַׁפְתוֹתָיו דְאָז וְדֵאֵי אֵינוֹ חוֹצֵץ דְהֵנָּה לִיהּ כְּמוֹ בֵּית יָד אֲלֵא שְׂאוּחֹזוֹ לְמַטָּה בְּשׁוּלְיוֹ וְכֵן פִּירֵשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת שֶׁם בְּהֵדְיָא מִכַּח קוֹשְׁיָא אַחֲרַת דְהַתָּם מִשְׁמַע מִיָּן בְּשָׂאֵינוֹ מִינוֹ פְּשִׁיטָא דְחוֹצֵץ וְלֹא קָרִינוּ בֵּיהּ וְלָקַח וְכֵן בְּפָרְק שְׁנֵי דְזַבְחִים אֲמַרִינוּ שְׂלֵא יְהֵא דְבַר חוֹצֵץ בֵּינוֹ לְבִין כְּלִי שְׂרַת וְכֵן בְּפָרְק מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ גַבֵּי יִשְׁשָׁכֶר אִישׁ כְּפָר בְּרַקֵּי דְהֵנָּה כְּרִיף יְדִיָּהּ בְּשִׁירָאֵי וְתִימָה דְבְּפָרְק לֹוֹלֵב הַגְּזוּל מְסַקִּינוּ דְלִקְיָה ע"י דְבַר אַחֲרַיִךְ שְׁמָה לְקִיחָה וְתִירְצוּ דְהַתָּם מִיְרִי שְׁכַרְף סוּדָר סְבִיב הַלּוּלָב וּמֵאַרְיָהּ בּוֹ וְעוֹשָׂה מִן הַסוּדָר כְּמוֹ בֵּית יָד וְאַחֲזוּ בּוֹ אֲבָל הֵיכָא דְכָרִיף יְדִיָּהּ בַּסוּדָר וְתוֹפֵס הַלּוּלָב כֶּף לֹא שְׁמָה לְקִיחָה וּמְזַרְק בְּתוֹף מְזַרְק דְהֵכָא דְמִשְׁמַע דְפְּשִׁיטָא לִיהּ אֵי הָיָה שְׂאֵינוֹ מִינוֹ הָיָה חוֹצֵץ לֹא מִיְרִי שְׂאוּחֹז הַחִיצוֹן בְּשַׁפְתוֹתָיו דְאָז וְדֵאֵי לֹא חֲנִיץ דְהֵנָּה לִיהּ כְּמוֹ בֵּית יָד אֲלֵא שְׂאוּחֹזוֹ לְמַטָּה בְּשׁוּלְיוֹ וְכֵן צָרִיף לֹוֹמֵר מִתוֹף הֵיכָא שְׁמַעְתָּא גּוּפָא בְּפָרְק לֹוֹלֵב הַגְּזוּל כְּמוֹ שְׁחִילְקֵנוּ דֵאֵי לֹא תִימָא הֵכִי אֲלֵא גִימָא דְבְּכָל עֲנָן לְקִיחָה ע"י דְבַר אַחֲרַיִךְ שְׁמָה לְקִיחָה א"כ תִּיקְשֵׁי דְרַבָּא אֲדַרְבָּא דְאָמַר בְּתַר הֵכִי מִיָּן בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ הֵא שְׂאֵין בְּמִינוֹ חוֹצֵץ וְלַעֲיִל קְאָמַר גַּבֵּי סוּדָר לְקִיחָה ע"י דְבַר אַחֲרַיִךְ שְׁמָה לְקִיחָה וְאַפִּילוּ שְׂאֵינוֹ מִינוֹ וְקִשָּׁה לִי מֵאִי פְרִיף הַתָּם מֵאִי לֹאוּ נְתָן מְזַרְק הַמְּלָא לְתוֹף הַרִיקָן לִימָא אה"נ וְאֵינוֹ אוּחֹז אֶת הַחִיצוֹן בְּשׁוּלְיוֹ אֲלֵא בְּשַׁפְתוֹתָיו.

וִי"ל דְפְּשִׁיטָא לִיהּ שְׂלֵא הָיָה יָכוֹל לְאַחֲזוֹ כֶּף בְּיַד אַחַת שְׁתֵּי מְזַרְקוֹת כְּבָדוֹת שְׁיֵשׁ בְּהֵם כָּל דָּם הַפָּר וְדָם הַשְּׁעִיר וְרִיצַב"א תִּירָץ דְגַבֵּי כְּלִי שְׂרַת מִיָּן בְּשָׂאֵינוֹ מִינוֹ חוֹצֵץ בְּכָל עֲנָן דְאַפִּילוּ אֶת"ל דְגַבֵּי לֹוֹלֵב יֵשׁ חִילּוּק כְּדִפְרִישְׁנוּ אֲבָל גַּבֵּי כְּלִי שְׂרַת בְּכָל עֲנָן מִיָּן בְּשָׂאֵינוֹ מִינוֹ חוֹצֵץ דְהֵי דְכִי עֲבִיד כְּעֵין בֵּית יָד מִיקְרִי לְקִיחָה גַבֵּי כְּלִי שְׂרַת דְכָתִיב וְלָקַח הַכֹּהֵן לֹא מִיקְרִי לְקִיחָה בְּעֲצָמוֹ שְׁל כְּהֵן: נָטַל מִחֲתַת הַכֶּסֶף כּו'.

בְּפֶרֶק טָרַף בְּקַלְפֵי פְּרִיָהּ הַגַּמ' לָמָּה לֹא חָתְמָה נְמִי בְּמַחְתָּהּ שֶׁל זָהָב וּמִשְׁנֵי הַתּוֹרָה חֹסֶה עַל מְמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְקָשָׁה לִי לָמָּה אֵינּוּ מְתַרְצֵן כְּדֵי לַעֲלֵל בְּפֶרֶק לֹא הָיוּ כּוֹפְתִין דְּפְרִיָהּ הַגְּמָרָא מְפָדִי אֵין עֲנִיּוֹת בְּמַקּוֹם עֲשִׂירוֹת אַמָּאי עֲבָדֵי דְשִׁישׁ נִיעְבְּדוּ דְכֶסֶף נִיעְבְּדוּ דְזָהָב.

וְהָיָה נִרְאֶה לִי מִשׁוֹם דְּלֹא שִׁינְיָה לְמִימַר הַתּוֹרָה חֹסֶה כּו' אֲלֵא דְנֻקָּא בְּמַקּוֹם שֶׁהַמְמוֹן הוֹלֵךְ לְאִיבּוּד עַל יְדֵי אֹתוֹ תְּשַׁמִּישׁ כִּי הֵכָא דְחַתְּמִית גְּחֻלִים שׁוֹחֲקֵת אֶת הַפְּלִי וּמְחַסְרָתוֹ אַדְּ קָשָׁה לִי דְהָא בְּרִישׁ פְּרָק טָרַף בְּקַלְפֵי פְּרִיָהּ הַגְּמָרָא עַל הָא דְאָמַר רַבָּא קַלְפִים שֶׁל עֵץ הָיְתָה וְנִיעְבְּדִיהּ דְכֶסֶף וְנִיעְבְּדִיהּ דְזָהָב וּמִשְׁנֵי הַתּוֹרָה חֹסֶה עַל מְמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם אֵין הַמְמוֹן הוֹלֵךְ לְאִיבּוּד עַל יְדֵי אֹתוֹ תְּשַׁמִּישׁ וְאִפְ"ה מִשְׁנֵי הַגְּמָרָא הַתּוֹרָה חֹסֶה עַל מְמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וּנ"ל הֵיכָא דְאִיכָּא שִׁינּוּיָא אַחֲרֵינָא קְאָמַר לִיהּ וְכֹן בְּפֶרֶק אָמַר לְהֵם הַמְמוֹנָה פְּרִיָהּ הַגְּמָרָא מוֹבְזָה הַמְלָךְ עֲשֶׂה כָּל יְדוֹת הַפְּלִים כּו' נִיעְבְּדִינְהוּ לְדִידְהוּ דְזָהָב וְתִירְצֵן אַבְיֵי בְּיְדוֹת סְכִינִין וְלָמָּה לֹא תִירְצֵן הַתּוֹרָה חֹסֶה עַל מְמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲלֵא כֹל הֵיכָא דְאִיכָּא שִׁינּוּיָא אַחֲרֵינָא קְאָמַר לִיהּ.

וּמִיָּהוּ קָשָׁה לְמ"ד בְּפֶרֶק שְׁתֵּי מְדוֹת מִמְעַלָּה לְמַטָּה שִׁיעְרוּ מִשׁוֹם דְּאֵין עֲנִיּוֹת בְּמַקּוֹם עֲשִׂירוֹת וְלִית לִיהּ טַעְמָא דְאִידָךְ מֵאֵן דְּאָמַר מִמְטָה לְמַעַלָּה שִׁיעְרוּ מִשׁוֹם דְּהַתּוֹרָה חֹסֶה עַל מְמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל א"כ לְדִידְיָהּ לָמָּה לֹא חָתְמָה נְמִי בְּמַחְתָּהּ שֶׁל זָהָב וְצָרִיךְ עֵיוֹן: הֵלֵךְ וְחָתְמָה מִן הַמְאֻפְלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת כּו'.

בְּזִבְחִים פְּרָק קְדָשִׁי קְדָשִׁים גְּבִי נָטַל מַחְתָּהּ שֶׁל כֶּסֶף כּו' כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם ר"ת דְּלֵא גְרַסִּינוּ הֵכָא וּבְפֶרֶק טָרַף בְּקַלְפֵי גְּבִי יוֹם הַכַּפּוּרִים מִן הַמְאֻפְלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁהֵן נְחֻשְׁבִים דָּשׁוֹן כְּדָתְנֵן לַעֲלֵל בַּפ"ק גְּבִי תְרוּמַת הַדָּשׁוֹן וְאֵלוֹ הֵכָא גְּבִי קְטוֹרֶת וְכֹן בִּי"ה אֲדַרְבֵּה גְּחֻלִים גִּסּוֹת וּבּוֹעֲרוֹת בְּעֵינֵן כְּדָתְנִיא גְּחֻלֵי אֵשׁ יְכוֹל עוֹמְמוֹת כּו': וְהָיָה מְכַבְּדוֹ לְאָמָּה.

כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּסוֹף פְּרָק טָרַף בְּקַלְפֵי שֶׁהַקָּשָׁה רַבִּינוּ שְׁמַחָה עַל רַש"י שֶׁפִּירֵשׁ לְאָמָּה לְאַמַּת הַמִּים שֶׁבְּעֲזָרָה דְהָא אָמְרִינוּ הֵתֵם אֲתָמַר הַמְכַבֵּה אֵשׁ מַחְתָּהּ וּמְנוֹרָה אַבְיֵי אָמַר חֲזִיב רַבָּא אָמַר פְּטוּר כּו' עַד כִּי פְּלִיגֵי דְאַחְתִּיָּה מֵאַרְעָא וְכַבְיָיָה אַבְיֵי אָמַר חֲזִיב אֵשׁ הַמְזַבַּח הוּא וּלְפִרְש"י קָשָׁה מִמְשָׁנָה זֹאת לְאִבְיֵי וְלָכֵן פִּירֵשׁ הוּא דְלְאָמָּה אֵין זֶה אַמַּת הַמִּים כְּדָפְנִי רַש"י אֲלֵא מְקוֹם הוּא.

וְלִי נִרְאֶה דְלֵא קָשָׁיָא דְלֵא מְחִיב מִשׁוֹם דְּכִינֵן דְּבַמְתַּפְּנִין חוֹתְמָה בְּשֵׁל ד' קַבִּין וּמְעַרְהָ לְשֵׁל ג' קַבִּין וְנִתְפָּזַר מֵהֵן קַב וּמָה שֶׁנִּתְפָּזַר אֵינּוּ עוֹמֵד לְאִוְסָפֵן אֲפִילוֹ אַבְיֵי מוֹדָה כִּינֵן דְּאִינְתִּיק אִינְתִּיק אֲבָל אֵשׁ דְּמַחְתָּהּ וְדְמְנוֹרָה אִינְרִי דְּמַחְתָּהּ מֵאַרְעָא בְּכָלִי וְחֲזִי לְמַצְנוֹתָהּ וְלִהְכִי חֲזִיב לְאִבְיֵי וְלְרַבָּא פְּטוּר דְלֵא מְחִיב אֲלֵא אוֹ בְּרֵאשׁ הַמְזַבַּח אוֹ אֲפִי לְמַטָּה הֵיכָא דְקָאִי לְאַהֲדוּרָיָה כְּמוֹ הַמּוֹרִיד גְּחֻלָּת וְכִיבָּה דְחֲזִינָא לְאַהֲדוּרָה.

וְשׁוֹב מְצֵאתִי בְּתוֹסְפוֹת תְּמִיד שֶׁל רַבִּי בְּרוּךְ בְּרַבִּי יִצְחָק שֶׁהַקָּשָׁה הַקּוֹשֶׁיָא וְתִירְצָה כְּמוֹ שֶׁתִּירְצָתִי וְעוֹד תִּירְצֵן דְּמְכַבְּדֵן לְאָמָּה לְאַחַר שֶׁכָּבוּ עַכ"ל הַתּוֹסְפוֹת. וְלֵא נִהֲרֵא לִי דַא"כ לֹא הָיָה צוּרָךְ לְכוּף עֲלִיהֵן פְּסֻכְתָּר בְּשִׁבְתָּ וְלִי נִרְאֶה לְהִבִּיא רְאִיָּה מְנוֹכַחַת לְפִרְש"י מְהָא דְתַנֵּן בְּסוֹף תְּמוֹרָה ר' יְהוּדָה אוֹמַר יְטִילְנָה לְאָמָּה וְהֵתֵם וְדָאִי פִי לְאָמָּה לְאַמַּת הַמִּים כְּדְמוֹכַח בְּהִדְיָא הֵתֵם בַּגַּמ' וְעוֹד כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת הֵתֵם וּבְחֻגִיגָה פְּרָק חוֹמֵר בְּקִדְשׁ שֶׁהַקָּשָׁה

רבינו גסים גאון ז"ל במגלת סתרים א"ר מכבדן לאמה וקלא מפסיד קדושים דתנו הוסיף ר' עקיבא הסלת והקטורת והלבונה והגחלים שאם נגע טבול יום במקצתן פסל את פלן דמשמע שנתקדשו בכלי מדמהני בהו צרוף ותיגרין דבירושלמי דחגיגה מקשה זאת הקושיא ותירצה דההוא דהתם מייירי בגחלים של יום הפפורים וז"ל הירושלמי תינח קטורת ולבונה אבל גחלים מאי פירוש אמאי פסל את פלן וקלא אינו קדושים א"ר בון בר רב פהנא תיפתר בגחלים של יום הפפורים שפמה שהו חותה את פלן הוא מכניס אבל גחלים של כל יום לא פההיא דתנינו נתפור הימנה קב גחלים וקיה מכבדן לאמה פ"א גחלים של יום הפפורים בכלי שחותה בו הוא מכניס להכי הפלי מצרפן אבל מחתה של פספ שאין פלנין לא מצרפן להו ואינן קדושים ולכך מכבדן לאמה ומיהו ר' ברוך פ"א הירושלמי בענין אחר דבעי למה פסל את פלן וקלא אינו צריף לכל הגחלים שהרי נתפור מהן קב גחלים ואפילו למ"ד פלי מצרף אפילו שאין צריף לכלי היינו למ"ד צירוף דאורייתא דאז הוסיפו חכמים אפילו שאין צריף לכלי אבל למ"ד צירוף דרבנן לא יועיל פלום פדמוכח בפרק הקומץ רבה ומשני בשל יום הפפורים שהיו פלם קדושים דהפל צריף וה"ה דנהה מצי לתרוצי דאירי במחתה של ד' קבין שמאוחה לא נתפור פלל.

ויתכן לומר דכלי אינו מצרף רק הראוי לו ומה שאין צריף לו בו פיום אין בכך פלום אם מפסידו ור"ת תירץ בענין אחר דלכך מכבדן לאמה דכלי שרת אין מקדשן אלא מדעת ולא מקדשי הנה גחלים וקשה דא"כ תיקשי מפאן למ"ד בפרק לולב וערבה פלי שרת מקדשן שלא לדעת.

מיהו בפ"ק דמנחות דייק ר' יוחנן מברייתא זאת אומרת פלי שרת מקדשם שלא מדעת ושמה יספור פההיא ברייתא ויש מפרשים מחתה דכסף אינה קדושה פי אם אותה מחתה שמערה בה ונתפורו ממנה קב גחלים ומכבדן לאמה איירי במחתה של פספ וקשה לרבי אלחנן דהא מוזבח מקדש את הדבר הראוי לו ולא ידענא מאי תיובתיה דהא מוריד גחלים מן המזבח לארץ פליגי בה ר' יוחנן וריש לקיש משמע דלא שייף בגחלים ראוי למזבח אבל אי קשיא הא קשיא דהא כתיב ולקח מלא המחתה גחלי אש משמע שהיתה פלי שרת ולא יתכן לומר דוקא דיום הפפורים קדושה דביום הפפורים פתיב וצל"ע: ועל השרץ בשבת כו'.

קשה לי שהרי בריש פרק משילין אמרינו ההוא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי דרב אשי א"ל רב אשי נקטיה בצוציתיה ואפקיה א"כ אמאי לא קיה מותר להוציא השרץ לחוץ גם קא אמ נמצא בעזרה מפני הכבוד ומה צריף לכוף עליו פסקתר ודוחק לומר פינון שאינו דר בעזרה הוי פחצר אחרת וצל"ע: ראש המעמיד קיה מעמיד את הטמאים על שער המזרח.

בפרק פיצד צולין מיייתי משנה זו ופריף הגמרא מ"ט אמר רב יוסף פדי לביישן רבא אמר מפני החשד מאי בינייהו איכא בינייהו מפנקי אי נמי דקא גדיל שישורא ותמהני על הרמב"ם ז"ל דשבק כל הני טעמי המפורשים בגמרא שהבאתי וקדה מלבד טעם אחר וז"ל קיה מעמיד המצורעים שפבר טהרו מצרעתם בשער המזרח פדי שיהיו מזומנים לזרוק עליהם דם האשם ע"כ.

ועוד קשה לי מאן יימר לו דמיירי דוקא במצורעין שפבר טהרו מצרעתם הלא אפילו בטומאת קריין או בטומאת מגע שרץ או דבר אחר מיירי וקרב"ם ו"ל גופיה לא זכר כלל טעם זה בחבורו בפ"ז מהלכות תמידין אלא פתב הטעם מפני החשד פרבא וכתבו שם התוספות בשם ר"י ונראה דהאי שער המזרח היינו שער עזרת נשים ואע"ג דאמר בפ"ק דיבמות ובכמה דוכתי דטבול יום אינו נכנס במחנה לוייה לא בכל מחנה לוייה קאמר אלא מעזרת נשים ולפנים דהכי מוכח במסכת פלים דקתני התם עזרת נשים מקודשת שאין טבולי יום נכנסין לשם והארבתי בזה בחדושי בפרק קמא דהוריות עיין שם ובפרק בתרא דמעניות מפרש המעמדות מה הם וזה לפי שאי אפשר שיהיה קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו וקרבות הצבור הן קרבן של כל ישראל ואי אפשר שיהיו ישראל פולן עומדין בעזרה בשעת קרבן לפיכך תקנו נביאים הראשונים שיבררו מישראל פשרים ויראי חטא ויהיו שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבות והם הנקראים אנשי מעמד וחלקו אותם כ"ד מעמדות כמנן משמרות פהונה ולוייה ועל כל מעמד ומעמד אחד מהם ממנה על פולם והוא הנקרא ראש המעמד: החלו עולים פרק ששי מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק כו'.

לכאורה נראה שמשנה זו סותרת המשנה דלעיל בסוף פרק אמר להם הממונה קמא מראש ועד סוף ושם כתבתי באנרף ע"ש: ששמנו היה מדליק את המנורה של בין הערבים. וא"ת דהכא משמע דגר מערבי דולק תמיד אפילו ביום וכן משמע לעיל בסוף פרק אמר להם הממונה קמא דתנו מצאו שפבו מדשן ומדליקו כו' ומסתמא מדכתיב להעלות גר תמיד נפקא וכו' שנינו בהדיא בספרי תמיד שיהיה גר מערבי דולק תדיר ששמנו מדליק את המנורה בין הערבים ואלו בשילהי חגיגה אמרו שלחן פתיב ביה תמיד מנורה לא פתיב ביה תמיד ופרש"י מנורה לא פתיב ביה תמיד פלומר תמיד האמור במנורה לא תמיד יומם ולילה קאמר כמו תמיד האמור אצל שלחן אלא תמיד מלילה ללילה פתמיד האמור בעולת תמיד ובחביתי כ"ג אבל ביום לא היה דולק דמערב עד בקר פתיב תן לה מדת השמן שיש ביה כדי לידלק מערב עד בקר ע"כ.

הרי בהדיא אמר דביום לא היה דולק פבר הקשו התוספות שם זאת הקושיא ועוד הקשו קושיא אחרת על משנתנו דהא שפיר קאמר רש"י דמערב עד בקר פתיב ושיערו חכמים מדתו לחצי לוג משמע דביום לא היה דולק ותירצו דבגר מערבי לא היה ביה שמן טפי מבשאר גרות ואפ"ה ממילא מתמת הגס דולק כל היום ובשעה שלא היה הגס היו דולקים אותה בפקר כדי להדליק ממנה האחרות ע"כ.

ודבריהם צריך פירוש ור"ל דעל פרחף צריך אתה לומר דתמיד דגרות אפולקו גרות קאי ופירושו בכל לילה ולילה דומיא לעולת התמיד שפירושו בכל יום ויום שהרי שאר הגרות אינן דולקות אלא בלילה בלבד פדכתיב מערב עד בקר דאי אגר מערבי בלבד ופירושו להעלות גר תמיד הגר המערבי א"כ ע"כ צריך אתה לומר דיערוך אותו דבתרייה נמי עליה קאי וקשיא רישא אסיפא פתיב להעלות גר תמיד וכתיב מערב עד בקר ועוד אי תמיד דגרות אגר מערבי בלבד קאי למה היו משימין ביה שמן חצי לוג פמדת חברותיה בשלמא בשאר גרות דאינן דולקות אלא בלילה בלבד הוצרכו לשער השמן שסיפיק בלילות הארופים ושערו חצי לוג אלא הגר מערבי אם הוא דולק תמיד למה הוצרכו

לשום בֶּה תִּצִי לִיג בְּלִבְד וּמָה שְׁאַמְרוּ שְׁהֵנָר מְעַרְבֵי מִמְנוּ הָיָה מְדַלִּיק וּבָה הָיָה מְסִיִּים לֹא הָיָה רַק עַל פִּי הַנֶּס שֶׁהָיָה נוֹהֵג עַד שְׁמַת שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק אֲבָל מִשְׁמַת שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק וְאֵילָף הָיָה כְּבָה גַם הוּא כְּתִבְרֵיו כְּדֹאמְרֵינוּן בְּיוֹמָא בְּפָרְק אָמַר לְהֵם הַמְּמוֹנָה הַטְּבַת חֲמֵשׁ גֵּרוֹת קוֹדְמַת לְהַטְּבַת שְׁתֵּי גֵרוֹת מִשְׁמַע שְׁכָלוּ הָיָה מְטִיב שְׁחֵרִית וְיִלְיָף לָהּ הַתֵּם מְקַרְאֵי וְהִינּוּכְשָׁלָא הָיָה הַנֶּס מִתְקַיִּים וְהָיָה מוֹצֵאוֹ שְׁכָבָה וְא"כ אֵיף אֶפְשָׁר לֹאמַר שְׁהַכְּתוּב שְׁאַמַּר לְהַעֲלוֹת גַּר תְּמִיד הוּא ע"פ הַנֶּס לֹא יִסְמוּךְ הַכְּתוּב הַמְּצוּה עַל הַנֶּס בְּשׁוּם מְקוֹם וְכֵן פִּרְשׁ"י בְּהַדְּיָא בְּפָרְק בְּמָה מְדַלִּיקִין וּמָה שְׁדַרְשׁוּ אוֹתוֹ לְפָנֵי ה' וְלֹא אַחַר לְפָנֵי ה' דְּמִשְׁמַע דַּס"ל דְּקַרְא דִּיעֲרוּךְ אוֹתוֹ לְפָנֵי ה' אֲנָר מְעַרְבֵי לְחֻדְיָה קְאֵי וְלֹא עַל כָּל הַגֵּרוֹת צָרִיף לֹאמַר דְּלֹא אָמְרוּ זֶה אֵלָא עַל דְּרַף אֶסְמַכְתָּא אֲבָל פִּשְׁטִיָּה דְּקַרְא אֶפְנִלְהוּ גֵרוֹת קְמִיָּרֵי.

וּמָה שְׁאַמְרוּ שְׁיִהָא גַר מְעַרְבֵי דוֹלַק תְּמִיד וְאִם מְצִאוּהוּ שְׁכָבָה מְדַלִּיקִין אוֹתוֹ מִיַּד אֵינוֹ אֵלָא מְדַבְּרִיָּהֶם כְּדִי שְׁיִדְלִיקוּ מִמְּנָה שְׁאַר הַגֵּרוֹת וְסִמְכוּ אוֹתוֹ אֶקְרָא דְּלְהַעֲלוֹת גַּר תְּמִיד עַל דְּרַף אֶסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא.

וְהָא דְּפִרְשׁ"י בְּשִׁלְהֵי חֲגִיגָה שְׁהַבְּאֵתִי אֲבָל בְּיוֹם לֹא הָיָה דוֹלַק ר"ל כָּל הַגֵּרוֹת וְנִקְטַת דוֹלַק לְשׁוֹן יְחִיד מְשׁוּם דְּקַאֵי אֶקְרָא גַר תְּמִיד דְּקַאֵי אֶפְנִלְהוּ גֵרוֹת כְּדֹאמְרוּן וְאַף שֶׁהוּא לְשׁוֹן יְחִיד. א"נ הָא דְּפִרְשׁ אֲבָל בְּיוֹם לֹא הָיָה דוֹלַק ר"ל הַגֵּר מְעַרְבֵי לֹא הָיָה דוֹלַק בְּיוֹם מִן הַתּוֹרָה דְּמְעַרְבַּ עַד בְּקַר כְּתִיב כּו' וּמָה שֶׁהָיָה דוֹלַק אֶפְיָלוּ בְּיוֹם אֵינוֹ אֵלָא מְדַבְּרִיָּהֶם אֲבָל אֵי אֶפְשָׁר לֹאמַר שְׁפִנוֹן רִשׁ"י לֹאמַר אֲבָל בְּיוֹם לֹא הָיָה דוֹלַק הַגֵּר מְעַרְבֵי כָּל דַּא"כ יֵשׁ סְתִירָה חֲזָקָה בְּדַבְּרֵיו מְדִידָה אֶדִּידָה שְׁהֵרֵי רִשׁ"י גּוֹפִיָּה פִּירֵשׁ בְּהַדְּיָא בְּפָרְק בְּמָה מְדַלִּיקִין גְּבִי שְׁמִמְנָה הָיָה מְדַלִּיק וּבָה הָיָה מְסִיִּים שְׁאַפְיָלוּ בְּיוֹם הָיָה דוֹלַק הַגֵּר מְעַרְבֵי אֵלָא עַל כְּרַחֲף צָרִיף אַתָּה לֹאמַר כְּדִפְרִישְׁתִּי.

כֵּן נִרְאֶה לִי: וּמְדַלִּיקוּ מִמְּזַבַּח הָעוֹלָה. נִרְאֶה בְּעֵינֵי דְּאֵינוֹ עֵיכוּב שְׁלֹא לְהַדְּלִיקוּ אֵלָא דוֹקָא מִמְּזַבַּח הָעוֹלָה אֵלָא מִפְּנֵי שְׁלֹא הָיָה בְּמִנּוּרָה גַר דוֹלַק שְׁכָבָר הַטִּיב כּוֹלֵם וְהַתּוֹרָה אָמְרָה אִשׁ תְּמִיד תּוֹקֵד עַל הַמְּזַבֵּחַ וְדַרְשׁוּ רז"ל בְּפָרְק טַרְף בְּקַלְפֵי אִשׁ שְׁנַאֲמַר בְּהַ תְּמִיד דְּהִיָּנוּ גַר מְעַרְבֵי לֹא יִהָא אֵלָא מִמְּזַבַּח הָעוֹלָה לְכֵן אָמַר וּמְדַלִּיקוּ מִמְּזַבַּח הָעוֹלָה וְלֹא אַתָּא אֵלָא לְמַעוּטֵי שְׁלֹא יְדַלִּיקוּ מִמְּזַבֵּחַ הַפְּנִימִי וְלֹא מִבֵּית הַפִּירִים אֲבָל בְּזִמְן שֵׁישׁ גַּר דוֹלַק בְּמִנּוּרָה וּמְצִא הַמְּעַרְבֵי כְּבָה מְדַלִּיקוּ מִן הַדוֹלַק וְזֶה מְוַכְרֵחַ דַּא"כ קָשָׁה הָא מְשָׁנָה שְׁלֵמָה הִיא לְעֵיל בְּסוּף פָּרְק אָמַר לְהֵם הַמְּמוֹנָה קְמָא מְצִאָן שְׁכָבוּ מְדַשְׁנָן וּמְדַלִּיקוּן מִן הַדוֹלַקִין וְאִם"כ מְדַשְׁנָן אֵת הַשְּׁאָר אֶלְמָא כָּל הֵיכָא דְּאֶפְשָׁר מִיָּנִיָּה וּבִיָּה טְפִי עַדִּיף כֵּן פִּירֵשׁ הַרְבָּב"ד ז"ל בְּהַשְׁגוּתֵיו בַּפ"ג מִהַלְכוֹת תְּמִידִין וְלֹא כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הַרְבַּב"ם ז"ל דְּאַתָּא אַף לְמַעַט הַדְּלִקְתוּ מִשְׁאָר גֵּרוֹת שְׁכָבְמוּרָה וְצָרִיף לְדַחֲוֹק לְדַעְתּוֹ דַּא"כ דְּקַתְּנִי לְעֵיל בְּמִשְׁנָה שְׁהַבְּאֵתִי שְׁכָבוּ לְשׁוֹן רַבִּים לֹא דוֹקָא דְּלֹא קְאֵי אֵלָא אַאֲחַת מִיָּנִיָּהוּ דְּהִיָּנוּ גַר מְזַרְחֵי אֲבָל גַּר מְעַרְבֵי לְעוֹלָם אֵינוֹ מְדַלִּיקוּ אֵלָא דוֹקָא מִמְּזַבַּח הָעוֹלָה.

וְא"ת הֵיכִי דְּרִשִּׁי הֵאֵי קְרָא אִשׁ תְּמִיד תּוֹקֵד עַל הַמְּזַבֵּחַ לְעַנְיָן מְנוּרָה אִשׁ שְׁנַאֲמַר בְּהַ תְּמִיד דְּהִיָּנוּ גַר מְעַרְבֵי לֹא יִהָא נְדַלַק אֵלָא מִמְּזַבַּח הָעוֹלָה וְהָא אֵינְצִטְרִיף לִיָּה לְעַנְיָן מְנִין הַמְּעַרְכוֹת כְּדֹאֵתָא שְׁם בְּפָרְק טַרְף בְּקַלְפֵי.

וּי"ל דְּאַפְיָלוּ לר"מ דְּאָמַר בְּכָל יוֹם ד' וּבְיוֹם הַכְּפּוּרִים ה' הֵאֵי קְרָא דְּאִשׁ תְּמִיד תּוֹקֵד קְרָא יְתִירָא הוּא וְלֹא אַתָּא אֵלָא לְמַדְרֵשׁ מִיָּנִיָּה לְהַדְּלִיקְתָּ גֵרוֹת הַמְּנוּרָה שְׁתָּהָא מִן מְזַבַּח הָעוֹלָה

דאי למגנן המערכות החמש הא מקראי דלעיל מסיק להו על מוקדה אחת ואש המזבח תוקד בו תרתי ואש המזבח תוקד בו תלת האש על המזבח תוקד בו ד' והאש על המזבח תוקד בו ה' דדריש תלתא קראי דיקידה ותרי וו"י דואש המזבח והאש על המזבח ונשאר קרא דאש תמיד תוקד למדרש מיניה לעגנו מנורה: הנה נוטל את הכבוד מתוך הכף כו'.

בפרק הוציאו לו תניא פיצד הוא עושה אותו אוהו את הכבוד בראשי אצבעותיו וי"א בשנינו ומעלה בגודלו עד שמגיעת לבין אצילי ידיו וחוזר ומחזירה לתוך חפניו וצוברה כדי שיהא עשנה שוהה לבא.

וא"ת והיכי עביד הכי השתא לפני מלך ב"ו אין עושין פן לפני ממ"ה הקב"ה עאכ"ו כדאמר שם בריש הפרק גבי מחתה היכי ליעביד נשקליה בשנינה ונחתיה למחתה השתא לפני מלך ב"ו אין עושין פן כו'.

כבר תירצו שם התוספות דהכא אינו אלא מושב הכבוד ואצלו הכבוד אינו מונח באויר אלא על ידו הוא מונח ומושכו אצלו בשנינו כדי לחפון פעם אחרת אבל למשנה למחתה בשנינו ולאחותה מארעא לאו אורח ארעא: עד שהמנונה אומר לו הקטר.

נ"ל הטעם פדתניא בתוספתא שאין אדם מבזבז לו גבי ואפילו ראש הכנסת או חזן הכנסת לא יקרא עד שיאמרו לו אחרים קרא: בזמן שכ"ג פרק שביעי ע"ב בזמן שכ"ג נכנס להשתחנות.

פי' הרמב"ם ז"ל בפירושו המשנה דהשתחוויה זו לא תהא אלא בהיכל בלי ספק וכך הם דבריו בחבורו בפ"ה מהלכות פלי המקדש ואין ספק שכתב פן כדי שלא תטעה לומר שהיה נכנס בבית קדשי הקדשים כמו שעלה בדעת התוספות בפרק קומץ רבה גבי הא דתניא וטהורים שנקנסו לפנים ממחיצתן להיכל פלו בארבעים וז"ל להיכל פלו בארבעים הקשה הררי"ט מלפנצו מהא דתנן בפ"ב דתמיד בזמן שכ"ג נכנס להשתחנות שלשה או חזין כו' הגביה לו הפרוכת ונכנס והשתחוה ויצא נכנסו אחיו הפהגים והשתחוו ויצאו אלמא לבית קדש הקדשים שרי ותירץ ר"ת דהשתחנאה צורך עבודה היא עכ"ל ואני תמיה על ר"ת פה קדוש יאמר דבר זה שהרי משנה שלמה שנינו בפ"ק דכלים בית קדש הקדשים מקודש מהם שאין נכנס לשם אלא כ"ג ביום הפפורים בשעת העבודה ושנינו בתוספתא ארבעה פעמים נכנסו שם ביום הפפורים א' להקטיר קטורת ב' להזות מדם הפר ג' להזות מדם השעיר ד' להוציא הכף והמחטה מקדש הקדשים ואם נכנס חמשה פעמים חייב מיתה כו' ואלו לדעת ר"ת הנה נכנס לקדש הקדשים ביום הפפורים חמשה פעמים דלישנא בזמן שכ"ג נכנס להשתחנות משמע שכל עצמו לא נכנס רק להשתחנות ולא משום עבודה אחרת ועוד דהא פרק זה לא איירי מיום הפפורים אלא מסדר התמיד וכדקתני בהדיא בסמוך זהו סדר התמיד כו' א"כ מאי ענין בזמן שכ"ג נכנס להשתחנות ביום הפפורים לכאן ועוד קשה דלישנא נכנסו אחיו הפהגים השתחוו משמע באותו מקום עצמו שהיה נכנס הכ"ג והשתחווה היו נכנסים והשתחוו אחיו הפהגים ואם איתא בקדש הקדשים איך אפשר זה לכן פירש הרמב"ם ז"ל דהשתחוויה זו לא תהא אלא בהיכל בלי ספק וכן נראה מדברי סמ"ג דהשתחוויה זו היתה דוקא בהיכל שכתב וז"ל הנכנס להיכל חוץ לקדש הקדשים שלא לעבודה או להשתחנות וכהגים שלא עבדו בין

גדול בין הדיוט לזקנה ואינו חייב מיתה ומה ששינינו בזמן שכ"ג נכנס להשתחוות בגמר עבודה מדבר עכ"ל.

על פן לא אוכל להאמין שעלה על דעת ר"ת דמייירי בקדש הקדשים כי רב גובריה ולא יטעה בדבר משנה ואולי שט"ס הוא מה שפתוב בתוספות אלמא לבית קדש הקדשים שרי וצריף להיות אלמא להיכל שרי וכן נותנת הסברא מדכתבו פן הדבור להיכל פלו בארבעים כו' אלמא דאייירי בהיכל ולא בבית קדש הקדשים פן נ"ל.
(הגה"ה.)

ומיהו תימה רבתי בעיני היאך אפשר לומר דהשתחוואה צורף עבודה היא שיהי בפרק ארבע מיתות גבי לפי שישנה זביחה לדון בעבודות פנים פריף הגמרא מניין לרבות השתחוואה כו' משמע בהדיא דהשתחוואה לאו עבודה היא בפנים וכן פרש"י בהדיא וכן מוכח שם פל הסוגיא דגמרא ואי אפשר לומר נהי דהשתחוואה לאו עבודה ממש היא בפנים כמו זבוח מקטר ומנסף דלא סגי בלאו הכי מ"מ צורף עבודה היא בפנים וכה"ג אמרינו ביומא ריש פרק בא לו כ"ג לענין קריאה דכ"ג ביום הפורים וכן לענין אכילת קדשים דכהנים דא"כ איף פריף הגמרא שם אימא יצאת השתחוואה ללמד על הפלל פלו ופרש"י ומתנבי מגפף ומנשק כו' נהלא מגפף ומנשק לאו צורף עבודה בפנים פלל ועיקר וצ"ע היטב.

ע"כ הגה"ה): וכיון ששמע הממונה הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מהל' פלי המקדש הסגן במקום הממונה משמע שפירש הממונה זה היינו הסגן וקשה לי דהא אמרינו ביומא ריש פרק טרף בקלפי דהסגן לעולם הולף בימינו של כ"ג וכן כתב הרמב"ם גופיה בפ"ד מהלכות פלי המקדש וכן הנה באמת כדאשכחן בסנהדרין בפרק כ"ג וביומא בדוכתי טובא וכן בפרק זה בסמוך וא"כ מאי שנא הכא שהלף פהן אחר בימינו ועוד א"כ ה"ל לומר בהדיא הסגן כדמזפירו בסמוך הרבה פעמים ועוד דהא בירושלמי דיומא פרק אמר להם הממונה חשיב חמשה דברים שהסגן הנה משמש ולא החשיב להא בהדייהואלמא הממונה זה לאו סגן הוא וכה"ג ממש הקשו התוספות על רש"י בפ"ק דיומא גבי אמר להם הממונה צאו וקביאו טלה כו' לכן נ"ל דזה הממונה היינו הממונה על הפרוכת והוא אלעזר כדתנן בשקלים והסגן הנה אחד מאלו ג' פהנים שאוחזין בו והוא אוחז בו בימין: ואחד באבנים טובות.

פי' שבאפוד מאחוריו פה כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות פלי המקדש: את קול רגליו של כ"ג שהוא יוצא כו'. אם אין מלת יוצא טעות סופר וצריף להיות נכנס צריף לפרש הא דקאמר אח"כ נכנס והשתחוה היינו הממונה אי נמי קאי על כ"ג ור"ל יוצא מחדרו פדי ליקנס להיכל דוק ותשפח: הגביה לו את הפרוכת.

לכאורה נראה דאייירי ונקא במקדש שני דאלו במקדש ראשון מי הנאי פרוכת ויש לדחות לעולם במקדש ראשון נמי ומאי פרוכת פרוכת דבבי וכה"ג משני הגמ' ביומא פרק הוציאו לו גבי מגלין להן הפרוכת ומראין להן הפרוכת כו' דא"ר זירא אמר רב י"ג פרוכות היו במקדש ז' פנגד ז' שערים שמים אחת לפתחו של היכל ואחת לפתחו של אולם שמים בדביר ושמים פנגדון בעליה: וברכו את העם ברכה אחת.

נראה בעיני היינו דאמרין בתפלת י"ח ברכנו בברכה המשולשת בתורה כלומר באמת
ברכה אחת היא פדתנן פאן פאלו הנה הכל פסוק אחד רק שהיא משולשת בתורה דהיינו
יברכה.

יאר.

ישא: ובמקדש ברכה אחת כו'. בסוטה פרק אלו נאמרין איתא נמי משנה זו ומפרש
בגמרא וכל פה למה לפי שאין עונין אמן במקדש וכתבו התוס' וא"ת והלא היו עונין
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד פשהיו שומעין שם הקדוש פדתנן בפרק אמר להם
הממונה ובפרק טרף בקלפי וזה הנה הפסק גדול מעניינת אמן ועוד שהרי בשעת הגרלה
היו נופלין על פניהם פשהיו שומעין את השם מפי כ"ג פדאיתא בירושלמי הקרובים היו
נופלין על פניהם והרחוקים היו אומרים בשכמל"ו ואלו ואלו לא היו זזין משם עד שהנה
מתעלם מהן פי' הקרובים היו נופלים וכ"ש שהיו אומרים בשכמל"ו אבל הרחוקים לא
היו נופלים אלא בלא נפילה היו אומרים והנה שם הקדוש מתעלם ומשתכח מן השומעים
קודם שהיו זזין משם א"כ קא חזינון שהיו מפסיקין בעניינתם בשכמל"ו וי"ל שמה היו
עונין בשכמל"ו תיקף ומיד פשהיו שומעין שם הנכבד והנורא ולא היו ממתינין עד סוף
הפסוק ולפי שלא היו מפסיקין בין פסוק לפסוק חשיב להו כמו ברכה אחת: ובמדינה
בכנויו.

פל המפרשים שראיתי פירשו בכנויו היינו כמו שאנו קוראין באל"ף דל"ת מלבד רבינו
הלל פירש בספר בכנויו כגון אל אלהים צבאות ואין זה אמת דהכי תיסק אדעתא
לשבועי קרא למימר יברכה אלהים במקום שם בן ד' אותיות: והושיט לו הראשון.

פירוש מאותן י"ב פהנים העוסקין בתמיד והא דסמך הכ"ג על האברים אע"ג שפל
הסמיכות דוקא על בעלי חיים הם מפרש אבני בס"פ שתי מדות הטעם משום יקרא דכ"ג
וכפרש"י משום יקרא דכ"ג שיהא נראה כמו שהקריב הוא את פלו: מקרן דרומית מזרחית
צפונית מערבית כו'.

חסרון הנזכר יש פאן וצריך להגיה מקרן דרומית מזרחית צפונית צפונית
מערבית כו' וכך הוא בזבחים פרק קדשי קדשים ונתבאר שם דדוקא הכ"ג הקיף דרך
זמין אבל הפהן הדיוט הקיף דרך שמאל ובקרן מערבית דרומית דוקא נתנו לו זין לנסף
לפי דשם הנה מקום הנסוף פדתנן במדות ובקרן מערבית דרומית היו ב' נקבים כשני
חוטמין דקין ובאותו קרן למטה ברצפה מקום הנה שם אמה על אמה וטבלא של שיש
וטבעת היתה קבועה בה שבו יורדין לשיתין: ושתי חצוצרות בידם.

לכאורה הנה נראה לי דמקרניים עשויות אלו שתי חצוצרות מדתנן בסוף מסכת קנן וזהו
שאמרו כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה פיצד שתי קרניו לשתי חצוצרות
כו' וכן משמע בע"א פרק פל הצלמים דבעי רמי בר חמא המשפתנה לבהמה קרניה מהו
לחצוצרות אף קשה דהא תניא בתוספתא פ"ק דחולין ומייתי לה בגמרא בפרק הקומץ
רבה חצוצרות היתה באה מן העשת של כסף עשאה של שאר מיני מתכת פסולה כו'
א"כ כ"ש של קרן פסולה והתוספות מביאין הך משנה דהכא התם ובזבחים בפרק חטאת
העוף בלשון זה ושתי חצוצרות של כסף בידם וכתבו דלכן אי אפשר לתרץ דההיא

דבהקומץ רבה בחצוצרות של משה ונקה ונקה קאמר שלא היו פשרות לדורות פדאמרין
התם ומיהו מההוא דקננו לא קשה פולי האי לפי שאפשר לפרש חצוצרות דהתם היינו
שופר של ראש השנה פדאמרין בסוף פרק במה מדליקין ובפרק לולב הגזול דאשתמי
שמניהו חצוצרתא שיפורא שיפורא חצוצרתא ובסוף במה מדליקין איפא פרייתא
שקוראה לחצוצרות שופר אבל לספרים דגורסין הכא ושתי חצוצרות של פסח פדמשמע
מדברי התוספות שהבאתי וכן היא דפרק כל הצלמים ליפא לשנויי הכי דאיירי בשופר
דקא הכא והתם לענין קרפן איירי ועל הקרפן לא היו תוקעין בשופר אלא ונקא
בחצוצרות פדכתיב ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וגו' ותירצו בשם ר"ת דשני עניני
חצוצרות היו של פהגים בשל פסח ושל לויים בשל קרני בהמה ולפי זה הא דתנו בפרק
החליל ועמדו שני הפהגים בשער העליון ושתי חצוצרות בידיהן היינו נמי של פסח.

כן נראה לי: ושתי חצוצרות בידם כו'. לא חש התנא למיתני פנורות וחלילין לפי שלא
היו בכהגים אלא בלויים אבל קצת קשה למה קתני והקיש בן ארזא בצלצל ושמא י"ל
דנדא מנייהו נקט: הגיעו לפרק תקעו וכו'.

מכאן קשה לפרש"י בפרק החליל גבי מאי שנייר דהאי שנייר שנייר ערב הפסח ופרש"י
שנייר ערב הפסח שיש בשחיטת הפסח עשרים ושבע תקיעות שהפסח נשחט בשלשה
פתות פת אחר פת פדתנו בתמיד נשחט וכל פת קוראה את ההלל שלש פעמים שהיו
פסחיהן מרובין והיו טעונין הלל בשחיטתן ולא מפסיקים לשחוט פסחיהן כל פת וכת עד
שיקראוהו ג' פעמים ואע"ג דתנו ואעפ"י שלא שלשו מימיהם לא גמרו פעם שלישית
מיהו אין פת שלא היתה גומרתו שתי פעמים ומתחלת בו פעם שלישית ואין חסר מן
התקיעות פלום שבתחלת קריאה תוקעין ובכל קריאה שלש תקיעות עכ"ל.

שהרי פאן תנו הגיעו לפרק תקעו כו' על כל פרק תקיעה אלמא שלא היו תוקעין בתחלת
קריאה כי אם הגיעו לפרק א"כ בודאי גם גבי שיר של פסח לא היו תוקעין בתחלת
קריאת הלל כי אם הגיעו לפרק ועוד הקשו התוספות על פרש"י שגם אין הלשון משמע
כן דתנו התם קראו את ההלל אם גמרו שנו ואם שנו שלשו אע"פ שלא שלשו מימיהן
משמע שאפילו פת ראשונה לא התחילה פעם שלישית מעולם לכן פירשו התוספות שהיו
תוקעין בתחלת ההלל שלש תקיעות פדתנו בפרק תמיד נשחט נגעלו דלתות העזרה תקעו
והריעו ותקעו וכן לכל פרק ופרק שבהלל דשני פרקים יש בהלל מדרבי יהודה דאמר
מימיה של פת שלישית לא הגיע לומר אהבתי משמע דאהבתי הוא תחלת הפרק והודו
נמי תחלת הפרק פדאמרין בפרק לולב הגזול מכאן שמצנוה לענות בראשי פרקים נמצא
להלל אחד תשע תקיעות וכן לכל פת וכת ואין לה פת שלא היתה גומרת הלל אחד לרבנן
נמצא לשלש פתות שלשה הללות ובהן כ"ד תקיעות אפילו כשלא היו שונות את ההלל
פלל וכשהיו שונות נפישו תקיעות טובא אלא הני דפסיקי ליה קאמר דשנייר והא דתנו
אין מוסיפין על מ"ח תקיעות הנה מצוי לאקשוויי זימנין דמוסיפין כגון היכא דשונות את
ההלל אבל בלאו הכי פרכינו עלה מערב פסח שחל להיות בשבת דנפישו לרבי יהודה
ולרבנן ומשני כיון דליתיה בכל השנה לא קא חשיב.

וגם מה שפרש"י שהפת קוראה את ההלל פתבו עליו התוספות התם דליתא שלא היתה
הפת קוראה אלא הלויים קוראים פדתנא בתוספתא דפסחים הלויים היו עומדים על דוכן

ואומרים את ההלל בשיר אם גמרו שנו ואם שנו שלשו ואע"פ שלא שלשו מימיהם אמר רבי יהודה מימיה של פת שלישיית לא הגיע לומר אהבתי כלומר לא הגיעו הלויים לומר אהבתי בשחיטת פסחיהו וכן הם דברי הרמב"ם ו"ל בפ"א מהלכות קרבן פסח שלא היתה הפת קוראה אלא הלויים קוראים את ההלל ואין בגידנו להכריע פי ישפנים לכאן ולכאן עד שיבא מורה צדק: זהו סדר התמיד כו'.

כל ימי תמתי למה לא המתין התנא מלומר זהו סדר התמיד כו' עד אחר סיום המסכתא הואיל שהשיר שהיו הלויים אומרים במקדש כו' דקא מפרש ואזיל הוא גמי מענין עבודת התמיד פדתנו לעיל ודברו הלויים בשיר כו' דהיינו השיר שהיו הלויים אומרים במקדש כו' כשהיו מנסכין את נסכי התמיד פדאייתא בהדיא בפרק בתרא דר"ה ובפרק אין נערכין ועתה שלמדתי מסכת סנהדרין מצאתי בפ' ד' מיתות אמר רב פפא אף סדר יומא דוקא קתני דתנו כל מעשה יום הכפורים האמורים על הסדר אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום רב הונא בריה דרב יהושע אמר אף סדר תמיד דקתני עלה זהו סדר התמיד ואיך ההוא למצנה בעלמא כו'.

והיה נראה לכאורה בעיני פיון שקבר הזכיר לענין סדר קדימה ודברו הלויים בשיר שוב לא רצה להמתין מלומר וזהו סדר התמיד כו' עד אחר סיום המסכתא לפי שסדר המזמורים אין מעכב ואי אפיך לית לן בה ואפילו משום מצנה בעלמא לית בהו לענין סדר קדימה הלכך דקדק התנא לומר דוקא פאן זהו סדר התמיד כו' ולא רצה לומר פן אחר סיום המסכתא דא"כ הוה משמע דסדר המזמורים מעכב אי גמי משום מצנה יש בסדר המזמורים למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה.

אבל אי אפשר לומר פן שהרי בפרק אין נערכין פריה רבא ואי תימא רב אשי ותסברא שירה דיומיה לה' הארץ ומלואה וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם בשירה דארבעה בשבת הוא ש"מ בהדיא דסדר המזמורים מעכב א"נ לכל הפחות משום מצות יש בסדר המזמורים וכן משמע בהדיא בפרק בתרא דר"ה גבי שאני התם דשירה דיומיה הוא והכי גמי מסתברא פיון שמצינו שם לחכמים הראשונים רב יהודה משום רבי עקיבא ורבי נחמיה שנתנו טעם למה ייחדו אלו המזמורים לאלו הימים ולכן עכשיו הגני יוסיף להפליא הפלא ופלא פיון שמוכח בהדיא מכל אלה מקומות שהבאתי סדר המזמורים מעכב אי גמי משום מצנה יש בסדר המזמורים לענין קדימה דומיא לשאר כל מעשה תמיד האמורים על הסדר א"כ ה"ל לומר זהו סדר התמיד אחר סיום המסכתא ללמדנו דסדר המזמורים מעכב א"נ משום מצנה יש בסדר המזמורים לענין קדימה למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה דומיא לשאר כל מעשה תמיד האמורים על הסדר וצריה נגר ובר נגר דיפרקיניה: השיר שהיו הלויים אומרים.

פירוש בין בתמיד של שחר בין בתמיד של בין הערבים ואע"ג דפשוט הוא הוצרכתי לכתוב זה מפני שראיתי רבים מן המעיינים נשתבשו וטעו לומר שהשיר לא היה מצותו בתמיד של בין הערבים ותולין עצמן באילן גדול רב עמרם שפכת הטור א"ח בשמו בסימן קל"ג ובסימן רל"ז שהשיר לא היה מצותו בערב אלא בפקר וחשבו דמה שפכת שהשיר לא היה מצותו בערב היינו בתמיד של בין הערבים וזה דבר שאפילו בר בי רב דחד יומא לא יטעה בו שהרי משנה שלמה שנינו בפ' בתרא דר"ה פעם אחת נשתהו

העדים מלבווא ונתקלקלו הלויים בשיר כו' והיגנו בשיר של תמיד של בין הערבים כדמפרש שם הגמרא בהדיא ש"מ שהיה מצותן של השירים גם בתמיד של בין הערבים כמו בתמיד של שחר והא ודאי דלרבי מאיר דאמר בפירק אין נערכין השיר מעכב את הקרבן היגנו אפילו בתמיד של בין הערבים כמו בתמיד של שחר משום דאין חילוק ביניהם בענין השיר וכן פירש בהדיא הרמב"ם ז"ל שם במשנה נתקלקלו הלויים בשיר ענינו שלא אמרו שירה כלל שלא ידעו כו' עד כי על כל פנים צריף שירה על כל קרבן ע"כ וכן לחכמים דפליגי על ר"מ בפירק אין נערכין ואמרו השיר אינו מעכב את הקרבן היגנו אפילו בתמיד של שחר כמו בתמיד של בין הערבים משום דאין חילוק ביניהם בענין השיר כדאמרן ומה שהקריבו הקרבן בלא שיר כלל כדמפרש שם הגמרא נתקלקלו הלויים בשיר היגנו שלא אמרו שירה כל עיקר צריף לומר דהוה משנה נתקלקלו הלויים בשיר כו' אתיא פתחמים דס"ל שהשיר אינו מעכב הקרבן דאלו לר"מ לא היו יכולין להקריב הקרבן פניו שלא אמרו שירה כל עיקר ואי אפשר לומר דאה"נ שלא הקריבו הקרבן דא"כ למה הזכיר נתקלקלו הלויים בשיר בלבד ולא הזכיר עדיפא מינה שלא הקריבו הקרבן אי נמי אפשר לומר דהוה משנה נתקלקלו הלויים בשיר כו' אתיא פרבי מאיר והכי מסתבר משום דסתם מתניתין ר"מ ומה שהקריבו הקרבן בלא שיר כלל יש לומר שהקריבו בלא גיסוף דהגיסוף אין מעכב הקרבן כדאיתא בהקומץ זוטא דמביא אדם זבחו היום ונספו מפאן ועד עשרה ימים והא דאמר ר"מ השיר מעכב את הקרבן היגנו גיסוף שאם אין שירה אין גיסוף דהא בהא תליא כדאמרינן בערכין ובברכות מניין שאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר ותאמר להם הגפן וכו' אבל הקרבן עצמו אינו מעכב וכן פירשו בהדיא התוספות שם בפירק אין נערכין ולכל האופנים הדבר מבואר דמצוה מיהא איפא בשיר בתמיד של בין הערבים כמו בתמיד של שחר אפילו לחכמים אע"ג דאינו מעכב ולר"מ מעכב דאל"כ איף אמר ונתקלקלו הלויים בשיר מאי קלול הוה ועוד מדלא קחשיב בפ"ב דיומא השירים בהדי אינף דברים דקחשיב התם שלא היו עושין בתמיד של בין הערבים כמו שהיו עושין בתמיד של שחר דהיגנו הרמת הדשן ממזבח החיצון וסדור המערכות והפניסות אלמא שהיו מצותן של השירים גם בתמיד של בין הערבים.

לכן אומר אני שהטור לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשוב באמרו שהשיר לא היה מצותו בערב היגנו בתמיד של בין הערבים משום דלא ניתו ליחשד דאשתמיטתיה המשנה דפירק בתרא דר"ה והגמרא דיומא שהבאתי ובפרט שלא מפי עצמו אמר כן אלא בשם רב עמרם גאון ובלאו הכי אי אפשר לעלות על לב דבר זה שהוא סתור מאליו דהא עת הקרבת תמיד של בין הערבים הוא עת המנחה כדתנן בפסחים ריש פירק תמיד נשחט והטור מייירי אחר גמר תפלת ערבית שהוא בלילה אלא מה שכתב הטור שהשיר לא היה מצותו בערב ר"ל בלילה שהוא עת תפלת ערבית והשתא שפיר אמר שהשיר לא היה מצותו בערב כי זה גמרא ערוכה הוא בפירק אין נערכין א"ר אלעזר מה פירא ביום אף שירה ביום ויליף ליה מקרא נאמנה את הלויים נתונים לאהרן ולבניו מתוף בני ישראל ולכפר על בני ישראל ואע"ג שכתב שם בית יוסף בשם אורחות חיים ז"ל במנחה לא ראינו מי שאומר השירים והטעם לפי שלא היה מצותו אלא בפירק עכ"ל.

נראה לי דמלת במנוחה ט"ס הוא וצריך להיות בערבית כדכתב הטור. ואין להקשות על הטור שכתב שמצות הקטורת היתה גם בערב דהיינו בלילה דהא גמרא ערוכה אמר בתמורה פרק שני וכו' בפרק הקומץ רבה דקטורת אינו קרב אלא דוקא ביום ולא בלילה די"ל פיון דהקטורת מתעפל והולך כל הלילה באברי עולה כדאמר שם בגמרא הלכך שפיר שייך לומר שמצותו גם בערב והשתא דמיא אמירת פטום הקטורת אחר גמר תפלת ערבית לתפלת ערבית עצמה שהיא ג"כ פנגד אברים ופדרים של תמיד של בין הערבים שלא נתעפלו ביום שקרבין והולכין כל הלילה כן נ"ל: מזמור שיר לעתיד לבוא כו' לא שהלויים היו אומרים מזמור שיר לעתיד לבוא כו' אלא התנא מפרש טעם למה היו אומרים בשבת מזמור שיר ליום השבת ואמר על שם יום שפולו שבת שיהיה לעתיד לבוא.

ויש ספרים דגרסי בהדיא מזמור שיר ליום השבת כלומר מזמור שיר לעתיד לבא כו' וקשה לי למה פירש התנא טעם דוקא על המזמור שהיו אומרים בשבת ושבת אינה טעמים המפורשים בפרק בתרא דר"ה לכל שאר המזמורים שהיו אומרים בימות החול.

ונ"ל דאתא לאפוקי מדברי נחמיה דאמר שם שאין הטעם מה שהיו אומרים בשבת מזמור שיר ליום השבת כדאמר שם רבי יהודה משום ר"ע על שם יום שפולו שבת שיהיה לעתיד לבא מפני שאין לחלק בין הפרקים הללו פירוש שכל שבת ימים נאמרים הפרקים הללו על שם שעבר מה שנעשה בכל יום ויום בשבת ימי בראשית ואיך יאמרו שיר של שבת על שם להבא בתמיה אלא אף ביום שבת על שם מעשיו הוכנה השיר וכן פירוש מזמור שיר ליום השבת על שם ששבת שנאמר כי בו שבת ומסיק שם הגמרא וקמפלגי בדרב קטינא דאמר רב קטינא שיתא אלפי שני הני עלמא וחד חרוב כו' והאי תנא ס"ל כרבי יהודה שיתא אלפי שני הני עלמא וחד חרוב כו'.

כן נ"ל: ליום שפולו שבת ומנוחה לחיי העולמים. בספרים המדויקים לא גרסינו מנוחה לחיי העולמים אלא ליום שפולו שבת ותו לא וכן אשכחן בפרק בתרא דר"ה בשבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת ליום שפולו שבת ותו לא וכן בפרק בתרא דסנהדרין מיייתי דרשה זו מזמור שיר ליום השבת ליום שפולו שבת ולא סייע מנוחה לחיי העולמים.

לכן נ"ל שלשון זה מנוחה לחיי העולמים אינו מעיקר המשנה אלא תוספת אחרונים הוא שהוסיפו לשון זה בגליון מבחוץ ולפיכך נמצאו גוססאות מתחלפות בזה דבמקצת גוססאות כתוב מנוחה לחיי עולמים מלת לחי ביו"ד אחת ובמקצת גוססאות כתוב שהוא מנוחה לחיי עולמים ובמקצת גוססאות כתוב מנוחה וחי עולם הבא.

ואני אומר שכל המוסף גורע וסיום המסכתא היא ליום שפולו שבת ותו לא. ואל מלך יושב על פסא רחמים יזכנו לחיי עולמים ואז נדע דברי מי קיימים: סליקא לה מסכת תמיד